provinsje fryslân
provincie fryslân

Fryslân Greidefûgellân

Nota Weidevogels 2021-2030

Colofon

Dit is een publicatie van: Provincie Fryslân

Bezoekadres:	Tweebaksmarkt 52
Postadres:	Postbus 20120
	8900 HM Leeuwarden
Internet:	www.fryslan.nl
E-mail:	provincie@fryslan.frl

Samenstelling en redactie:
Opgave Biodiversiteit, landschap en water, Helene de Jong

Redactie en opmaak:
Terwisscha & Wagenaar

Fotografie:
Adobe Stock

© provincie Fryslân, oktober 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding 10
2. Proces 12
3. Context nota 13
    3.1. Internationaal 13
    3.2. Nationaal 15
    3.3. Provinciaal 17
4. Stand van zaken, anno 2020 21
    4.1. Ombuigen neerwaartse spiraal 21
    4.2. Resultaten eindevaluatie 22
        4.2.1. Populatietrends 22
        4.2.2. Kuikenoverleving 23
        4.2.3. RUG-onderzoek 23
        4.2.4. Oppervlakte weidevogelbeheer 23
    4.3 Aantalseffecten beleid 24
5. Taakstelling en ambitieniveau toekomstig beleid 25
    5.1. Aanbevelingen uit evaluatie 26
    5.2. Voorwaarden beleid 27
    5.3. Ambitieniveau 27
6. Drietrapsraket, maatregelen en acties 29
    6.1. Maatregelen 30
        6.1.1. Landelijk gebied 30
        6.1.2. Weidevogelkerngebieden 31
        6.1.3. Weidevogelplusgebieden 32
        6.1.4. Predatiebeheer 34
        6.1.5. Ruimtelijke afweging en compensatie 35
        6.1.6. Voorlichting, educatie, kennis en samenwerking 36
        6.1.7. Ontwikkeling grondinstrumenten en kavelruil 37
        6.1.8. Monitoring en onderzoek 37
7. Organisatie, uitvoering en financiën 42
    7.1. Organisatie 42
    7.2. Uitvoering 42
    7.3. Financiën 43
8. Risicoanalyse 45
    8.1. Invloeden 45
    8.2. Risico’s en beheersing 45

Bijlagen:
I Acties per partner 48
II Context (samenvatting) 56
III Criteria Weidevogelkerngebieden 62
IV Begrippenlijst 69
V Criteria Weidevogelkansgebieden 71

Kaarten:
1. Weidevogelkansgebieden en parels 72
2. Weidevogelkansgebieden en natuur 73
3. Weidevogelkansgebieden en ganzenfoerageergebieden 74

Voorwoord

Douwe Hoogland, gedeputeerde provincie Fryslân

Foar jo leit de Nota greidefûgels 2021-2030. In nota dêr't wy as Fryslân, Greidefûgellân ekstra folle omtinken oan bestege hawwe. Mar ek as provinsje dy't yn har bestjoersakkoart oanjout dat se ynset op in tanimmen fan it tal greidefûgels.

Lokkich wie 2021 in goed greidefûgeljier. In opstekker dy't wy goed brûke koene nei in tal minne jierren. It liet sjen dat it kín. Ek út de einevaluaasje fan de foarige greidefûgelnota die bliken: as wy alles op alles sette dan is it mooglik om de efterútgong om te bûgen nei groei. En dêr leau ik noch hieltyd yn. Benammen omdat der yn de kommende jierren in soad kânsen op ús ôfkomme, dêr't ús steltrinners fan profitearje kinne.

Tinke jo bygelyks oan de Feangreide-oanpak, wêrby't ûnder oare yn it gebietsproses Aldeboarn-De Deelen it greidefûgel- en feangreidetema mei-inoar oppakt wurde. En ek it lanlike Oanfalsplan Skries, dêr't wy as Fryslân mei leafde in swingel oan jûn hawwe, biedt kânsen om it greidefûgelareaal yn de kommende tiid út te wreidzjen en te ferbetterjen.

It bliuwt minskewurk. Wy hawwe inoar nedich yn in gebietsrjochte gearwurking. En dat mei-inoar oparbeidzjen giet hiel goed, ik bin grutsk op ús partners yn it fjild en tankje elkenien foar harren fûleinich krewearjen. En ik begryp hiel goed dat by ús allegearre de moed wolris yn 'e skuon sakket as wy in nêst sjogge dat leechrôve is. Mar binnen wat de wet tastiet benuttigje wy alle mooglikheden om dy rôfdieren 'oan te pakken'.

Ek sjoch ik dat de lânbousektor de soarch foar de steltrinners serieus nimt. Yntrinsike motivaasje bliuwt dêrby fan belang, mar ik snap ek dat de boer syn brea fertsjinje moat. Dêrom is it fan belang om neist subsydzjes ek yn te setten op de ûntwikkeling fan nije fertsjinmodellen. Eat dêr't ek it Oanfalsplan Skries hanfetten foar biedt. Ik fertrou derop dat dizze nota elkenien ynspiraasje jout om hieltyd wer de skouders derûnder te setten.

It kin noch hieltyd.

Voor u ligt de Nota weidevogels 2021-2030. Een nota waaraan we extra veel aandacht hebben besteed als Fryslân, Greidefûgellân. Maar ook als provincie die in haar bestuursakkoord aangeeft dat ze inzet op een toename van het aantal weidevogels.

Gelukkig was 2021 een goed weidevogeljaar. Een opsteker die we goed konden gebruiken na een aantal slechte jaren. Dit liet ziet dat het kán. Ook uit de eindevaluatie van de vorige weidevogelnota bleek: als we alles op alles zetten dan is het mogelijk om de achteruitgang om te buigen naar groei. En daar geloof ik nog steeds in. Met name omdat er de komende jaren veel kansen op ons afkomen waar onze steltlopers van kunnen profiteren.

Denkt u bijvoorbeeld aan de Veenweideaanpak, waarbij onder andere in het gebiedsproces Aldeboarn-De Deelen het weidevogel- en veenweidethema samen worden opgepakt. En ook het landelijke Aanvalsplan Grutto, waar wij als Fryslân met liefde een zwengel aan hebben gegeven, biedt kansen om het weidevogelareaal de komende tijd uit te breiden en te verbeteren.
Het blijft mensenwerk. We hebben elkaar nodig in een gebiedsgerichte samenwerking. En die samenwerking gaat heel goed, ik ben trots op onze partners in het veld en dank iedereen voor de tomeloze inzet. En ik snap heel goed dat bij ons allemaal de moed wel eens in de schoenen zakt wanneer we een leeggeroofd nest zien. Maar binnen wat de wet toestaat benutten wij alle mogelijkheden om deze roofdieren 'aan te pakken'.

Ook zie ik dat de landbouwsector de zorg voor de steltlopers serieus neemt. Intrinsieke motivatie blijft hierbij van belang, maar ik snap ook dat de boer zijn boterham moet verdienen. Daarom is het van belang om naast subsidies ook in te zetten op de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen. Iets waar ook het Aanvalsplan Grutto handvatten voor biedt. Ik vertrouw erop dat deze nota iedereen inspiratie geeft om de schouders eronder te blijven zetten.

Het kan nog steeds.

Samenvatting

Weidevogels zijn synoniem met het Friese platteland. Ze vormen een wezenlijk onderdeel van de beleving van het landschap en de Friese cultuur. Bovendien laten hun aantallen en broedsucces zien hoe het met onze leefomgeving is gesteld. En dan vooral met de soortenrijkdom en de bodemgezondheid.

Helaas moeten we constateren dat het al decennia niet goed gaat met de weidevogels. De populaties - van vooral de grutto's, kieviten en scholeksters - nemen even geleidelijk als zorgwekkend af als gevolg van onder meer verminderde biotoop, voedselbeschikbaarheid, predatie en kuikenoverleving. Ter indicatie: telde Fryslân in 1990 nog 30.000 broedparen van signaalsoort grutto, in 2020 waren dat er nog slechts 6700.

Deels succesvol

De provincie voert - conform haar verantwoordelijkheid - sinds 2007 beleid om de weidevogels in vooral de weidevogelkerngebieden te beschermen en de neerwaartse spiraal om te buigen naar een opwaartse trend. Maatregelen en acties zijn samen opgesteld en uitgevoerd met de voornaamste stakeholders, verenigd in het Olterterpoverleg.
De meest recent (2020) uitgevoerde (beleids)evaluatie laat zien dat het gevoerde beleid deels succesvol is. Van de acht onderzochte en gevolgde weidevogelsoorten* ontwikkelt de stand van de tureluur en de zangweidevogels zich sinds 2008 positief. Daarentegen lukt het niet de achteruitgang van de steltlopers grutto, kievit en scholekster een halt toe te roepen. De neerwaartse spiraal is in de beheerde gebieden (reservaten en ANLb) wel minder negatief dan op het gangbare boerenland.

Zorgwekkend is wel dat de BTS-score (jongerenproductie) van de signaalsoort grutto in slechts vijf van de vijftien onderzochte ANLb-gebieden boven de kritische grens van 65% ligt.

Context
Weidevogelbescherming speelt zich af in een complexe, (inter)nationale context (H3), waarbij het beleid (veel) raakvlakken heeft met onder meer de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en het GLB alsook de natuur- en biodiversiteitsdoelstellingen van Rijk en provincie. De provincie heeft de inspanningsverplichting weidevogelsoorten te beschermen en zet bij opgaven in het landelijk gebied komend decennium in op integrale beleidsvoering en -uitvoering.

* Tureluur, scholekster, kievit, grutto (steltlopers) en graspieper, slobeend, veldleeuwerik en gele kwikstaart (zang weidevogels).

Aanbevelingen

De provincie wil het beleid dit decennium (2021 -2030) aanscherpen met aanvullende maatregelen, gebaseerd op de - in de Startnotitie Fryslân Greidefûgellân - opgenomen aanbevelingen*:

- Continueren inspanningen uit Nota Weidevogels 2014-2020 met extra aandacht voor kuikenoverleving en predatiebeheer.
- Creëren robuuste weidevogelgebieden van minstens 1000 ha, met kern van minimaal 300 ha kruidenrijk grasland met verhoogd waterpeil en aaneengesloten beheer.
- Realiseren voldoende kuikenland gedurende broedseizoen, als onderdeel van mozaïekbeheer.
- Vergroten effectiviteit en flexibiliteit beheerpakketten ANLb, incl. langjarige contracten en hogere vergoedingen ANLb en SNL.
- Werken aan breed draagvlak voor weidevogelbescherming.
- Neem zorgplicht Wet natuurbescherming in acht en werk deze met landbouwpartijen uit.
- Stimuleer effectief predatiebeheer, met extra aandacht voor predatie van nesten, kuikens en adulten (volwassen vogels).
- Richt monitoring meer op kuikenoverleving.
- Ontwikkel grondinstrumenten en verdienmodellen voor duurzaam behoud weidevogelkerngebieden en -parels.
- Verbind beleidsopgaven op o.a. het terrein van veenweide, natuurinclusieve landbouw, klimaat, biodiversiteit, natuur en bodemvruchtbaarheid.

Ambitieniveau

Provinciale Staten kozen op basis van de evaluatie, de startnotitie en genoemde aanbevelingen april 2021 voor het volgende ambitieniveau:

Ombuigen van de neerwaartse spiraal in een opwaartse trend van veel weidevogelsoorten, met als inzet groei van de weidevogelpopulaties.

Voor de gidssoort grutto wordt daarbij gestreefd naar minimaal 10.000 broedparen in Fryslân in 2030. Doel is per soort een opwaartse trend van circa 30% te realiseren die leidt tot duurzame populaties. Om dat te bereiken wordt het huidige beleid gecontinueerd en aangevuld met maatregelen gebaseerd op bovenstaande aanbevelingen.

---

* Aanbevelingen zijn afkomstig uit eindevaluatie Nota Weidevogels 2014 - 2020, waarin ook opgenomen en geïntegreerd de aanbevelingen uit 'Aanvalsplan Grutto', petitie Fryslân Greidefûgellân' en 'RUG-onderzoek ZW-Friesland'.

Drietrapsraket

Het ambitieniveau en genoemde aanbevelingen vormden aanleiding tot het ontwikkelen van een drietrapsraket met betrekking tot de biotoop in het Friese weidevogelbeleid. Deze drie, opeenvolgende niveaus zien er als volgt uit:

1. Provinciebrede inzet op *basiszorg* voor weidevogels in het *landelijke gebied*.
2. Continuering (agrarisch) natuurbeheer in de huidige *weidevogelkerngebieden** en *-parels* en afronding Natuurnetwerk Nederland met weidevogeldoelstelling.
3. Creëren van *grote, samenhangende weidevogelplusgebieden***.

Per gebied zijn maatregelen vastgesteld voor het basisniveau en streefdoel (zie paragraaf 6.1.1. t/m 6.1.3.).

Overall maatregelen

Predatiebeheer:

De kwetsbaarheid van weidevogels voor predatie is toegenomen door intensiever landgebruik, verdwijnen van openheid en rust in het landschap en toename van het aantal predatoren. Dit betreft de predatie van nesten, kuikens en adulten door zoogdieren en vogels.

Het verlies van nesten, kuikens en adulten door predatie in de gebieden die voor weidevogels relevant zijn, zullen provincie en betrokkenen via gebiedsgericht maatwerk – en op basis van onderliggende monitoring/onderzoek en zorgvuldige analyse – beperken.

Ruimtelijke afweging en compensatie:

De bescherming van de weidevogelkansgebieden is opgenomen in de Omgevingsverordening Fryslân 2022. Daarin zijn eisen opgenomen voor compensatie en mitigatie van verloren gegane weidevogelgebieden. De berekening van het compensatiebedrag is aangepast t.o.v. 2014. De compensatieregeling wordt in 2022 geëvalueerd en herzien, met als inzet dat hij naadloos aansluit bij de Nota Weidevogels 2021-2030.

Voorlichting, educatie, kennis en samenwerking:

Weidevogels zijn sterk verbonden met het imago en de identiteit van Fryslân. De provincie bevordert dat op andere beleidsterreinen, bij promotieactiviteiten en door andere organisaties deze kwaliteiten meer te laten benadrukken en in te laten zetten.

In het agrarisch onderwijs worden de boeren van de toekomst toegerust met kennis over weidevogelbeheer binnen de bedrijfsvoering. Organisaties die actief zijn in het weidevogelbeheer vergaarden in de loop der jaren veel kennis die we goed willen ontsluiten voor onder andere agrariërs, natuurverenigingen en vrijwilligers.

De partners van het Olterterpoverleg blijven samenwerken, kennis delen en hun (uitvoerings) activiteiten afstemmen. De landelijke kennismakelaar faciliteert actief het delen van kennis via het portaal *boerenlandvogels.info* en kennisbijeenkomsten.

Ontwikkeling grondinstrument en kavelruil:

Voor het duurzaam behoud van belangrijke weidevogelgebieden, zoals de parels en kernen van de weidevogelplusgebieden, is het noodzakelijk de weidevogelfunctie langjarig/eeuwigdurend vast te leggen. Binnen LIFE IP GrassBirdHabitats wordt hiervoor een grondinstrument ontwikkeld.

Om de weidevogelkern- en plusgebieden optimaal te kunnen inrichten en beheren stimuleren we vrijwillige kavelruil. De uitvoering komt te liggen bij het provinciale Projectbureau Kavelruil. Er zijn provinciale subsidiemogelijkheden voor kavelruil, kavelinrichting en evt. bedrijfsverplaatsing beschikbaar, aangevuld met Europese POP3-middelen.

Monitoring en onderzoek:

Om de effectiviteit van het beleid en maatregelen te toetsen, en waar nodig aan te passen, is het belangrijk om de ontwikkelingen nauwgezet te volgen. Daarnaast dragen onderzoek en monitoring bij aan nieuwe inzichten, draagvlak en inspiratie.

---

* De weidevogelkerngebieden liggen binnen de weidevogelkansgebieden. De kansgebieden vormen de zoekgebieden voor de ontwikkeling van weidevogelkern- en plusgebieden. De weidevogelkansgebiedenkaart is opgenomen in de bijlagen (kaart 1).

** Dit zijn de robuuste weidevogelkerngebieden uit het Aanvalsplan Grutto. In het vervolg van deze nota weidevogelplusgebieden genoemd om de verwarring met de bestaande weidevogelkerngebieden te voorkomen.

Het is wenselijk om naast jaarlijkse trends, ook de aantallen broedparen en de overlevingskansen van de weidevogelkuikens te volgen. Hetzelfde geldt voor het jaarlijks monitoren van het aantal hectares met beheer dat voldoet aan de eisen van goede biotoop voor weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden.

Organisatie en uitvoering

De beleidsaanscherping en -uitbreiding vergt een forse inspanning op het gebied van optimaliseren van beheer, biotoop en predatiebeheer, waarbij samenwerking en deelnamebereidheid centraal staan. De uitvoering van alle genoemde maatregelen en acties, vraagt een gebiedsgerichte benadering samen met de lokaal betrokken partijen. Daarbij is het laten zien en delen van aansprekende resultaten en kennis van groot belang.

In deze nota is het nieuwe beleid voor weidevogels zoveel mogelijk geconcretiseerd zodat het direct operationeel en uitvoerbaar is (zie ook acties, bijlage I). Naast de bekende samenwerkingspartners, waaronder het Olterterpoverleg, geven ook Kening, biologische boeren en andere landbouworganisaties uitvoering aan onderdelen van deze beleidsnota. Ze kunnen daartoe een beroep doen op projectsubsidies op basis van bestaande provinciale budgetten.

Cruciaal voor de uitvoering van het weidevogelbeleid is het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en het natuurbeheer.

Financiën

Beleid, maatregelen en acties hebben ook financiële consequenties. De beschikbare financiële middelen zijn grotendeels bestemd voor beheer en inrichting binnen de weidevogelkerngebieden en de weidevogelplusgebieden. Het beheer binnen de weidevogelkerngebieden wordt vrijwel volledig gedekt door de bestaande rijksbijdrage aan het provinciefonds voor (agrarisch) natuurbeheer. Het is belangrijk dat de rijksbijdragen van ANLb en SNL worden gecontinueerd en mogelijk verhoogd.

Naast de optimalisatie van inrichting draagt de provincie jaarlijks € 1.55 mln. bij aan o.a. de vrijwillige weidevogelbescherming, monitoring, biotoopverbetering, weidevogelcompensatie, bewustwordings- campagnes, predatiebeheer en onderzoek naar verdienmodellen.

- Voor onderzoek en uitvoering van predatiebeheer is voor 2022 en 2023 € 300.000,- extra per jaar beschikbaar.
- De provincie Fryslân heeft, samen met partners, eind 2020 twee LIFE IP subsidies binnengehaald, waardoor circa € 3 mln. extra beschikbaar is voor het verbeteren van de biotoop en de ontwikkeling van een model voor het duurzaam behoud van de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden.

Naast de continuering van de (agrarisch) natuurbeheer, het vergroten en het verbeteren van het areaal beheer en de (mogelijke) verhoging van de huidige beheervergoedingen ANLb, is het noodzakelijk dat er extra middelen komen voor het optimaliseren van de inrichting en het duurzaam behoud van de weidevogelgebieden. We hebben het dan over € 30 miljoen aan incidentele middelen voor optimalisatie van de inrichting en het duurzaam behoud van weidevogelgebieden én over structurele beheermiddelen van € 10 miljoen jaarlijks.

Risico's en beheersing

De afname van weidevogels is ruim 35 jaar gaande, ondanks alle inspanningen om de stand op peil te houden. Zonder ingrijpende maatregelen zal die missie ook nu niet slagen. Het proces van uitvoering is complex, met name door de transitie van de landbouw en het realiseren van verdienmodellen voor het inpassen van weidevogelbeheer binnen de bedrijfsvoering. Ook de realisatie van voldoende hoog waterpeil en kruidenrijk grasland blijft een uitdaging. Net als predatiebeheer.

Het vergt energie om hiervoor voldoende draagvlak te vinden. Veel zal afhangen van de beschikbaarheid van verdienmodellen, bewustwording en intrinsieke motivatie. De groei van de weidevogelstand zal pas worden gerealiseerd, als alle maatregelen zijn uitgevoerd. Dat zal meerdere jaren in beslag nemen, waarbij rekening moet worden gehouden met diverse (autonome) factoren die het resultaat (negatief) kunnen beïnvloeden.

Een aantal van deze risico's is in deze nota in kaart gebracht, inclusief bijbehorende beheermaatregelen. Denk aan verminderde beschikbaarheid van middelen, traag vorderende landbouwtransitie en onvoldoende draagvlak onder agrariërs voor beleid en maatregelen.

1. Inleiding

Weidevogels horen bij het Friese platteland. Ze vormen een wezenlijk onderdeel van de beleving van het Friese landschap en de Friese cultuur. Hun komst en gekwinkeleer luiden het afscheid van de winter, de komst van het voorjaar en het begin van het groeiseizoen in. Hun aantallen en broedsucces laten ook zien hoe het is gesteld met onze leefomgeving. En dan vooral met de soortenrijkdom en de bodemgezondheid van het Friese weidevogellandschap.

Helaas moeten we constateren dat het niet goed gaat met de weidevogels. Hun aantallen - en in het bijzonder het aantal grutto's, kieviten en scholeksters - neemt de afgelopen decennia even geleidelijk als inmiddels zorgwekkend af. Telde Fryslân bijvoorbeeld in 1990 nog zo'n 30.000 broedparen van de grutto, anno 2020 zijn dat er slechts 6.700.

Genoemde achteruitgang is grotendeels het gevolg van menselijk ingrijpen in het leefgebied. Denk daarbij aan de oprukkende verstedelijking, opeenvolgende ruilverkavelingen, de intensivering van de landbouw en het verlagen van (grond)waterpeilen. Daarnaast speelt de toegenomen predatiedruk een even grote rol. Door het verlies van geschikt leefgebied, de afname in beschikbaarheid van voedsel voor kuikens en de toegenomen predatiedruk worden de voortplantings- en overlevingskansen van weidevogels steeds beperkter. In de toekomst kunnen mogelijk ook de afname van geschikte overwinteringsgebieden en de gebieden die tijdens de trek (flyway) worden aangedaan een rol gaan spelen.

De achteruitgang is voor de provincie voldoende reden om sinds 2007 gericht beleid* te voeren om de weidevogels in Fryslân - en vooral ook de

* Werkplan Weidevogels (2007-2014) en Nota Weidevogels 2014 - 2020

weidevogelkerngebieden* - te beschermen en de neerwaartse spiraal om te buigen naar een opwaartse trend. Het daaruit voortvloeiende maatregelenpakket is samen opgesteld en uitgevoerd met de belangrijkste stakeholders, verenigd in het Olterterpoverleg.

Op onderdelen leidde het beleid tot het gewenste resultaat, maar op belangrijke onderdelen ook niet. Zo laat de in 2020 uitgevoerde beleidsevaluatie zien dat de stand van de tureluur en de zangweidevogels zich positief ontwikkelt. Daarentegen lukt het nog niet de achteruitgang van de steltlopers grutto, kievit en scholekster Fryslân-breed te stoppen. Wel is deze trend in de beheerde weidevogelkerngebieden (reservaten en ANLb) minder negatief dan op het gangbare boerenland.

Ronduit positief is dat de populatie van de gemonitorde tureluur en de zangweidevogels veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart in de beheerde gebieden de afgelopen twaalf jaar herstel laat zien. Daaruit mogen we voorzichtig concluderen dat het beleid in de weidevogelkerngebieden (gebieden met beheer) haar vruchten afwerpt, maar nog onvoldoende zorgt voor het beoogde resultaat onder de steltlopers. Om dat te bereiken moet er meer gebeuren, zoals ook wordt geadviseerd door de opstellers van het landelijk 'Aanvalsplan Grutto' (2020) en de provinciale petitie 'Fryslân Greidefûgellân'.

De provincie neemt de aanbevelingen uit de beleidsevaluatie en beide genoemde petities ter harte en mee in deze nota Weidevogels 2021 - 2030. Daarmee kiezen we niet voor nieuw beleid, maar wel voor een in de Startnotitie Fryslân Greidefugellân, op 21 april 2020, door Provinciale Staten vastgestelde aanscherping en uitbreiding van de ingezette koers met als doel het realiseren van vitale weidevogelpopulaties in Fryslân en minimaal 10.000 broedparen van gidssoort grutto in 2030. Daarbij willen we per soort een opgaande lijn realiseren die leidt tot een duurzame populaties.

Evident is dat maatregelen en acties de komende jaren afgestemd - en waar mogelijk geïntegreerd - worden met andere belangrijke opgaven waar het landelijk gebied voor staat en die bijdragen aan het versterken van de weidevogelgebieden. Denk aan het biodiversiteits- en veenweidevraagstuk, maar ook aan de landbouwtransitie en de landschap-, natuur-, klimaat- en energieopgaven. Vraagstukken die het beste gezamenlijk, en in samenhang met bijvoorbeeld ook stikstofproblematiek en CO2-uitstoot, aangepakt en gefinancierd kunnen worden, op weg naar een duurzame toekomst van het landelijk gebied.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 behandelen we het proces en tijdpad die geleid hebben tot de totstandkoming van deze nota.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de context waarbinnen het weidevogelvraagstuk zich afspeelt.

In hoofdstuk 4 vatten we de stand van zaken anno 2020 samen aan de hand van de belangrijkste resultaten en conclusies uit de eindevaluatie Weidevogelnota 2014 - 2020.

In hoofdstuk 5 behandelen we de op de eindevaluatie gebaseerde aanbevelingen en de taakstelling én het ambitieniveau voor het toekomstig beleid, zoals april 2021 door PS vastgesteld in de Startnotitie Fryslan Greidefûgellân 2021 - 2030.

In hoofdstuk 6 volgen de maatregelen en voorgestane acties (bijlage I) m.b.t. tot het nieuwe beleid.

In hoofdstuk 7 gaan we in op de organisatie, uitvoering en financiering van het beleid.

In hoofdstuk 8 volgt tot slot een risicoanalyse, inclusief beheersmaatregelen.

* Gebieden van minstens 250 ha. waarbinnen inrichting en beheer optimaal zijn afgestemd op de weidevogels. Ze bestaan uit natuurgebieden, gebieden met agrarisch mozaïekbeheer of combinaties van beide. Ze liggen binnen weidevogelkansgebieden.

2. Proces

Voor het realiseren van vitale weidevogelpopulaties moeten we het beleid gezamenlijk met alle partijen uitvoeren. Met name de landbouw, de natuurbeheerders*, de vogelwachten en jagers zijn hierbij belangrijk. Alleen met draagvlak in het veld komen we tot een succesvolle aanpak. Bij de totstandkoming van deze nota is, net als bij de evaluatie van het voorgaande beleid en het opstellen van de Startnotitie Nota Weidevogels 2021 - 2030, dan ook met veel partijen overlegd, zowel individueel als in georganiseerd verband.

Zo is onder meer geregeld afgestemd met het Olterterpoverleg** en samengewerkt met de daaruit gedestilleerde werkgroep met afgevaardigden van de natuurorganisaties (IFG), landbouw (KBF), Bond Friese VogelWachten (BFVW) en de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV)/Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJV). Het Olterterpoverleg is ook verantwoordelijk voor het opstellen van het streefbeeld 'Fryslân Greidefûgellân' dat een belangrijke drager is van deze beleidsnota.
Ook is afgestemd met de Biologische melkveehouderij, Rijksuniversiteit Groningen (RUG), Sovon Vogelonderzoek Nederland, Vogelbescherming Nederland en de initiatiefgroep van het 'Aanvalsplan Grutto'.

De Nota Weidevogels 2021 - 2030 is voor advies voorgelegd aan zowel het Olterterpoverleg als de Provinciale Commissie Landelijk Gebied (PCLG). Bij de totstandkoming van het beleid - en de daaruit voortvloeiende maatregelen en acties - is dan ook rekening gehouden met de inbreng uit verschillende werkvelden en invalshoeken.

Doorlopen tijdpad:

- 21 april 2021: evaluatie en startnotitie vastgesteld in PS.
- 27 mei en 24 juni: concept Nota Weidevogels 2021 - 2030 besproken in het Olterterpoverleg
- Eind juni/begin juli schriftelijke ronde, concept Nota Weidevogels voorgelegd aan initiatiefgroep 'Aanvalsplan Grutto', Biologische landbouw, RUG, Sovon Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland.
- 27 augustus 2021: Nota Weidevogels 2021 - 2030 besproken in PCLG

---

* Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Natuurmonumenten en andere (particuliere) natuurbeheerders

** Het Olterterpoverleg is een (informeel) overlegplatform over beheergerelateerde zaken van alle bij weidevogels betrokken partijen in Fryslân In dit overleg zijn vertegenwoordigd: Bond Friese VogelWachten (BFVW), Wetterskip Fryslân, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV)/Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJG), Friese Milieu Federatie (FMF), Hogeschool Van Hall Larenstein (lectoraat Weidevogels) , Aeres, Kollektivenberied Fryslân (KBF), LTO Noord en Dairy Campus (weidevogelkennismakelaar).

3. Context nota

De provincie Fryslân geeft in het Bestuursakkoord 2019 - 2023 aan de bescherming en de ontwikkeling van de Friese natuur één van de belangrijke taken te vinden, evenals de versterking van de biodiversiteit. Met de gemaakte afspraken in het Natuurpact ligt die verantwoordelijkheid ook bij de provincie. Daarnaast is in het Bestuursakkoord opgenomen dat het aantal weidevogels moet toenemen. Ze blijft dan ook middelen inzetten voor genoemde opgaven en meer specifiek voor de weidevogels, in overeenstemming met deze nota.

De provincie Fryslân zet bij opgaven in het landelijk gebied in op integrale beleidsvoering en -uitvoering. Niet alleen om opgaven gezamenlijk en in samenhang aan te kunnen pakken, maar ook om met minder middelen meer te bereiken (koppelkansen benutten).

De weidevogelopgave leent zich hiervoor bij uitstek. Ze heeft vele raakvlakken met bijvoorbeeld de landbouwtransitie, het veenweidevraagstuk, het herstel van biodiversiteit en landschapskwaliteit, de klimaatopgave en het beperken van de stikstof en CO2-uitstoot. Ontwikkelingen die sterk samenhangen met het weidevogelvraagstuk. De aanwezigheid van weidevogels, en hun broedsucces, zegt immers veel over de staat van het landelijk gebied. Ze hebben hierin een duidelijke signaalfunctie.

In dit hoofdstuk volgen de context en kaders waarbinnen deze nota zich beweegt én welke kansen verschillende opgaven bieden voor een gezamenlijk(e) strategie, aanpak en inzet van maatregelen en middelen. De samenvatting van dit hoofstuk vindt u in bijlage II.

3.1 INTERNATIONAAL

Het natuurbeleid, en daarmee ook het weidevogelbeleid, wordt voor een belangrijk deel bepaald door Europese richtlijnen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn. Deze waren ook al van invloed op de Nota Weidevogels 2014 - 2020.

Ook het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) - en de middelen die daaruit voortvloeien - is indirect van invloed op de koers en financiering van het weidevogelbeleid. Zo bestaan bijvoorbeeld de ANLb-middelen grotendeels uit Europese financiering.

Vogelrichtlijn

Op grond van artikel 4 lid 4 van de Europese Vogelrichtlijn moeten lidstaten, ook in agrarische gebieden, voldoende leefgebied beschermen en behouden voor trekvogels als de grutto. Uitdaging is om weidevogelbeheer te integreren in een duurzame en rendabele agrarische bedrijfsvoering.

Ook is het opzettelijk doden van weidevogels, het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten en eieren en het storen van vogels, met name tijdens de broedperiode, verboden. Tevens moeten er speciale beschermingsmaatregelen worden getroffen, in het bijzonder door aanwijzing en bescherming van Natura 2000-gebieden en het nemen van maatregelen buiten deze gebieden om de milieuomstandigheden te verbeteren en verslechtering van de leefgebieden te voorkomen

Verdrag van Bern en AEWA

Er moet worden voldaan aan het Verdrag van

Bern* inzake natuurbescherming in Europa én het verdrag over Afrikaans-Euraziatische Watervogels (AEWA). Hiervoor zijn het Rijk en de provincies samen verantwoordelijk.

Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden (N2000-gebieden) zijn onderdeel van het Europese natuurnetwerk. Ze zijn belangrijk voor de instandhouding van specifieke (vogel)soorten en habitats. De instandhouding van soorten of habitats waarvoor deze gebieden zijn aangewezen staat daarbij voorop. De weidevogel is geen doelsoort voor Natura 2000-gebieden, wat niet betekent dat deze gebieden niet belangrijk zijn voor weidevogels als broed- en foerageergebieden. Overigens is een aantal kritische weidevogels, zoals de kemphaan en watersnip, wel opgenomen als N2000 doelsoort. In een aantal N2000-gebieden zijn voor de grutto instandhoudingsdoelstellingen voor niet-broedvogels én als soort opgenomen.

De overlap tussen N2000-gebieden en weidevogelkansgebieden in Fryslân is beperkt (zie bijlage, kaart 2). Bij overlap van N2000-gebieden en weidevogelkansgebieden kunnen zich verschillende situaties voordoen. In veel gevallen gaan de N2000-doelen goed samen met de bescherming van weidevogels. Inrichting en beheer van een weidevogelkerngebied versterken in dat geval de N2000-doelen. Voorbeeld is het treffen van extra maatregelen in of rondom een N2000-gebied, zoals een hoger waterpeil of aangepaste bemesting. Zo kan het combineren van beheer in De Alde Feanen, De Deelen en het Fries merengebied zowel voor weidevogels als voor de N2000-doelen een plus opleveren.

In de Witte en Zwarte Brekken, Oudegaaster Brekken, Fluessen, Van Oords Merken, Sneekermeer c.a., De Alde Feanen en De Deelen kunnen de N2000-doelen ook conflicteren met weidevogels. Dit speelt vooral als het natuurtype moeras het eindbeeld is. In dat geval wordt gezocht naar een goed beheerbare inrichting, zonder opgaande elementen. Als dat onmogelijk blijkt, gaan de doelen uit de N2000-beheerplannen vóór realisatie van weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden. In dat geval zijn er geen, of beperkte, mogelijkheden om deze te realiseren. Als het hierdoor onmogelijk is een brongebied te realiseren, wordt een andere locatie gezocht.

Nodig:

- Naleving van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) door lidstaat Nederland.
- Samenwerking tussen alle landen op flyway in het beschermen van weidevogels tijdens de trek en overwintering.
- Opstellen van internationaal beschermingsplan aanvullend op het Multi- en Single Species Action Plan en landelijke regie op de uitvoering hiervan.
- Afstemming met en zoeken naar koppelkansen N2000 en weidevogeldoelstelling, maatwerk per gebied.

GLB

Met ingang van 1 januari 2023 is er nieuw Gemeenschappelijk Europees Landbouwbeleid (GLB) dat inzet op het stimuleren van de ontwikkeling van een duurzame, competitieve landbouwsector. De voorstellen mikken daarbij op:

- Duurzame voedselsystemen via de ‘van boer tot bord’ strategie.
- Een eerlijke deal en stabiele, economische toekomst voor boeren.
- Een hoger ambitieniveau m.b.t. klimaat en milieu.
- Bescherming van de positie van de landbouw.

Met intuïtiever en innovatiever beleid wil de Europese Commissie er voor zorgen dat het GLB bijdraagt aan de Green Deal. Ze blijft daarbij welvarende plattelandsgebieden, waar de productie van gezond, duurzaam geteeld voedsel en korte voedselketens centraal staan, krachtig steunen.
Zo wordt onder meer ingezet op het reduceren van het gebruik van gewas- beschermingsmiddelen, het beperken van het nutriëntengebruik en het stimuleren van biologische landbouw om het milieu te ontzien, de bodemvruchtbaarheid duurzaam te verbeteren en de biodiversiteit te versterken.
Een deel van de subsidies komt beschikbaar via ecoregelingen. Zowel de vergroening van de landbouw als ecodiensten kunnen bijdragen aan

* De Bern-conventie (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) is een verdrag van de Raad van Europa dat in 1979 in Bern werd gesloten. Het doel is het behoud van (met name bedreigde) wilde dier- en plantensoorten. Het verdrag is verwerkt in de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, en in de Wet natuurbescherming.

het vergroten van de weidevogelpopulatie en het verbeteren van de opgroeihabitat.

Nodig:
- Dat de openstellingsbesluiten voor natuur, landschap en biodiversiteit zo worden ingericht dat ze bijdragen aan de habitat van weidevogels.
- Ecoregelingen die zo zijn vormgegeven dat ze bijdragen aan kruidenrijke randen, braak en vernatting.
- Vergroten van het draagvlak onder agrariërs, onder andere door het vergroten van hun verdienvermogen door het belonen van maatschappelijke diensten, waaronder weidevogelbeheer.

Europese regelingen
Voor het optimaliseren van de weidevogelbiotoop en het duurzaam behoud van weidevogelkerngebieden en -parels*, door middel van aankoop en afwaardering, wordt ingezet op het binnenhalen van Europese subsidies zoals LIFE en Horizon.

Nodig:
- Circa € 20 mln. aan Europese financiering voor biotoopverbetering en duurzaam behoud van weidevogelgebieden.

3.2 NATIONAAL

Conform het afgesloten Natuurpact (2013) zijn de provincies volledig verantwoordelijk voor het weidevogelbeheer, zowel binnen als buiten Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS). De rol van de provincie als gebiedsregisseur is daarmee versterkt.

Programma Natuur
Juli 2020 presenteerden Rijk en provincies de hoofdlijnen van het Programma Natuur. Met als doel het realiseren van robuuste, veerkrachtige natuur die tegen een stootje kan. Daarbij zijn de volgende ambities geformuleerd:

- Het realiseren van condities voor een gunstige of - waar dat niet haalbaar is - een verbeterde staat van instandhouding (SvI) van alle soorten en habitats onder de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR).
- Voorgaande in samenhang met de andere maatregelen in de structurele aanpak, waarmee voldaan wordt aan de eisen die de VHR stelt (artikel 6, lid 1 en 2).
- Met maatregelen voor 2030 70% doelrealisatie behalen, met specifieke aandacht voor stikstofgevoelige natuur.
- Een goede basiskwaliteit van de natuur, binnen én buiten natuurgebieden.
- Bevorderen transitie naar een natuurinclusieve samenleving voor algeheel biodiversiteitsherstel.

Het Programma Natuur kent een looptijd van tien jaar, met twee fasen. In de eerste fase (2021 – 2023) richt de inzet zich vooral op maatregelen in en rond de beschermde natuurgebieden (Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland). Specifiek gaat het hierbij om de overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en leefgebieden van soorten, waar op korte termijn gebiedsgericht maatregelen genomen kunnen worden, opgenomen. In de tweede fase (2024-2030) worden uitvoeringsactiviteiten uitgevoerd op basis van een geactualiseerd Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur. Hierin is een strategie opgenomen voor een integrale, gebiedsgerichte aanpak van natuur- en systeemherstel. Deze aanpak is gerelateerd aan de bijdrage aan de landelijke opgave, in combinatie met gerichte inzet van bronmaatregelen ter beperking van emissies en gerelateerd aan het beoogde doelbereik.

Nodig:
- Gedegen samenwerking tussen Rijk, provincies én maatschappelijke partners, zoals waterschappen, gemeenten, natuurbeheerders, (collectieven van) agrariërs en andere grondeigenaren.

ANLb
Het Rijk blijft middelen beschikbaar stellen voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb); dit zijn gedecentraliseerde rijksmiddelen die via het provinciefonds aan de provincie worden uitgekeerd. Het ANLb gaat uit van effectief en efficiënt

* Een weidevogelparel is een vlakvormig element van tenminste 5 hectare met een weidevogeldichtheid van minimaal 25 broedparen grutto waarvan de beheerseenheid voor ten minste 10% (0,5 hectare) bestaat uit plasdras in de periode tussen 1 maart en 1 mei waarna het langzaam droogvalt en begroeid raakt. Het overige deel van de beheerseenheid bestaat uit kruidenrijk grasland dat pas na 15 juni gemaaid of beweid mag worden. Het plasdras gedeelte mag na 1 juli gemaaid of beweid worden.

agrarisch natuurbeheer (meer natuurwinst) en een collectieve, gebiedsgerichte aanpak en –verantwoordelijkheid. De subsidie wordt mede gefinancierd door Europa. Die stelt voorwaarden aan de uitvoering van het ANLb (EU-conforme uitvoering).

Uitgangspunt van het ANLb is een leefgebiedenbenadering: het creëren en in stand houden van een leefgebied voor een soort of groep van soorten die vergelijkbaar beheer vragen. Doelsoorten zijn de dieren waarvoor Nederland op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn de internationale verplichting tot instandhouding heeft. Het gaat om amfibieën, insecten, vlinders, vogels, zoogdieren en vleermuizen. Er zijn in totaal 68 soorten benoemd, waaronder de gele kwikstaart, kievit, grutto en blauwe kiekendief.

Subsidie voor het ANLb kan worden verleend voor open grasland, open akkerland, natte dooradering en droge dooradering. Beheercategorie water wordt in samenwerking met Wetterskip Fryslân opgepakt en vertaald naar bufferstroken- en waterbeheer. De uitgevoerde beheeractiviteiten in een agrarisch leefgebied hebben als functie onder meer het creëren van foerageer- en broedgebieden en het optimaliseren van voortplantingsmogelijkheden. Het beheer van open grasland is voor weidevogels van eminent belang. Voor het beheer van weidevogelgebieden zijn diverse beheerpakketten samengesteld.

Nodig:
- Continuering en uitbreiding middelen ANLb voor weidevogels.
- Doelgerichtheid en meer flexibiliteit in uitvoering, ook voor bemesting en bestrijding ridderzuring.
- Controle RVO meer richten op effect voor weidevogels.
- Sturen op doelen i.p.v. pakketten.
- Grote robuuste gebieden van aaneengesloten beheer.

Natuurnetwerk Nederland

Aan natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) heeft de provincie natuurdoelen toegekend die bepalend zijn voor inrichting en beheer van gebieden. Als deze goed samen kunnen gaan met weidevogelbescherming, is de weidevogeldoelstelling medebepalend. Zo liggen binnen het natuurnetwerk natuurgebieden met een belangrijke functie voor kritische weidevogelsoorten zoals slobeend, watersnip en kwartelkoning. Veel van deze gronden worden extensief agrarisch gebruikt en beheerd door boeren in de omgeving. Het beheer van deze gronden zal (mede) gericht moeten blijven op behoud en ontwikkeling van weidevogels. Deze gebieden kunnen, als ze binnen een weidevogelkansgebied liggen, onderdeel vormen van een weidevogelkern- en weidevogelplusgebied.

Ook buiten het Natuurnetwerk liggen natuurgebieden met een functie voor weidevogels zoals de Klaarkampermar, Jouswierpolder, Koarnwerterpolder, Wynserpolder en Bancopolder. Dit zijn bolwerken en kerngebieden voor weidevogels in een wijde omgeving. Wij vinden daarom dat gebieden die nu een natuurfunctie en -bestemming hebben waarbinnen weidevogels bescherming genieten, deze status moeten behouden. We zullen de beheervergoedingen voor deze gebieden continueren voor zover deze gebieden functioneren als weidevogelkerngebied of -parel

Rijksgeld is ook beschikbaar voor het beheer van natuurgebieden binnen en buiten Natuurnetwerk Nederland, waaronder veel weidevogelreservaten vallen. Deze middelen kunnen aangevuld worden met middelen die beschikbaar zijn voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer vanuit het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid en Europese fondsenwerving (zie ook Internationaal).

Nodig:
- Continuering en uitbreiding middelen Natuurpact voor ANLb en voor realisatie en beheer van natuurgebieden binnen en buiten Natuurnetwerk Nederland.

Aanvalsplan Grutto

Eind 2020 boden Pieter Winsemius, de Friese Milieufederatie, It Fryske Gea (initiatiefgroep Aanvalsplan Grutto, red.), de weidevogelprovincies, BoerenNatuur en groene organisaties toenmalig minister Schouten het landelijke ‘Aanvalsplan Grutto’ aan. Ze stelden de minister voor de uitgangspunten van het aanvalsplan gezamenlijk verder uit te werken. De aanbevelingen zijn, net als die van het streefbeeld Fryslân Greidefûgellân en de eindevaluatie van het weidevogelbeleid 2014 - 2020, meegenomen en -gewogen in de uitwerking en maatregelen in deze beleidsnota. Juli 2021 stuurde de minister de Kamer een brief over de verdere uitwerking en financiering van het Aanvalsplan Grutto met de betrokken provincies en organisaties.

In de Kamerbrief schrijft de minister dat zij samen met de provincies voor de NSP-periode 2023-2027 de ambitie heeft uitgesproken om voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto 69,5 miljoen euro beschikbaar te stellen. Daarnaast stelt de minister in 2022 5 mil. beschikbaar om de periode tot het nieuwe GLB te overbruggen. In Fryslan zullen we in 2022 starten in 2/3 gebieden waarvoor de afgelopen maanden samen met de betrokken partijen beheer- en inrichtplannen zijn opgesteld.

Nodig:
- Draagvlak landbouw voor inpassing weidevogelbeheer in bedrijfsvoering.
- Verdienmodellen voor extensief/ weidevogelvriendelijk boeren.
- Circa € 10 mln per jaar voor structureel beheer boven op de huidige middelen ANLb.
- Actief predatorenbeheer.

3.3 PROVINCIAAL

Inspanningsverplichting

Op basis van (inter)nationale wet- en regelgeving heeft de provincie Fryslân de inspanningsverplichting om weidevogelsoorten te beschermen. Op grond van de Wet natuurbescherming (art. 1.12, lid 1 sub a) moeten Gedeputeerde Staten maatregelen treffen om de weidevogelsoorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

Omgevingsvisie

Het biodiversiteits- en weidevogelvraagstuk komt uitvoerig aan bod in de najaar 2020 vastgestelde, provinciale omgevingsvisie ‘Om de kwaliteit fan de romte’. De provincie wil de biodiversiteit onder andere herstellen door het verbeteren van de kwaliteit van en samenhang tussen leefgebieden en het versterken van de verbinding tussen landbouw, economie en natuur. Doelen die ook van toepassing zijn op het weidevogelbeleid. Ook is belangrijk dat de de waarden van landschap en cultuurhistorie zijn geborgd (basis op orde) en dat bij ontwikkelingen wordt gewerkt volgens de principes van de Omgevingsvisie. In de Verordening Romte is dit opgenomen. Deze borging en principes zijn ook van toepassing op weidevogelgebieden.

Nodig:
- Bescherming van nesten en kuikens tijdens werkzaamheden in het landelijk gebied.
- Verbod om bij het verjagen van ganzen in ANLb-gebieden weidevogels te verstoren.
- Bij de (her)inrichting van weidevogelgebieden rekening houden met de kernkwaliteiten van het landschapstype en werken volgens de principes van de Omgevingsvisie.

Agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân

Provinciale ambitie is het biodiversiteitsverlies - inclusief verlies aan weidevogels - in Fryslân om te buigen naar duurzaam herstel. De kwaliteit van bodem, water en landschap verbetert daardoor, zo ook de omstandigheden voor de weidevogels.

De op 26 mei 2021 vastgestelde ‘Agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân’ biedt handvatten waarmee overheden, natuur- en landschapsorganisaties en agrariërs beleid op dit terrein, alsook activiteiten en middelen, beter kunnen programmeren en op elkaar afstemmen.

Nodig:
- Het benutten van koppelkansen voor biodiversiteitsherstel en weidevogelbescherming. Denk aan ecologisch maaibeheer door gemeenten, meer biodiversiteit op erven, ecologisch berm- en slootbeheer.

Bestuursakkoord 2019 -2023

Het bestuursakkoord 2019 -2023 geeft aan dat het aantal weidevogels in de weidevogelkerngebieden dient toe te nemen. Fryslân is een belangrijk broedgebied voor weidevogels, maar de aantallen dalen.

Sinds de 'Tussenevaluatie Nota Weidevogels 2014 - 2020 (2017)' is de extra inzet op kuikenoverleving - door middel van verbetering van het opgroeihabitat en predatiebestrijding - toegevoegd aan het provinciale weidevogelbeleid.

Nodig:

- Verankering van de doelstelling m.b.t. toename van de weidevogelpopulatie in het volgende bestuursakkoord en borging benodigde financiering.

Nota Faunabeleid Fryslân

De Nota Faunabeleid Fryslân, die op 26 mei 2021 is vastgesteld door Provinciale Staten, geeft de beleidskaders voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van faunabeheer. De beleidsnota biedt ruimte voor een nadere uitwerking van schadebestrijding ten behoeve van weidevogels.

Predatiebeheer is het geheel aan maatregelen dat erop is gericht het effect van predatie op weidevogels te verminderen. Indirect door het beïnvloeden van de aanwezigheid van predatoren door het landschap minder geschikt te maken voor predatie, denk het herstellen van landschappelijke openheid en het verwijderen van ruigte en rommel. Direct door in te grijpen in aantallen predatoren. Dat kan zowel met dodelijke als met niet-dodelijke middelen. Tegelijkertijd wordt ingezet op het verbeteren van het weidevogelbeheer en de weidevogelbiotoop.

In een van de hoofdstukken van de nota Faunabeleid (H8) wordt specifiek ingegaan op de richtlijnen voor predatiebeheer bij de bescherming van weide- en akkervogels.

Nodig:

- Het volledig benutten van de mogelijkheden van de Wet natuurbescherming door de provincie om de predatiedruk te verminderen.

Landbouw

Op 22 september 2021 is de Landbouwagenda 2021-2030 door Provinciale Staten van de Provincie Fryslân vastgesteld. De provincie ambieert van de landbouw een vijfsterren landbouw te maken, waarbij de vijfde ster een groene/circulaire ster is. Ze stimuleert de landbouwsector een omslag te maken naar een duurzame, natuurinclusieve en grondgebonden bedrijfsvoering. Belangrijk voor het welslagen is het ontwikkelen van nieuwe, houdbare verdienmodellen voor de sector. Het leveren van maatschappelijke diensten, zoals weidevogel-, natuur- en landschapsbeheer, herstel biodiversiteit, CO2-vastlegging, waterconservering en -berging, dient volwaardig en structureel te worden vergoed.

De daartoe noodzakelijke transitie van de landbouwsector, alsook de weidevogelopgave, kan gecombineerd worden met de beleidsagenda's en de opgaven voor het veenweidegebied, de stikstofreductie, de klimaatadaptatie, de natuurontwikkeling en het waterbeheer, waarvoor de provincie ook internationale verantwoordelijkheid draagt.

Omdat het grootste deel van de weidevogels broedt in agrarisch gebied gaat het zonder de transitie naar een natuurinclusieve landbouw niet lukken vitale weidevogelpopulaties in Fryslân te realiseren.
Voorjaar 2021 is er daarom op aangedrongen de weidevogelopgave ook letterlijk te benoemen in de Landbouwagenda.

Nodig:

- Opname weidevogelopgave in de uitwerking van de Landbouwagenda.
- Weidevogelvriendelijk boeren gaat deel uitmaken van de 5* landbouw.
- Volhoudbare verdienmodellen voor weidevogelvriendelijk boeren.
- Subsidiemogelijkheden voor aanpassing stallen en aanpassing mestbeleid.
- Invulling van de zorgplicht weidevogels door

de landbouwsector.
- Koppeling en aanpassing Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en de daaruit voortvloeiende KPI's.

Veenweideprogramma 2021-2030

Op 25 en 26 mei 2021 werd het Veenweideprogramma 2021-2030 'Foarút mei de Fryske Feangreiden' door respectievelijk de bestuurders van Wetterskip Fryslân en Provinciale Staten van de provincie Fryslân vastgesteld. Doel van het programma is het verminderen van de negatieve effecten van bodemdaling, het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen (0,4 megaton CO2-equivalenten/jr.), het realiseren van een waterrobuust en klimaatbestendig watersysteem én het bieden van een duurzaam toekomstperspectief aan de landbouw binnen het veenweidegebied.

In het veenweidegebied liggen twee landschapstypen: het landschap van de veengronden en het landschap van de klei op veengronden. De klei op veengronden zijn het meest kansrijk voor weidevogels. Op de huidige veengronden is het lastiger om brongebieden te realiseren vanwege de veeninklinking, lage grondwaterstand en bodemverzuring. Op de zandgronden wordt het steeds moeilijker om goede omstandigheden voor weidevogels te realiseren.

Het programma biedt koppelkansen op het gebied van natuurbeheer, klimaatadaptatie en (vooral ook) het weidevogelbeheer door de vernatting die in het veenweidegebied gaat plaatsvinden. Peilverhoging leidt bijvoorbeeld tot extensivering van de landbouw, vernatting en verbeterde beschikbaarheid van leefgebied en voedsel voor weidevogels. Door maatregelen uit het programma te combineren met weidevogelbeheer, ontstaan meer mogelijkheden voor weidevogelbeheer op de veengronden. Hierdoor kan optimale synergie ontstaan tussen behoud van veenweidegebieden en behoud van weidevogels.

Nodig:
- De weidevogelopgave meenemen in de uitvoering van het Veenweideprogramma.
- Beheermaatregelen uit het Innovatieprogramma Feangreide toepassen in weidevogelbeheer: Denk daarbij o.a. aan zomer plasdras en flexibel peilbeheer: hoog als het kan, laag als het moet (Haklam).
- Inzetten op koppelkansen veenweide en weidevogels bij het opzetten van waterpeilen en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen in het veenweidegebied.

Programma Landschap

Landbouw, productie van duurzame energie, wonen en recreatie vragen steeds meer ruimte en aandacht. Samen met andere betrokken partijen moet dit Programma Landschap ervoor zorgen dat het Friese landschap aantrekkelijk en herkenbaar blijft.

Het programma, dat najaar 2022 start, bouwt voort op de uitgangspunten uit de Omgevingsvisie en de thematische structuurvisie 'Grutsk op 'e Romte'. Het behoud van cultuurhistorisch waardevol landschap is daarbij belangrijk. Ook dienen alle ontwikkelingen landschapinclusief te zijn, waarbij het bestaande landschap als uitgangspunt dient en richting geeft aan eventuele ontwikkeling. De inrichting van weidevogelgebieden dient te passen bij de landschaptypen ter plaatse. Gronden met reliëf, waaronder greppelland en kruinige percelen, worden in de top 10 in 'Grutsk op 'e Romte' als structuren van provinciaal belang bestempeld. In dit voorbeeld lopen de belangen van weidevogels en landschap gelijk op en versterken elkaar door bijvoorbeeld het herstel van historische landschapspatronen. In dergelijke gevallen kunnen subsidies voor diverse doelen efficiënt gecombineerd worden. Soms moeten er ook keuzes worden gemaakt. Dit vraagt om maatwerk op basis van een gedegen onderbouwing. Een landschapsbeheerplan per gebied kan hierin voorzien.

Nodig:
- Weidevogelopgave meenemen in het Programma Landschap.
- Waar mogelijk inzetten op koppelkansen landschap en weidevogels met betrekking tot behoud van openheid en greppelland.
- Bij (her)inrichting van weidevogelgebieden rekening houden met de kernkwaliteiten van het landschapstype en werken volgens de principes van de Omgevingsvisie.
- Geen nieuwe windmolens en zonne-energieparken in weidevogelplusgebieden.

Klimaatadaptatie

Door het veranderende klimaat neemt de kans op zwaardere buien en meer wateroverlast toe. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met periodes van droogte. Waterschappen geven uitwerking aan plannen om water meer ruimte te geven (tijdelij-

ke waterberging) en bovenstrooms langer vast te houden om zo te komen tot een klimaatrobuust watersysteem. Dit biedt kansen voor weidevogelbeheer, bijvoorbeeld in combinatie met plasdras-plekken, meekoppelkansen Kaderrichtlijn Water (KRW), de Blauwe Omgevingsvisie (BOVI), het Waterbeheerprogramma van het Wetterskip, het Regionale Waterbeheerprogramma van de Provincie Fryslân en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).
In de voorlopige planvorming van van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid - Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP) - wordt extra ANLb budget beschikbaar gesteld voor klimaat en water. Dit biedt ook voor weidevogelbeheer koppelkansen m.b.t. behoud randenbeheer, oud grasland, verhoging waterpeil en inzet bevloeiing-greppelplasdras.

Nodig:
- De weidevogelopgaven meenemen en laten meewegen in initiatieven rond waterbeheer en -berging.

Fryslân Greidefûgellân

December 2019 boden de Friese weidevogelorganisaties, verenigd in het Olterterpoverleg, gedeputeerde Douwe Hoogland het streefbeeld 'Fryslân Greidefûgellân' aan. Ze pleiten voor handhaving van een brede, provinciale bescherming van weidevogels én versterking van de meest kansrijke gebieden tot robuuste weidevogelgebieden.

Het Olterterpoverleg roept de provincie op dit streefbeeld richting 2030, samen met hen, uit te werken en daarbij na te gaan welke extra inspanningen nodig zijn, wat daarvan de kosten zijn en hoe die gedekt kunnen worden. Een en ander is onderdeel van deze beleidsnota die in samenwerking met o.a. het Olterterpoverleg tot stand kwam.

KRW/Waterpeilen

Wetterskip Fryslân is het bevoegd gezag voor het instellen van waterpeilen. Ze streeft daarbij naar robuuste, toekomstgerichte watersystemen en minder verschillende peilvakken. Voor weidevogels wordt nu nog vaak gewerkt met kleine peilvakken, waarbij het waterbeheer is afgestemd op weidevogels. De uitdaging is hogere peilen voor weidevogels te combineren met grotere peilvakken en minder versnippering van peilgebieden waar dat mogelijk is.

Aan een besluit voor aanpassing van het waterpeil gaat een zorgvuldige belangenafweging vooraf. Om weidevogelkern-en weidevogelplusgebieden als brongebied te benutten, is het belangrijk daar ook het waterpeil op af te stemmen. In natuurgebieden met een weidevogeldoelstelling kan de waterhuishouding optimaal worden aangepast. Vooral kritische weidevogelsoorten zoals slobeend, watersnip en kemphaan profiteren hiervan.

In agrarische gebieden zijn er ook mogelijkheden voor het instellen van hogere waterpeilen voor soorten als grutto en tureluur. Het instellen hiervan is alleen effectief wanneer dit op gebiedsniveau wordt gecombineerd met uitgesteld maaibeheer en/of kruidenrijk weidevogelgrasland.

Nodig:
- Zodanig afstemmen van waterpeil in weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden dat ze als brongebied kunnen fungeren. Flexibiliteit is hierbij belangrijk.
- Hoger waterpeil in agrarische gebieden alleen effectief i.c.m. uitgesteld maaibeheer en/of kruidenrijk grasland.

Ganzenbeleid

Het gaat niet goed met de weidevogels en (te) goed met de ganzen. Weidevogels hebben gevarieerde en bloemrijke graslanden nodig. De hoogproductieve graslanden zijn juist geschikt voor ganzen. Van enkele ganzensoorten is het aantal zodanig toegenomen, dat ze veel schade veroorzaken.

Ganzenvraat zorgt wel voor groeivertraging, wat gunstig is voor weidevogels. Er wordt immers later gemaaid, zodat de vegetatie langer geschikt is om te foerageren. Tenzij de vraat zo omvangrijk is dat er geen gras over blijft.

Zorgpunt is dat verjaging van ganzen tot verstoring van weidevogels kan leiden (zie bijlage, kaart 3).

Nodig:
- Geen verjaging van ganzen in en rondom de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden (gebieden ANLb, Open Grasland).

4. Stand van zaken, anno 2020

De evaluatie van het weidevogelbeleid (2020) toont een wisselend beeld. Enerzijds ontwikkelt de stand van de tureluur en zangweidevogels zich positief, anderzijds gaat het ondanks alle inspanningen niet goed gaat met de steltlopersoorten grutto, kievit en scholekster. Voor Fryslân traditioneel iconische soorten. Zo werden er in 1990 nog ongeveer 30.000 broedparen van gidssoort grutto geteld, tegen slechts 6.700* in 2020.

Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid ten aanzien van weidevogels als grutto, kievit en scholekster. Zo broedt het grootste deel van de West-Europese gruttopopulatie in ons land, waarvan ongeveer 40% in Fryslân. Over de gehele jaarcyclus bekeken, treedt de meeste sterfte op tijdens het broedseizoen en minder tijdens de trek of de overwintering.

Gelukkig zijn we ons er al langer, en ook steeds meer, van bewust dat verdergaande maatregelen vereist zijn om de neerwaartse spiraal om te buigen. Dat gebeurt op verschillende niveaus en door verschillende betrokkenen, waaronder natuur-, landschap- en vogelbeschermers, individuele agrariers, gebiedscollectieven, jagers, groene organisaties en burgerinitiatieven als Kening.

4.1 OMBUIGEN NEERWAARTSE SPIRAAL

Vanuit (inter)nationale en eigen verantwoordelijkheid voert de provincie Fryslân gericht beleid om de weidevogels te beschermen en de - in de jaren negentig ingezette - neerwaartse spiraal om te buigen naar een opwaartse trend. Hiertoe verscheen in 2007 het Werkplan Weidevogels (2007 - 2014). In 2014 gevolgd door de - in nauwe samenwerking met alle betrokkenen opgestelde - Nota Weidevogels 2014 - 2020. Dit beleidsstuk kende de volgende doelen en uitgangspunten:

- Realiseren van vitale weidevogelpopulaties in Fryslân. De grutto fungeert daarbij als
- gidssoort. Concreet richten we ons op 10.000 gruttobroedparen in Fryslân in 2020.
- Stimuleren dat er gedurende de beleidsperiode in Fryslân circa 40.000 hectare wordt ingericht en beheerd als weidevogelkerngebied.
- De bescherming van weidevogels past in een rendabele agrarische bedrijfsvoering en draagt bij aan de kwaliteiten en belevingswaarde van het Friese landschap.
- Randvoorwaarde voor succesvol beleid is een breed maatschappelijk draagvlak, met name bij boeren- en natuurorganisaties.

* Aantallen hebben betrekking op gemiddeld 130.000 hectare waarop de BFVW-gegevens verzamelt plus het getelde deel van de natuurreservaten

Om een en ander te realiseren, stond een gebiedsgerichte benadering centraal waarbij de inspanningen vooral gericht werden op die gebieden - weidevogelkansgebieden* - met de meest gunstige condities.

Daarbij richtten de maatregelen en acties zich vooral op de reservaten, het agrarisch natuurbeheer, het optimaliseren van de inrichting, vrijwillige weidevogelbescherming, vrijwillige kavelruil, predatiebeheer en compensatie bij noodzakelijke ingrepen.

Bovendien werd ingezet op het vergroten van kennis en bewustwording door het stimuleren van onderzoek, educatie, voorlichting en het monitoren van de situatie. Zo leidden de tussenevaluatie (2017) en RUG-onderzoek in Zuidwest-Fryslân tot tussentijdse aanscherping van het beleid m.b.t. kuikenoverleving. Onder andere in de vorm van extra aandacht en ruimte voor de opgroeihabitat van kuikens en predatiebeheer.

4.2 RESULTATEN EINDEVALUATIE

Uit de eindevaluatie van de provinciale 'Nota Weidevogels 2014 — 2020' blijkt dat er de afgelopen jaren door alle bij weidevogels betrokken partijen veel inspanningen zijn gepleegd en acties zijn uitgevoerd om de weidevogels te beschermen en te behouden. Dat leidde in bepaalde gevallen, maar niet overal en voor alle soorten, tot positieve resultaten.

4.2.1 Populatietrends

Van vijf van de acht** onderzochte en gevolgde soorten in Fryslân bleven de aantallen - in de beheergebieden - sinds 2008 min of meer gelijk. Eén soort, slobeend, blijft redelijk stabiel en van vier soorten (tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart) neemt de populatie licht toe (zie tabel). Ook steekt de situatie in Fryslân gunstig af bij de landelijke trend.

Het beleid heeft echter de verdere afname van grutto, kievit en scholekster niet kunnen keren. De trend in de beheergebieden (ANLb en reservaten) is daarbij significant minder negatief dan op het gangbare boerenland. Daar laten tellingen, volgens het Weidevogelmeetnet, van de vier genoemde steltlopers zien dat het aantal broedparen jaarlijks tussen de 10% en 15% afneemt. Bij ANLb neemt het aantal broedparen grutto en kievit jaarlijks met 3% en 4% af en in de reservaten respectievelijk 2% en 1%. Het aantal broedparen tureluur blijft in de beheergebieden de laatste twaalf jaar redelijk stabiel. Ook de scholekster blijft bij ANLb redelijk stabiel, in tegenstelling tot de jaarlijkse afname van 2% in de reservaten.

Soort	Landelijke trend 2008-2020 % verandering per jaar	Provinciale trend 2008-2020 % verandering per jaar
Grutto	-3,5	-2,2
Kievit	-3,5	-1
Scholekster	-3,9	-2
Tureluur	-1,5	+0,5
Slobeend	+0,4	+0,2
Veldleeuwerik	-0,4	+4
Graspieper	+0,7	+1,7
Gele kwikstaart	+1,1	+3,2

Vergelijking landelijke en provinciale trends weidevogels periode 2008 - 2020.

* Gebieden van tenminste 250 ha waar ten minste tien broedparen grutto's per 100 ha (of 50 broedparen steltlopers of 30 broedparen kritische soorten) zitten en die qua openheid en rust voor een groot deel geschikt zijn. Ze vormen de zoekgebieden waarbinnen weidevogelkerngebieden kunnen worden ontwikkeld.

** Tureluur, scholekster, kievit, grutto (steltlopers) en graspieper, slobeend, veldleeuwerik en gele kwikstaart (zangweidevogels).

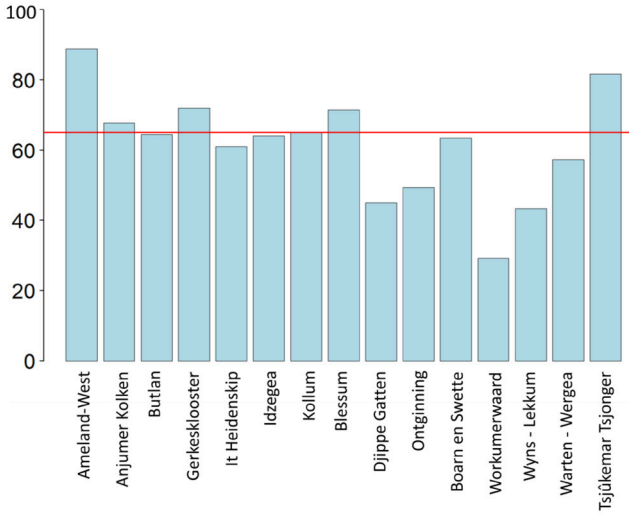

Fig. 4.1 Gemiddelde BTS-score grutto per jaar in 15 gebieden met agrarisch weidevogelbeheer, periode 2017 - 2020.

4.2.2 Kuikenoverleving

In vijf van de vijftien onderzochte gebieden (fig. 4.1) met agrarisch weidevogelbeheer (ANLb) ligt de BTS-score* (jongerenproductie) in de periode 2017-2020 gemiddeld boven (betreft alleen de gebieden boven de rode streep) de kritische grens voor een stabiele populatie van 65%. In tien gebieden ligt die er (ruim) onder.

4.2.3 RUG-onderzoek

Demografisch onderzoek naar de grutto van de RUG in Zuidwest-Fryslân** liet ook zien dat de jongenproductie hier in de periode 2015 - 2018 te laag was om de populatie op peil te houden. Mogelijke oorzaak is dat de conditie van de gruttokuikens in Zuidwest-Fryslân niet op peil is. Een slechte conditie - voedselgebrek - leidt tot een lagere overlevingskans en grotere kans op predatie. Zorgwekkend is dat de conditie van de jongen niet alleen op gangbaar boerenland, maar ook bij ANLb en in de reservaten slecht was. Het RUG-onderzoek laat ook zien dat de overleving van volwassen grutto's sinds 2015 daalt. Mogelijk als gevolg van adultenpredatie op het nest.

4.2.4 Oppervlakte weidevogelbeheer

De Nota Weidevogels 2014 - 2020 ging ervan uit dat er 40.000 hectare weidevogelkerngebied nodig is om het doelbereik van 10.000 broedparen grutto's te halen. Anno 2020 is er zo'n 26.500 hectare*** weidevogelkerngebied beschikbaar, waarvan 18.500 hectare in agrarisch natuurbeheer**** en een kleine 8.000 hectare als reservaat.

Overige resultaten

In de Nota Weidevogels 2014–2020 gaven we met inspanningen aan hoe we onze doelen wilden bereiken. Daarbij werden er per spoor maatregelen en acties uitgewerkt en aan partijen toegewezen. In de eindevaluatie zijn deze maatregelen gewaardeerd qua gepleegde inspanning en effect. De resultaten leest u op de pagina's 31 t/m 45 van de Eindevaluatie Nota Weidevogels 2014 - 2020 (zie bijlage VI).

Uit de resultaten kan in meer of minder mate voorlopig geconcludeerd worden, dat aanscherping van beleid en meer inspanningen nodig zijn om de beoogde resultaten te behalen.

---

* BTS, Bruto Territoriaal Succes, is het aantal alarmerende ouderparen weidevogels op het moment dat de meeste jongen van een weidevogelsoort vliegvlug worden als percentage van het totaal aantal broedparen. Het is daarmee een grove indicatie van de jongenproductie in een bepaald gebied en de kwaliteit van dat gebied.

** Onderzoeksgebied van 10.000 ha. met zowel gangbaar beheer, collectief weidevogelbeheer als enkele reservaten. Dit onderzoek betrof onder andere reproductie en overleving.

*** Minimaal oppervlak, daadwerkelijk aantal waarschijnlijk groter omdat er binnen gebieden ook percelen liggen zonder (agrarisch)natuurbeheer die wel bijdragen.

**** Is toename van 3.000 hectare t.o.v. 2017.

Soort	Provinciale trend 2008-2020	Effect beheer t.o.v. geen beheer
Scholekster	matige afname	+
Kievit	matige afname	+
Grutto	matige afname	+
Jongenproductie Grutto		+
Tureluur	matige toename !	+
Slobeend	stabiel	0
Veldleeuwerik	matige toename !	+?
Graspieper	matige toename	+?
Gele Kwikstaart	matige toename	+

Tabel 4.2 Samenvattend overzicht van effect ANLb en/of reservaatbeheer op provinciale trends van acht weidevogelsoorten en effect beheer t.o.v. geen beheer

4.3 AANTALSEFFECTEN BELEID

Het belangrijkste beleidsinstrument is het gesubsidieerde beheer in de weidevogelkerngebieden (ANLb-gebieden en reservaten). De effecten van het beleid* kunnen daarom vooral afgemeten worden aan de weidevogeltrends in beheerde gebieden vergeleken met trends op gangbaar boerenland, zonder bescherming.

Vijf van de acht onderzochte soorten laten bij beheer (ANLb en/of reservaat) een betere trend zien dan op gangbaar boerenland (zie tabel. 4.2). In die zin is het provinciaal beleid succesvol. Bij grutto, kievit en scholekster heeft het provinciaal beleid echter geen halt kunnen toeroepen aan de verdere afname.

In 2017 werd nog gesteld dat het realiseren van stabiele weidevogelpopulaties binnen de weidevogelkerngebieden mogelijk zou zijn, zodat vanuit deze 'brongebieden' op termijn een doorgroei zou ontstaan. Met een gruttopopulatie van 10.000 broedparen als ijkpunt.

De eindevaluatie laat zien dat dit met het huidige beleid, de gepleegde inspanningen en het (agrarisch) natuurbeheer en bijbehorende financiering niet voor alle soorten haalbaar blijkt. Bij voortzetting van de huidige trends lijkt het te lukken bij de weidezangers. Er is echter nog geen sprake van stabiele steltloperpopulaties, met uitzondering van tureluur. Zonder verdergaande maatregelen gaat dat ook niet lukken.

* Het concentreren van inspanningen en middelen met collectief beheer in weidevogelkerngebieden startte feitelijk pas met de komst van het nieuwe stelsel van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb 2016). In 2009 werd wel al gestart met de gebiedsgerichte aanpak. Deze aanpak is met de inwerkingtreding van het ANLb verder uitgewerkt en geconcentreerd.

5. Taakstelling en ambitieniveau toekomstig beleid

De evaluatie (2020) laat een voorzichtig herstel voor enkele soorten zien. Voor de voor Fryslân zo belangrijke steltlopers grutto, kievit en scholekster is duidelijk dat herstel zonder verdergaande maatregelen niet gaat lukken.

De provincie wil haar beleid dan ook aanscherpen en aanvullende maatregelen treffen. Dit overeenkomstig de in de eindevaluatie en de 'Startnotitie Fryslân Greidefûgellân' genoemde aanbevelingen en het door Provinciale Staten gekozen ambitieniveau twee: *realisatie van 10.000 broedparen grutto in 2030*.

Beleidsdoel is het realiseren van vitale weidevogelpopulaties in Fryslân. De grutto fungeert daarbij als gidssoort. Voorop staat het ombuigen van de neerwaartse spiraal in een opwaartse trend. Het exacte aantal broedparen is daarbij minder belangrijk. Wezenlijker is dat de opwaartse lijn wordt ingezet waarbij het aantal broedparen gestaag groeit en er perspectief is op duurzame, levensvatbare populaties. We zetten in op een stijging van circa 30% in de periode 2021 - 2030 om die duurzame levensvatbare populatie van tenminste 10.000 broedparen grutto in 2030 te halen.

Hiervoor richten we ons op een jaarlijkse nestoverleving van minimaal 70% én een Bruto Territoriaal Broedsucces (BTS) van minimaal 70%. Deze mate van reproductiesucces wordt voldoende geacht om de neerwaartse spiraal om te buigen in een opwaartse trend en daarbij een vitale weidevogelpopulatie in Fryslân te realiseren. Kanttekening hierbij is dat we verwachten in 2030 nog geen 10.000 gruttoparen kunnen realiseren, maar eerder 8200 paren waarbij op termijn een doorgroei naar 10.000 paren mogelijk is. Om naast een vitale populatie ook het doel van 10.000 gruttoparen al in 2030 te halen is jaarlijks een hogere nestoverleving en BTS noodzakelijk van minimaal 80%. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de overlevingskans van volwassen grutto's tot het volgend broedseizoen. Deze overlevingskans was de afgelopen jaren 85% of minder. Voor een vitale weidevogelpopulatie dient het reproductiesucces alsmede de overlevingskans van volwassen grutto's tot het volgend broedseizoen voldoende groot te zijn.

Vanwege de internationale betekenis die Nederland - en in het bijzonder Fryslân - heeft voor het in stand houden van de grutto, richten wij ons provinciaal beleid in de eerste plaats op deze steltloper. Ongeveer 22% van de West-Europees gruttopopulatie broedt in Fryslân. We verwachten dat andere soorten weidevogels kunnen meeliften op dit beleid. Het streefdoel is per soort een toenemende trend te realiseren die leidt tot een duurzame populatie voor de desbetreffende soort.

Hierbij richten we ons naast de steltlopers als scholekster, kievit, grutto, tureluur, wulp en watersnip ook op de zangweidevogels zoals veldleeuwerik en graspieper en de eenden zoals de slobeend en zomertaling. De watersnip, wulp en de zijn als broedvogels zeldzaam in Fryslân. Ze komen vrijwel uitsluitend nog voor op natte, extensieve beheerde graslanden in natuurgebieden. Behoud van deze soorten, maar ook de slobeend en zomertaling, vraagt specifieke aandacht van de beheerders van natuurterreinen. Hiervoor zetten we in op de realisatie van circa 40.000 ha weidevogelkern- en weidevogelplusgebied.

5.1 AANBEVELINGEN UIT EVALUATIE

De in 2014 geformuleerde doelstelling van 10.000 broedparen van grutto in 2020 - als maatstaf voor herstel - bleek niet haalbaar. Extra inspanningen richting 2030 zijn nodig om deze doelstelling wel te realiseren. Zowel in de weidevogelkerngebieden als in het gangbare boerenland.

Eerste aanbeveling is de inspanningen uit de Nota Weidevogels 2014 – 2020 te continueren, met extra aandacht voor met name de kuikenoverleving en predatiebeheer. Meer specifiek worden onderstaande aanbevelingen voor de komende jaren, uit de eindevaluatie en petities 'Fryslân Greidefûgellân' en het 'Aanvalsplan Grutto', meegewogen en waar mogelijk meegenomen in beleid en maatregelen (H6.).

Biotoop en beheer:

- Creëer robuuste weidevogelkerngebieden van minstens 1.000 hectare met minimaal 300 hectare kruidenrijk grasland met verhoogd waterpeil in ruimtelijk aaneengesloten beheer, met daaromheen agrarisch weidevogelbeheer volgens de best beschikbare praktijk. Weliswaar is de onderbouwing van robuuste kerngebieden beperkt, er zijn indicaties dat grutto's en kieviten in grote gebieden met ruimtelijk aaneengesloten beheer en met veel vogels bij elkaar een betere reproductie hebben dan in kleinere gebieden. Grote aaneengesloten gebieden bieden ook de beste mogelijkheden voor een goede habitatkwaliteit en veel vogels bij elkaar die zich beter kunnen verdedigen tegen vliegende predatoren (zie hiervoor ook de uitgangspunten van 'Fryslân Greidefûgellan' en van het 'Aanvalsplan Grutto').
- Streef naar voldoende kuikenland gedurende het gehele broedseizoen, tot in juli, als onderdeel van mozaïekbeheer. Met hierbij ook aandacht voor beheer specifiek gericht op kievit en scholekster en het aanbod van insecten.
- Vergroot de flexibiliteit en effectiviteit van beheerpakketten Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), inclusief duurzame langjarige beheercontracten en hogere beheervergoedingen ANLb en SNL. Vergroot het areaal ANLb. ANLb dient op vrijwillige basis te blijven.
- Verder werken en beter samenwerken aan de kwaliteitsverbetering van de weidevogelbiotoop binnen de weidevogelkerngebieden en de verbetering van de opgroeihabitat van kuikens. Met als sleutelfactoren: openheid, vernatting, verlaging graslandproductie en bevordering kruidenrijkdom. Bijbehorende beheermaatregelen zijn verhoging van het waterpeil en plasdras gedurende het broedseizoen, laat maaien, reduceren van de bemesting met voorkeur voor ruige mest, dan wel beperken vande drijfmestgift. Ook extensief (voor)weiden kan zeer effectief zijn.
- Besteed aandacht aan de voedselvoorziening van de kuikens die momenteel ook in de weidevogelkerngebieden onvoldoende lijkt. Mogelijk door beperkt insectenaanbod. De observatie dat de conditie en overleving van gruttokuikens afneemt met uitkomstdatum suggereert dat uitkomstperiode en voedselaanbod uit de pas lopen. Vertraging en/of verbreding van de insectenpiek (voedselaanbod) en geschikte vegetatie om in te foerageren (voedselbereikbaarheid) door verminderde bemesting en hogere waterpeilen lijkt hierbij een oplossing te zijn. Ook speelt het gebruik van herbiciden, insecticiden en fungiciden mogelijk een negatieve rol met betrekking tot het bodem- en insectenleven. Nader onderzoek is urgent.

Bescherming:

- Werk aan een breed draagvlak voor weidevogelbescherming. Daarvoor moet de huidige schaal van bescherming ook buiten (robuuste) weidevogelkerngebieden gehandhaafd blijven.
- Neem de zorgplicht Wet natuurbescherming in acht en werk deze in afstemming met landbouwpartijen uit. Investeer in verdere bewustwording en draagvlak, bijvoorbeeld via de campagne 'Grutsk op us Greidefûgels'.
- Behoud weidevogels in het gangbare boerenland door vergroening van de melkveehouderij (via GLB), omslag naar natuurinclusief boeren, verankering zorgplicht en vrijwillige weidevogelbescherming.
- Pas de hectarevergoeding voor weidevogelcompensatie aan conform de uitgangspunten van het 'Aanvalsplan Grutto'. Onderzoek de effectiviteit van afgesloten weidevogelcompensatie in 2022.

Predatie:

- Stimuleer, naast verbetering van het beheer en de habitat, effectief predatiebeheer om de jongenproductie van de steltloperweidevogels te verbeteren. Predatiebeheer is nodig om nog

bronpopulaties over te houden van waaruit te zijner tijd herstel mogelijk is.
- Zet maximaal in op samenwerking bij predatiebeheer. Benut alle toegestane middelen en wettelijke mogelijkheden binnen de eigen bevoegdheid van de provincie. Tracht op het terrein van predatiebeheer meer ruimte te verkrijgen van het Rijk.
- Besteed extra aandacht aan predatie van nesten en kuikens. Onderzoek laat zien dat predatie van nesten en kuikens een belangrijke oorzaak is van de te lage jongenproductie. Wel is er een sterke wisselwerking tussen predatierisico en de kwaliteit van de broedhabitat. Zo leidt een slechte kwaliteit broedhabitat tot zwakke kuikens die een grotere kans lopen op predatie. Omdat de effecten van inrichting en beheer en predatie sterk verstrengeld zijn, maakt de urgente situatie van de steltloperweidevogels het nodig op alle fronten tegelijk verbetering door te voeren, zowel bij inrichting en beheer als bij predatiebeheer. Het protocol 'Predatiebeheer bij weidevogels' biedt daarbij een goed uitgangspunt, maar dient waar nodig te worden geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht uit onderzoeken.
- Doe onderzoek naar de mogelijk verslechterde overleving van volwassen grutto's. Als predatie op het nest een belangrijke oorzaak is, is het aannemelijk dat een verslechtering ook speelt bij de andere steltlopers.

Monitoring:
- Richt de monitoring meer op kuikenoverleving en rekrutering in de populatie.
- Actualiseer de monitoring van grutto ook op basis van nieuwe inzichten over herleg bij grutto's, zowel bij de BMP-methode als de Friese combimethode.

Verdienmodellen:
- Ontwikkel grondinstrumenten en verdienmodellen voor het duurzaam behoud van de weidevogelkerngebieden en -parels.
- Zorg samen met het Rijk voor voldoende financiële middelen.
- Verbind de beleidsopgaven op o.a. het terrein van veenweide, natuurinclusieve landbouw, klimaat, biodiversiteit, stikstof, natuur en bodemvruchtbaarheid.

5.2 VOORWAARDEN

Het nieuwe beleid dient tevens aan de volgende (rand)voorwaarden te voldoen.

- Behoud en versterking van een breed maatschappelijk draagvlak voor de bescherming van weidevogels.
- Weidevogelbeheer wordt uitgevoerd door samenwerkingsverbanden van natuurbeheerders, agrariërs en vrijwilligers. Voor de gewenste groei van de weidevogelpopulaties is het essentieel dat deze partijen enthousiast en gemotiveerd zijn en blijven.
- Beleid en inspanningen rond weidevogelbeheer worden ingepast in - en sluiten aan op - de opgaven rond klimaat, veenweide, natuurinclusieve landbouw, biodiversiteit stikstof, natuur en bodemvruchtbaarheid.
- Het beleid draagt bij aan de rust, openheid en aantrekkelijkheid van het landelijk gebied, aan het imago en de identiteit van Fryslân én het geluksgevoel van haar inwoners. We willen bevorderen dat op andere beleidsterreinen, bij promotieactiviteiten en door andere organisaties deze kwaliteiten meer worden benadrukt en ingezet. Ook omdat het het maatschappelijk draagvlak ondersteunt en kan zorgen voor nieuwe (particuliere) inkomstenbronnen.

5.3 AMBITIENIVEAU

Provinciale Staten koos bij de behandeling van de 'Startnotitie Weidevogelnota 2021 - 2030' voor de uitwerking van scenario/ambitieniveau 2:

Ombuigen van de neerwaartse spriraal in een opwaartse trend van veel weidevogelsoorten, met als inzet groei van de weidevogelpopulaties.

Daarbij wordt voor de gidssoort grutto gestreefd naar minimaal 10.000 broedparen in Fryslân in 2030. Het streefdoel hierbij is per soort een opwaartse trend te realiseren die leidt tot een duurzame populatie voor de desbetreffende soort.

Voor het bereiken hiervan wordt het huidige beleid gecontinueerd en aangevuld met maatregelen gebaseerd op de aanbevelingen uit de vorige paragraaf.

We hebben het dan onder meer over het realiseren van tenminste 14 *robuuste weidevogelgebieden*

van elk ongeveer 1.000 hectare met een concentratie van 300 hectare kruidenrijk grasland met verhoogd waterpeil waar het verdienmodel van het 'Aanvalsplan Grutto' (zie samenvatting) van toepassing is. Daarbuiten blijven de huidige vergoedingen voor zwaar agrarisch beheer in de huidige gebieden van toepassing tot ze kunnen worden omgevormd tot robuuste weidevogelkerngebieden. Op het gangbare boerenland is sprake van vrijwillige weidevogelbescherming en zorgplicht.

Om dit ambitieniveau te realiseren zijn, naast de huidige provinciale middelen voor weidevogels, extra Rijks- en Europese middelen nodig voor het vergroten en verbeteren van het areaal beheer en het optimaliseren van de inrichting. Het gaat daarbij om een extra jaarlijkse Rijksbijdrage van circa € 10 miljoen voor beheer en een eenmalige Europese bijdrage van circa € 10 miljoen voor het optimaliseren van de inrichting.

Noodzakelijk is ook dat de verdienmodellen uit het 'Aanvalsplan Grutto', zoals substantieel meer geld voor melk, lagere rentelasten, carbon credits en lagere waterschapslasten, beschikbaar komen uit de markt. Bovendien zijn extra middelen nodig voor het duurzaam behoud van weidevogelgebieden via de aankoop en afwaardering van gronden. Hier liggen koppelkansen met de opgaven en middelen uit de programma's veenweide, natuur, stikstof, landbouw, water (KRW) en klimaatadaptatie. Ook Europese subsidies, zoals LIFE (Horizon, ERDF) en POP3, resulteren in aanvullende middelen. Voor o.a. het duurzaam behoud van weidevogelgebieden is ongeveer € 20 miljoen noodzakelijk. Extra inspanning op fondsenwerving, waar ook aan wordt en is gewerkt (zie H3, internationaal), is dan ook een vereiste.

Genoemd ambitieniveau is alleen haalbaar als de koppelkansen met andere beleidsdoelstellingen worden benut en de middelen vanuit het Rijk, de markt en Europa worden geëffectueerd. Als dat niet lukt, zal de provincie benodigde middelen op een andere manier moeten vinden. GS zal dan een nieuw voorstel aan PS doen voor de benodigde financiering (Motie financiële middelen).

Het ambitieniveau sluit aan bij de provinciale ambities uit het Bestuursakkoord 2019 - 2023, bij de internationale verplichtingen en bij de provinciale inspanningen met betrekking tot het 'Aanvalsplan Grutto'. Tevens volgt het de oproep vanuit het Olterterpoverleg (Fryslân Greidefûgellân), 'Aanvalsplan Grutto' en de wensen vanuit de mienskip.

6. Drietrapsraket, maatregelen en acties

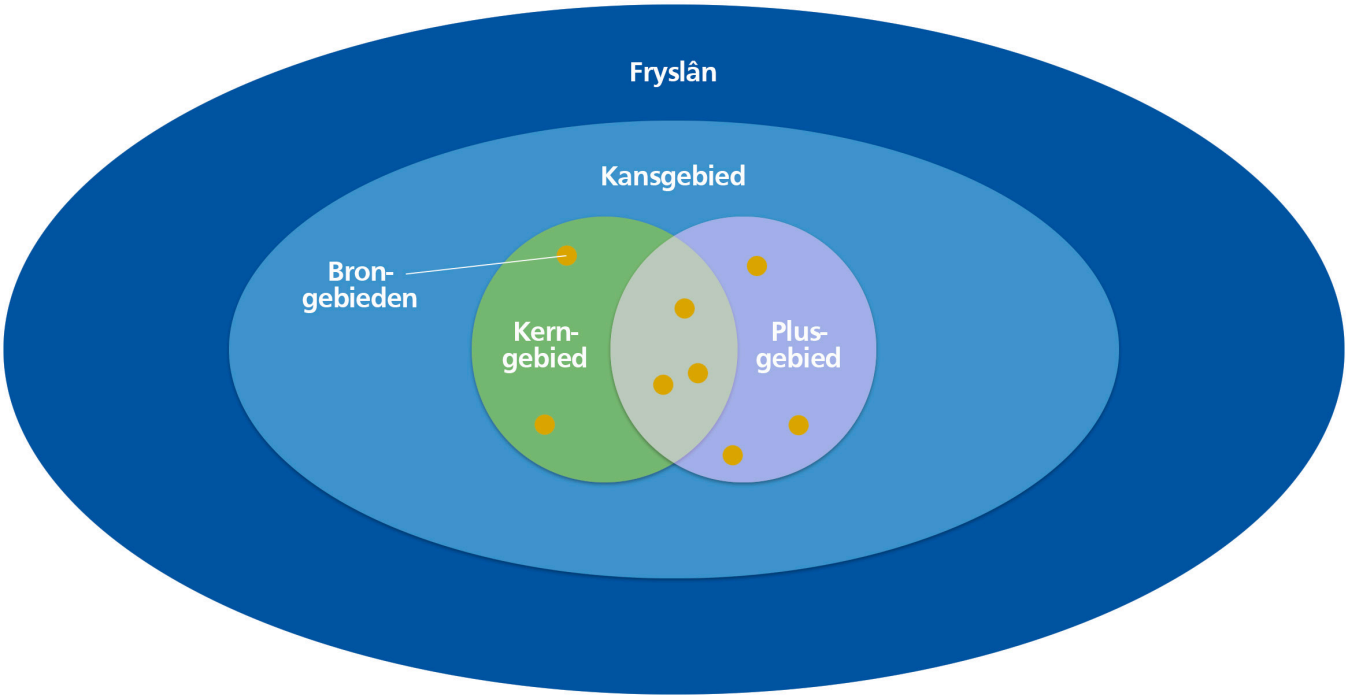

Het ambitieniveau en de aanbevelingen uit hoofdstuk 5 vormen de aanleiding tot het ontwikkelen van een drietrapsraket met betrekking tot de biotoop in het Friese weidevogelbeleid. Deze drie, opeenvolgende niveaus zien er als volgt uit:

1. Provinciebrede inzet op *basiszorg* voor weidevogels in het *landelijke gebied*.
2. Continuering (agrarisch) natuurbeheer in de huidige *weidevogelkerngebieden** en *-parels* en afronding Natuurnetwerk Nederland met weidevogeldoelstelling.
3. Creëren van *grote, samenhangende weidevogelplusgebieden***.

In dit hoofdstuk vertalen we het geformuleerde ambitieniveau en doel, met inachtneming van de aanbevelingen en randvoorwaarden, naar maatregelen en acties met betrekking tot het optimaliseren van de biotoop in de drie benoemde gebieden:

1. Landelijke gebied.
2. Weidevogelkerngebieden.
3. Weidevogelplusgebieden.

Als ook met betrekking tot de volgende onderwerpen die op provinciaal niveau worden gedefinieerd:

- Het predatiebeheer.
- De ruimtelijke afweging en compensatie.
- Voorlichting, educatie, kennis en samenwerking.
- De ontwikkeling van een grondinstrument en kavelruil.
- Monitoring en onderzoek.

---

* De weidevogelkerngebieden liggen in weidevogelkansgebieden: ruime en open gebieden (zichtafstand > 400 m) met voldoende rust en een variatie aan graslanden. Deze weidevogelkansgebieden zijn begrensd (zie bijlage, kaart 1). De voor deze begrenzing gebruikte criteria staan in de bijlage V.

** Dit zijn de robuuste weidevogelkerngebieden uit het Aanvalsplan Grutto. In het vervolg van deze nota weidevogelplusgebieden genoemd om de verwarring met de bestaande kerngebieden te voorkomen.

6.1 MAATREGELEN

Bij het beschrijven van de maatregelen en acties in het landelijk gebied, de weidevogelkerngebieden en de nieuw te benoemen weidevogelplusgebieden, geven we per gebied een beschrijving van het benodigde, minimaal aanwezige basisniveau én het streefdoel waar we met de voorgestelde maatregelen en concrete acties (bijlage I) naar toe werken om de grootst mogelijke bijdrage aan de overlevings- en voortplantingskansen van de weidevogels te kunnen leveren.

6.1.1 Landelijk gebied

De ondertitel van deze nota luidt; Fryslân Greidefûgellân. Deze titel geeft de ambitie weer dat het hele landelijke gebied van de provincie plaats en bescherming biedt aan weidevogels. Onder andere voor de kievit is het hele landelijk gebied van belang, bijna de helft van alle broedparen bevindt zich buiten de huidige kerngebieden. Ook zangweidevogels zoals veldleeuwerik en weide-eenden, zoals slobeend, zijn gebaat bij een goede basisbescherming in het hele landelijk gebied. Tevens leidt een goede basisbescherming tot gezonde bodems en een rijker insectenleven in het landelijke gebied, waarmee de rol van weidevogels als icoonsoorten voor een gezond grasland tot zijn recht komt.

Tenslotte werken we aan een breed draagvlak voor weidevogelbescherming. Daarvoor moeten we de huidige schaal van bescherming ook buiten de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden handhaven. Dat vergt wel een bepaalde kwaliteit aan basiszorg. Deze basiszorg is geen vaststaand gegeven maar omvat meerdere maatregelen.

Maatregelen

Basisniveau:

- De BFVW stimuleert, ondersteunt en coördineert de vrijwillige weidevogelbescherming en -monitoring in het agrarisch gebied. We hebben het dan over circa 130.000 ha. Continuering van de vrijwillige weidevogelbescherming en het verhogen van de kwaliteit van de monitoring zijn hierbij speerpunten.
- Inzetten, ontwikkelen en promoten van technische hulpmiddelen voor bescherming van nesten en kuikens, zoals drones, GPS en wildredders.
- Inzet vanuit alle partijen op vergroening van de melkveehouderij en akkerbouw via de ecoregelingen uit het GLB en de transitie naar natuurinclusief boeren (5* landbouw). Ecoregelingen mede richten op goed opgroeihabitat voor kievitkuikens, kruidenrijke graslanden met hoge waterpeilen en perceelsrandenbeheer.
- Bewustwordingscampagnes zoals ‘Grutsk op us Greidefûgels’.
- Educatie Van Hall Larenstein en Aeres (v.h. Nordwin College) m.b.t. natuurinclusief boeren.
- Ontwikkeling praktische voorbeelden van verdienmodellen, zoals in Living Lab natuurinclusieve landbouw.
- Verankering en uitwerking van de zorgplicht uit de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming bevat een algemene zorgplicht die behelst dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor beschermde planten en dieren.
- Toezicht en handhaving FUMO-zorgplicht Wet natuurbescherming, met extra aandacht voor percelen buiten de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden.
- Vergroting van het areaal beweiding met melkvee (+ jongvee) voor de realisatie van geschikt leefgebied voor de kievit.

Streefdoel:

- Het via samenwerking en afstemming met andere (beleids)opgaven - als de landbouwagenda, agenda herstel biodiversiteit, programma natuur (de stikstofopgave), uitvoeringsprogramma veenweide 2020-2030, klimaatadaptatie, wateropgaven en regiodeals (bijv. natuurinclusieve landbouw) kunnen (extra) - combineren en inzetten van (aanvullende) maatregelen en middelen. Zo zorgt bijvoorbeeld het werken met randenbeheer, waarbij de perceelsranden over een breedte van 5 tot 6 meter onbemest blijven en in de eerste snee niet worden gemaaid, niet alleen voor verbindingszones tussen weidevogelkern- en -plusgebieden op het gangbare boerenland, maar draagt het ook bij aan de biodiversiteit en de aantrekkelijkheid van het landschap in het agrarische gebied.
- Plus op de zuivel voor maatregelen die bijdragen aan biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en landschapskwaliteit. Belangrijk is dat deze plus geen productieverhoging in de hand werkt. Door de plus te koppelen aan de maatregel en niet aan de hoeveelheid zuivel kan dit worden voorkomen.

- Verankering van structurele aandacht voor weidevogelbescherming en beheer in relevant beroepsonderwijs.
- Subsidieregeling nesten en kuikenbescherming (vliegende hectares) voor percelen met hoge dichtheden weidevogels.

6.1.2 Weidevogelkerngebieden

In de weidevogelkerngebieden wordt de bescherming van weidevogels in het landelijk gebied (zie § 6.1) *aangevuld* met beheer- en inrichtingsmaatregelen. Deze gebieden omvatten tenminste 250 hectare waarbinnen inrichtings- en beheermaatregelen het jaar rond zorgen voor een optimaal broed- en opgroeigebied voor weidevogels. Deze kerngebieden bestaan uit natuurgebieden, gebieden met agrarisch mozaïekbeheer of combinaties van beide. In de kerngebieden liggen ook brongebieden* waar de aanwas van jongen duidelijk groter is dan de sterfte waardoor groei van de populatie mogelijk is.

> **Kern- versus kansgebieden**
> De weidevogelkerngebieden liggen binnen de weidevogelkansgebieden. De kansgebieden vormen de zoekgebieden voor de ontwikkeling van weidevogelkern- en plusgebieden. De weidevogelkansgebiedenkaart is opgenomen in de bijlagen (kaart 1).

In de weidevogelkerngebieden werken alle betrokken partijen intensief samen. De beheerders in een kerngebied stemmen inrichting en beheer met elkaar af. Daarbij krijgen zowel de langetermijn aspecten - denk aan waterpeil, kruidenrijk grasland, openheid - aandacht, als veranderende omstandigheden op de korte termijn. Denk daarbij aan aanpassing van maaidata in het mozaïek, afhankelijk van de groeisnelheid van het gewas, het terreingebruik van vogels en het predatiebeheer.

De aanpak moet leiden tot een groot broedsucces. De gebiedsgerichte samenwerking en aanpak leggen partijen vast. Waarbij de collectieven de regierol hebben als gebiedsregisseur. De provincie kan waar nodig het (schrijf)proces faciliteren.

Van maart tot en met juli kenmerken de weidevogelkerngebieden zich door een mozaïek met variatie in beweiding en verschillende maaidata en in elk geval een omvangrijk areaal laat gemaaid en kruidenrijk grasland, plasdras en hoge waterpeilen. Kuikens vinden hier voldoende insecten en ook volwassen vogels hebben voldoende bereikbaar voedsel (wormen). Er wordt ingezet op late plasdras, tot in augustus, voor de net vliegvlugge kuikens. De maatregelen zijn gericht op het optimaliseren van de weidevogelbiotoop.

Jaarrond kenmerken de weidevogelkerngebieden zich door voldoende openheid en rust. Tenminste 50% ligt buiten verstoringsbronnen. Om de openheid te bevorderen is het belangrijk dat (solitaire) bomen, opslag en ruigte zoveel mogelijk worden verwijderd. Hieraan werken de collectieven, natuurbeheerders en vrijwilligers samen met de gemeenten, Wetterskip Fryslân en de provincie.

Binnen de weidevogelkerngebieden wordt agrarisch natuurbeheer ingezet op de meest kansrijke percelen met de hoogste dichtheid aan weidevogels. De beheerlocatie is daarmee ook dynamisch en kan meebewegen met weidevogelverplaatsingen. Dit geldt overigens niet voor voor de op vernatting en kruidenrijk weidevogelgrasland gerichte beheerpakketten.

De agrarische collectieven kunnen beheermaatregelen jaarlijks en tijdens het weidevogelseizoen - op basis van het voorkomen van broedparen, nesten en kuikens - inzetten. Ook is belangrijk om in te zetten op slaap- en fourageerplaatsen. De stippenkaarten van de BFVW en andere informatiebronnen, zoals de gegevens van Sovon, kunnen hiervoor worden gebruikt.

Deze kaarten zijn gevuld met de monitoringsgegevens van de nazorgers. De mozaïekregisseur heeft hierin een belangrijke taak. Hij/zij ondersteunt de boer en stelt beheerplannen op, dit in overleg met de lokale nazorger.

Karakteristieken:

- Minimaal 250 hectare aaneengesloten gebied, waarbinnen inrichtings- en beheermaatregelen voor optimale broed- en opgroei-omstandigheden voor weidevogels zorgen.
- De agrarische percelen met ANLb staan in kern-

* Een kerngebied gaat als een brongebied functioneren als er duidelijk meer weidevogels worden geproduceerd dan nodig zijn voor compensatie van de sterfte in de lokale populatie

gebieden volledig in het teken van de weidevogels en worden als zodanig beheerd.
- De natuurpercelen in kerngebieden staan volledig in het teken van weidevogels en/of botanische kwaliteiten en worden zodanig beheerd.

Maatregelen*

Basisniveau:
- Hoog waterpeil op tenminste 20% oppervlakte ANLb.
- 0,5 ha plasdras per 100 ha met kuikenland aangrenzend, waarvan een deel tot tenminste 1 augustus.
- 1.4 ha kuikenland per grutto broedpaar, waarvan minimaal 0,7 ha kruidenrijk.
- Kuikenland is voor 100% bereikbaar en bruikbaar in ruimte en tijd.
- 30% beweiding vogelgestuurd.
- BTS minimaal 70%.

Streefdoel:
- Hoog waterpeil in overige 80% oppervlakte ANLb.
- 1 ha plasdras per 100 ha met kuikenland aangrenzend, waarvan een deel tot tenminste 1 augustus.
- 1.4 ha kuikenland per grutto broedpaar, waarvan minimaal 1,0 ha kruidenrijk.
- Vogelgestuurde beweiding met vee door alle melkveehouders.
- Stimuleren van braakstroken.
- Mais- en bouwland wordt niet gestimuleerd.
- Behoud landschappelijk reliëf.

6.1.3 Weidevogelplusgebieden

De weidevogelplusgebieden** worden gevormd uit bestaande weidevogelkerngebieden waarvan het areaal aan aaneengesloten beheer en oppervlakte wordt vergroot tot tenminste 1.000 ha met een concentratie van minimaal 300 ha kruidenrijk grasland met hoog waterpeil. Binnen dit areaal wordt het bestaande beheer verzwaard; hoog waterpeil, plasdras, beweiding en kruidenrijk weidevogelgrasland. Streven is ook de duurzaamheid van dit beheer te borgen door beheerovereenkomsten met een lange looptijd. Omvang en zwaarte van de maatregelen is afgestemd op wat nodig is voor een duurzame gruttopopulatie, terwijl zoveel mogelijk andere weidevogels hierin worden meegenomen.

Om dit te realiseren wordt ingezet op toegespitste verdienmodellen: hogere beheervergoedingen, lagere pachtprijs, CO2 beprijzing, lagere waterschapslasten, laagrenderende lening en premieregeling zuivel voor extensief boeren. Daarnaast wordt ingezet op grondinstrumenten zoals vrijwillige kavelruil en afwaardering van gronden.

Net als in de weidevogelkerngebieden, werken alle betrokken partijen intensief samen. De aanpak moet leiden tot brongebieden met een grotere aanwas dan sterfte, zodat de populatie toeneemt. De provincie faciliteert het proces om te komen tot weidevogelplusgebieden.

Ook kenmerken de weidevogelplusgebieden zich door voldoende openheid en rust. Tenminste 50% van de weidevogelplusgebieden ligt buiten verstoringsbronnen. Om de openheid te bevorderen is het belangrijk dat dat (solitaire) bomen, opslag en ruigte binnen de weidevogelplusgebieden zoveel mogelijk worden verwijderd. Hieraan werken de collectieven, natuurbeheerders en vrijwilligers samen met de gemeenten, Wetterskip Fryslân en de provincie.

Karakteristieken:
- Minimaal 1000 hectare met ruimtelijk aaneengesloten beheer (reservaten en ANLb), m.u.v. gebieden waar dat niet mogelijk is (vb. Waddeneilanden).
- Agrarische percelen met ANLb staan in weidevogelplusgebieden volledig in het teken van de weidevogels en worden als zodanig beheerd.
- De natuurpercelen in plusgebieden staan volledig in het teken van weidevogels en/of botanische kwaliteiten en worden als zodanig beheerd.
- Gebieden kenmerken zich door een open landschap.

De streefdoelen, criteria en richtlijnen zijn bedoeld als uitgangspunt om de weidevogelplusgebieden te realiseren. Er worden hierna een tweetal streef-

---

* Het basisniveau en streefdoel zijn opgenomen in bijlage III en in deze paragraaf waar nodig geactualiseerd.

** De weidevogelplusgebieden zijn net als de weidevogelkerngebieden gelegen binnen de weidevogelkansgebieden.

doelen beschreven: op bedrijfsniveau en op weidevogelplusgebiedenniveau.

Streefdoel op bedrijfsniveau:
Criteria:

- Minimaal 1 ha plasdras volvelds per 100 ha gedurende het gehele broedseizoen met aangrenzend kruidenrijk grasland, ook in juli en augustus (periode vogelgestuurd afgestemd met gebieds- regisseur).
- Bij minder dan 100 ha, 0,5 ha volvelds plasdras gedurende het gehele broedseizoen met aangrenzend kruidenrijk grasland, ook in juli en augustus (periode vogelgestuurd afgestemd met gebiedsregisseur).
- 50% hoog oppervlaktewaterpeil variërend van 0 - 40 -mv (15 februari-1 juli)**. Bijvoorbeeld via de greppel/slootplasdras (aanvullend) bij zowel veen als klei. Aanpassing periode kan in overleg met de mozaïekregisseur.
- Minimaal 20% van de percelen worden tijdens het broedseizoen beweid met melkvee en/of jongvee. Vogelgericht beweiden op advies van de mozaïekregisseur. Voor- en naweiden in afstemming met mozaïekregisseur.
- Minimaal 30% kruidenrijke percelen met inheemse kruiden en latere of tragere grassen* (= grassenmix als basis, idealiter graskruidenmix+ of bloemrijk grasland). Er kan ook toegegroeid worden naar kruidenrijk grasland via verschralingsbeheer (via niet bemesten en hoger waterpeil).
- Op minimaal 50% van de percelen is een rustperiode tijdens het broedseizoen van toepassing (15 maart - 1 juli). Aanpassing rustperiode is mogelijk in overleg met de mozaïekregisseur.
- Bemesting vaste mest en/of vaste fractie voor percelen met kruidenrijk grasland en uitgesteld maaibeheer. Geen kunstmest voor deze percelen. Voorjaar ‘minimale bemesting’.

Streefdoel weidevogelplusgebied (netto oppervlakte):
De criteria: oppervlakte kansgebied, plasdras, hoog waterpeil, beweiding en kruidenrijk grasland (of verschraling) dienen binnen zes jaar na deelname te zijn gerealiseerd.

Criteria:

- Minimaal 1000 hectare (netto) optimaal ingericht, bruto 2000 ha. Afwijkingen (meer/minder) mogelijk met onderbouwing op basis van ecologisch criteria.
- Mix van gebieden volledig ingericht voor weidevogelbeheer en gebieden met landbouwkundige opbrengst. Kern van 200/500 ha optimale weidevogelgebieden - hetzij natuur of agrarisch (met langjarige afspraken en zware beheerpakketten) - dient bij de start (jaar 1) aanwezig te zijn.
- Beheerde groepen van percelen niet verder dan 300 meter uiteen, geen barrières, zoals autowegen en spoorlijnen. Hiermee vanaf de start rekening houden.
- Minimaal 1 ha plasdras per 100 ha gedurende het broedseizoen met aangrenzend kruidenrijk grasland. Dus voor kansgebied 1000 ha, minimaal 10 ha plasdras.
- Minimaal 50% oppervlaktewaterpeil gemiddeld tussen de 0 - 40 -mv voor de periode 15 februari tot minimaal 1 juli met de volgende streefpeilen:
- Veen 0 - 25 cm –mv.
- Klei-op-veen 0 - 35 cm –mv.
- Klei 0 - 40 cm -mv.
- Kijk daarbij naar gebiedsspecifieke omstandigheden zoals reliëf. Vogelgestuurd in afstemming met de mozaïekregisseur. Hoog waterpeil kan ook deels gerealiseerd worden met greppelplasdras.
- Minimaal 50% kruidenrijk grasland met inheemse kruiden en latere en tragere grassen (alleen bemesting vaste mest en of vaste fractie).
- Minimaal 30% van de percelen wordt tijdens het broedseizoen beweid met melkvee en/of jongvee. Vogelgericht beweiden op advies van de mozaïekregisseur. Voor- en naweiden in afstemming met mozaïekregisseur.
- Bemesting vaste mest en/of vaste fractie of vergelijkbaar (compost e.d.) voor percelen met kruidenrijk grasland en uitgesteld maaibeheer. Hier geen kunstmest. Voorjaar ‘lichte bemesting’ (maximaal 5-10 ton per ha). De vuistregel van 10-20 ton vaste mest per ha geldt voor land dat al meerdere jaren extensief wordt gebruikt (= onderhoudsgift). Recent uit intensief gebruik genomen grasland, en bepaald klei- en veengrasland, is zo productief dat bemesting tijdens het ontwikkelingsbeheer niet nodig is.

Richtlijnen:

- Overwegend open landschap met weinig opgaande elementen, riet en ruigte.
- Openheid en rust, ook in de aangrenzende gebieden.

- Kern 200/300 ha natuurgebied en of duurzame agrarische gebied.
- Aanwezigheid van een (gemandateerde) gebieds-/mozaïekregisseur die zorgt voor een gecoördineerd en afgestemd beheer. Uitgangspunt hierbij zijn de weidevogels (vogelgestuurd).
- Nauwe en goede samenwerking tussen alle betrokken partijen; collectieven, natuurbeheerders, vrijwilligers (nazorgers en jagers) en overheden.
- Gebruik gewasbeschermingsmiddelen, neonicotines e.d., is niet toegestaan, evenals kunstmest.
- Krachtvoer zoveel mogelijk regionaal betrekken.
- Behouden landschappelijk (micro) reliëf.
- 's Nachts niet maaien.
- Braakstroken stimuleren.
- Geen regulier maisland. Dit i.v.m de vele bewerkingen tijdens het broedseizoen, gebruik gewasbeschermingsmiddelen en lage grondwaterstand.
- In de veenweidegebieden kan het jaarrond opzetten van peilen wenselijk zijn, dus niet alleen tijdens het broedseizoen.

**Kruidenrijk grasland: verdeeld over het perceel moeten minimaal 10 soorten grassen en kruiden voorkomen*
***Belangrijk hierbij is om het water in het vroege voorjaar vast te houden, voordat het te ver wegzakt.*

6.1.4 Predatiebeheer

De kwetsbaarheid van weidevogels voor predatie is toegenomen door intensiever landgebruik, verdwijnen van openheid en rust in het landschap en toename van het aantal predatoren. Dit betreft de predatie van nesten, kuikens en adulten door zoogdieren en vogels.

Predatiedruk heeft dus ook te maken met inrichting en beheer van een gebied. Zo vinden kuikens meer dekking en voedsel in open landschappen met vochtige kruidenrijke graslanden, waar later wordt gemaaid. Ze zijn dan minder kwetsbaar voor predatie. Water kan ook een belangrijke rol spelen in het tegengaan van predatie. Grondpredatie is deels te sturen door het slim opzetten van water, waardoor gebieden minder makkelijk toegankelijk zijn en muizenpieken worden gestuurd.

Met predatiebeheer wordt bedoeld het geheel aan maatregelen dat erop is gericht het effect van predatie op weidevogels te verminderen. Het betreft niet alleen direct ingrijpen in aantallen predatoren, maar ook indirect beïnvloeden van de aanwezigheid van predatoren door het landschap minder geschikt te maken (preventieve maatregelen, bijvoorbeeld door herstellen van landschappelijke openheid en verwijderen van ruigte en rommel). Direct ingrijpen kan zowel met niet- dodelijke middelen (bijvoorbeeld plaatsen van een raster) als met dodelijke middelen (afschot).

Predatiebeheer is nodig om de huidige populatieomvang te borgen en om te voorzien in bronpopulaties die op termijn moeten zorgen voor groei van de weidevogelpopulatie. Bij predatiebeheer is samenwerking en afstemming tussen alle partijen, WBE's, vogelwachten, natuurbeheerders, collectieven en overheden essentieel.

Het beperken van de predatiedruk gebeurt op gebiedsniveau waarbij de verschillende partijen hun acties adequaat op elkaar afstemmen. Uitwisseling van informatie m.b.t. getroffen maatregelen op het gebied van predatiebeheer én het effect daarvan is belangrijk.

In de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden wordt alle inzet gericht op het realiseren van populatiegroei. Het behalen van een nestoverleving van minimaal 80% en tevens een Bruto Territoriaal Broedsucces (BTS) van minimaal 80% staat daarin centraal. Streven is om bij minder dan 20% van de gevolgde nesten predatie te hebben. Alle vormen van predatiebeheer dienen hiervoor te worden ingezet:

- Preventie (optimalisatie biotoop weidevogels, verwijderen ruigte en rommel).
- Weren en/of verplaatsen (rasters, ringsloten enz.)
- Bestrijden

Maatregelen

Het verlies van nesten, kuikens en adulten door predatie in de gebieden die voor weidevogels relevant zijn, zullen provincie en betrokkenen via gebiedsgericht maatwerk - en op basis van onderliggende monitoring/onderzoek en zorgvuldige analyse - als onderstaand beperken.

Optimalisatie biotoop:

- Inrichting en beheer jaarrond afstemmen op voldoende kuikenoverleving. Dit speelt met name in de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden. Hier moeten waterhuishouding en agrarisch gebruik (maaien, bemesten) zodanig zijn aangepast dat er voldoende kuikenland met een hoog waterpeil beschikbaar is gedurende het broedseizoen om de kuikenoverleving te faciliteren.
- De voorwaarden bij de beheersubsidies in de weidevogelkern- en plusgebieden voorzien ook in bescherming en herstel van de openheid van het landschap. Wanneer het landschap rond de weidevogelkern- en plusgebieden en de weidevogelparels voldoende openheid biedt, vinden predatoren minder dekking. Naast behoud van openheid gaat het hierbij ook om het optimaliseren van openheid door bijvoorbeeld het kappen van houtopstanden.
- Het maken van een gebiedsgerichte analyse van verbeterpunten in de biotoop op een wijze vergelijkbaar met It Fûgelweb, kan helpen om gezamenlijk met alle betrokken collectieven, natuurbeheerders, vrijwilligers, gemeenten, Wetterskip Fryslân en andere grondeigenaren de biotoop op orde te brengen.

Weren:

- Het weren van predatoren kan binnen de wettelijke mogelijkheden. Deze interventies grijpen direct in op de aantallen van een soort in een gebied. Dat kan door het plaatsen van rasters, verwijderen van nestgelegenheden en dekking en het opzetten van water. Voor maatregelen tegen ontheffingsplichtige soorten dient de provincie een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming te verlenen.

Bestrijden:

- Het bestrijden van predatoren dient binnen de wettelijke mogelijkheden plaats te vinden. Deze interventies grijpen direct in op de aantallen van een soort in een gebied. Dat kan o.a. door afschot. De Wet natuurbescherming maakt onderscheid tussen soorten predatoren die vrij bejaagbaar zijn (ontheffingsvrije soorten) en soorten die dat niet zijn (ontheffingsplichtige soorten).
- Binnen de wettelijke mogelijkheden en de wettelijke bevoegdheden zal de provincie al het mogelijke doen om weidevogels in relevante gebieden te beschermen tegen predatoren. Dit betekent dat de provincie meewerkt aan onder andere het bestrijden van vos, zwarte kraai, verwilderde kat en steenmarter met de best beschikbare middelen.
- Eind januari 2014 is een ontheffing voor vijf jaar verleend voor het toepassen van kunstlicht bij het afschot van vossen. Deze ontheffing is verlengd tot en met 2021 en er wordt ingezet om deze ontheffing te continueren. Daarnaast dringt de provincie er bij het Rijk op aan de wettelijk toegestane vangmiddelen en -methoden uit te breiden met bewezen effectieve middelen als de vangkooi voor zwarte kraai.

Ontheffingen:

- Bij de aanvraag voor een provinciale ontheffing voor een ontheffingsplichtige soort en of maatregel dient een goede onderbouwing geleverd te worden, conform de voorwaarden uit de Wet natuurbescherming. Aanvragen en onderbouwing kunnen vanuit de Faunabeheereenheid Fryslân worden verzorgd, op basis van door de provincie gecoördineerde onderzoeken.
- De beleidsmatige kaders voor predatiebeheer staan beschreven in de Nota Faunabeleid. Er wordt bekeken of het protocol predatiebeheer kan worden opgenomen in het nieuwe Faunabeheerplan predatiebeheer dat wordt opgesteld door Faunabeheereenheid Fryslân (FBE).

De provincie communiceert jaarlijks samen met de collectieven, natuurbeheerders, FBE en BFVW over de inzet en resultaten van het totale predatiebeheer.

6.1.5 Ruimtelijke afweging en compensatie

De bescherming van de weidevogelkansgebieden is opgenomen in de Omgevingsverordening Fryslân 2022 (afdeling 2.13, 'Weidevogelkansgebieden en weidevogelparels'). In artikel 2.53 worden de eisen gesteld voor compensatie en mitigatie van verloren gegane weidevogelgebieden. In artikel 2.52 staat dat hiervan afgeweken kan worden wanneer een ruimtelijke ingreep van openbaar belang is. Daarbij moet wel aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- De natuurwaarden worden afgewogen ten opzichte van de ruimtelijke ingreep.
- De mogelijkheden om met mitigerende maatregelen de schade te beperken worden zo veel mogelijk benut.

- Wanneer er gebied verloren gaat groter dan een 0,5 ha, dat vanwege rust en openheid voor weidevogels geschikt is als bedoeld in artikel 2.52, wordt dit door het bevoegd gezag financieel gecompenseerd door storting van een bedrag in een weidevogelcompensatiefonds voordat het omgevingsplan wordt vastgesteld.

De Omgevingsverordening Fryslân 2022 is ten aanzien van de weidevogelcompensatie op een aantal punten aangepast ten opzichte van de Verordening Romte Fryslân 2014. Voor meer duidelijkheid zijn de bepalingen van het compensatiebedrag van de Regeling Weidevogelcompensatie Fryslân 2014 toegevoegd aan de verordening (artikel 2.54). Daarnaast is in artikel 2.55 opgenomen dat Gedeputeerde Staten bevoegd is de weidevogelkansgebiedenkaart (bijlage, kaart 1) aan te passen.

In de artikelsgewijze toelichting, pagina 38 t/m 41 van de Omgevingsverordening, wordt nader toegelicht hoe het areaalverlies en het compensatiebedrag worden berekend. De in de Verordening Romte Fryslân 2014 opgenomen werkwijze voor het bepalen van de oppervlakte is niet aangepast. Wel is de berekening van het compensatiebedrag aangepast naar de huidige inzichten voor optimaal weidevogelbeheer.

Evaluatie

- De hectarevergoeding voor weidevogelcompensatie is in de Omgevingsverordening aangepast conform de uitgangspunten van het 'Aanvalsplan Grutto' á € 1400 per hectare.
- In 2022 vindt er een evaluatie plaats van de effectiviteit van de afgesloten weidevogelcompensatie en de verstoringsafstanden.

Evaluatie compensatieregeling

In 2022 wordt de weidevogelcompensatieregeling geëvalueerd (zie kader). Naast de effectiviteit van het compensatiebeheer op de aantallen weidevogels, wordt geëvalueerd en herzien bij de vastlegging in de verordening, de wijze van compenseren, de beleving onder betrokkenen én de vraag wat er gebeurt als het beheercontract is afgelopen na de beheerperiode. Ook de uitgangspunten, doelen en verbeterpunten uit de evaluatie van de Weidevogelnota 2014 - 2021 worden hierin meegenomen.

De uitkomsten van de evaluatie worden gebruikt voor het uitwerken van een duidelijke werkwijze en toelichting op de berekening van de compensatieopgave en de inzet van het compensatiebedrag. Afhankelijk van de uitkomsten kan de evaluatie ertoe leiden dat er een wijzigingsvoorstel wordt ingediend bij eerstvolgende wijziging van de Omgevingsverordening Fryslân 2022. Inzet is een compensatieregeling die naadloos aansluit bij de Nota Weidevogels 2021 - 2030.

6.1.6 Voorlichting, educatie, kennis en samenwerking

Weidevogels zijn sterk verbonden met het imago en de identiteit van Fryslân. We bevorderen dat op andere beleidsterreinen, bij promotieactiviteiten en door andere organisaties deze kwaliteiten meer te laten benadrukken en in te laten zetten. Dit ondersteunt het maatschappelijk draagvlak en kan zorgen voor nieuwe (particuliere) inkomstenbronnen.

Het is belangrijk dat maatregelen en resultaten met betrekking tot weidevogelbescherming en predatiebeheer goed worden gecommuniceerd. Alleen met brede steun van onderop boeken we succes en brengen we de bal van het nieuwe beleid aan het rollen. Mede daarom brengen we jaarlijks het jaarbericht weidevogels uit en communiceren we jaarlijks de resultaten van het predatiebeheer.

In het agrarisch onderwijs worden de boeren van de toekomst toegerust met kennis over weidevogelbeheer binnen de bedrijfsvoering. Dat begint met het (her)kennen van weidevogels en het verkrijgen van kennis over de beschermings- en beheermaatregelen, maar ook over natuurinclusieve landbouw. Organisaties die actief zijn in het weidevogelbeheer vergaarden in de loop der jaren veel kennis die we graag goed willen ontsluiten voor onder andere agrariërs en vrijwilligers van natuurverenigingen.

De partners van het Olterterpoverleg blijven samenwerken, kennis delen en hun (uitvoerings) activiteiten afstemmen. Het Olterterpoverleg wordt ook nauw betrokken bij de ontwikkeling van het provinciaal beleid, bij provinciale maatregelen en bij promotie en communicatie.

Kennismakelaar landelijk en provinciaal

De landelijke kennismakelaar faciliteert actief het delen van kennis via het portaal boerenlandvogels.info en kennisbijeenkomsten. Door op actuele thema's onderzoeken samen te brengen met veldervaringen van terreinbeheerders en de agrarisch

collectieven, worden nieuwe inzichten uit onderzoek praktisch doorvertaald naar de uitvoering.

6.1.7 Ontwikkeling grondinstrumenten en kavelruil

Duurzaam grondinstrument

In Nederland en in Fryslân liggen geschikte weidevogelgebieden grotendeels buiten de N2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland. Op het moment zijn er geen mogelijkheden om Natuurnetwerk Nederland uit te breiden ten behoeve van het behoud van weidevogels. De weidevogels buiten de NNN zijn daarom afhankelijk van vrijwillige weidevogelbescherming en agrarisch natuurbeheer. Agrarisch natuurbeheer is echter op basis van vrijwilligheid en beheerovereenkomsten worden voor maximaal zes jaar afgesloten, aansluitend bij financiering vanuit de GLB-periode. Als beheerders besluiten te stoppen met agrarisch natuurbeheer en of geen opvolger hebben kunnen gedane inspanningen teniet worden gedaan en genieten de weidevogels geen bescherming meer buiten de vrijwillige weidevogelbescherming.

Voor het duurzaam behoud van belangrijke weidevogelgebieden, zoals de weidevogelboeren bij Wommels, Tjerkwerd, Raard en Kollumerpomp en de kern van de weidevogelplusgebieden, is het daarom noodzakelijk om op deze gronden de functie voor weidevogels langjarig/eeuwigdurend vast te leggen. Binnen LIFE IP GrassBirdHabitats wordt hiervoor een grondinstrument ontwikkeld. Daarbij wordt aangesloten bij de nieuwe systematiek voor de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL), de omvorming van Particulier Natuurbeheer en andere ontwikkelingen in de provincie, zoals het veenweideprogramma.

Insteek is dat de agrarische functie van de gronden behouden blijft, maar dat het behoud van de geschiktheid voor weidevogels via een kwalitatieve verplichting/kettingbeding wordt vastgelegd. De agrarische gronden worden hiervoor afgewaardeerd.

De ontwikkeling van het voorlopersproject Pijpkaneel* wordt daarbij nauwlettend gevolgd. Binnen dit project behoudt de grond haar agrarische functie, maar wordt een marktpartij/stichting/coöperatie voor de helft grondeigenaar. Door de waarde van de helft van de gronden te kapitaliseren kan de agrariër extensiever gaan boeren. Aan dit systeem worden voorwaarden verbonden voor weidevogel- en natuurvriendelijk beheer.

Vrijwillige Kavelruil

Om de weidevogelkern- en plusgebieden zo optimaal mogelijk te kunnen inrichten en beheren, stimuleren en faciliteren we vrijwillige kavelruil ruimhartig. Hierdoor kan dit instrument breder worden ingezet wanneer er bijgedragen kan worden aan de doelen van de weidevogelnota. Het is tevens belangrijk de opgave te combineren wanneer er ook een ander grondinstrumentarium wordt ingezet, zoals bijvoorbeeld wettelijke herverkaveling.

Zo ontstaat de mogelijkheid om percelen van boeren die niet mee kunnen of willen doen aan weidevogelbeheer te ruilen met percelen van boeren die wel mee kunnen en willen doen. De uitvoering van de vrijwillige kavelruil komt te liggen bij het provinciale Projectbureau Kavelruil. Hiervoor zijn provinciale subsidiemogelijkheden voor kavelruil, kavelinrichting en evt. bedrijfsverplaatsing beschikbaar, aangevuld met Europese POP3-middelen.

Door extra voorlichting hopen we dat de collectieven meer gebruik gaan maken van deze regeling. Zoals we in de provinciale Landbouwagenda 2014-2020 aangaven, kunnen partijen bij kavelruil t.b.v. het realiseren van weidevogelkerngebieden tevens de landbouwstructuur versterken.

6.1.8 Monitoring en onderzoek

Om de effectiviteit van het beleid en maatregelen te toetsen, en waar nodig aan te passen, is het belangrijk om de ontwikkelingen nauwgezet te volgen. Daarnaast dragen onderzoek en monitoring bij aan nieuwe inzichten, draagvlak en inspiratie.

Hoofddoelstelling voor 2030 is 10.000 broedparen grutto en een significante toename van overige weidevogelsoorten. Het is gewenst om naast de jaarlijkse trends de aantallen broedparen en de overlevingskansen van de weidevogelkuikens te volgen. Hetzelfde geldt voor het jaarlijks monitoren van het aantal hectares met beheer dat voldoet aan de eisen van goed biotoop voor weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden.

---

* Proefproject rond Ferwoude, i.h.k.v. de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw, om de omslag te maken naar een landbouwvorm die zowel voedsel produceert als de omgeving versterkt.

We verwachten dat zowel binnen als buiten de weidevogelkern-en plusgebieden de weidevogelgegevens door alle betrokken organisaties worden verzameld en aan de provincie doorgegeven. Binnen de weidevogelkern-en plusgebieden dient jaarlijks het aantal broedparen van minimaal de soorten grutto, tureluur, kievit en scholekster te worden gemonitord. Van de grutto moet jaarlijks, conform de combi methode (inclusief drie alarmrondes), de kuikenoverleving (BTS) worden bepaald. Deze telmethode kan ook in beeld brengen op welk moment de kuikens gebruik maken van de verschillende beheersituaties. Daarmee kan het beheer jaarlijks, of tijdens het seizoen, worden aangepast aan de behoefte van de weidevogels.

Het is belangrijk dat deze gegevens binnen en buiten de weidevogelkerngebieden centraal worden verzameld in een digitaal GIS-systeem dat met de provincie uitgewisseld kan worden. Met de collectieven en de BFVW is afgesproken dat de BFVW deze gegevens verzamelt en de berekening van het BTS verzorgt. Het is ook van belang dat de monitoring op een vergelijkbare en professionele wijze plaatsvindt. De wijze van monitoring regelen we in de lumpsum overeenkomst met de natuurbeherende organisaties en de agrarische collectieven, waarbij dit zo nodig kan worden aangepast.
Naast het bijhouden van aantallen en het BTS, zal het Weidevogelmeetnet Fryslân (Sovon) de trendberekening in Fryslân die we gebruiken voor de jaarlijkse beleidsmonitoring voor ons continueren door middel van telplots. We kijken of we de plots moeten uitbreiden met de komst van de weidevogelplusgebieden.

Het is belangrijk voor het provinciaal beleid om de demografie van de grutto-populatie, die sinds 2004 wordt bijgehouden door de RUG, te blijven volgen.

Aandacht is er ook nodig voor de ontwikkeling van weidevogels in internationaal verband. Het is vooral van belang te weten hoe het met onze weidevogels gaat tijdens de trek en in overwinteringsgebieden. We vragen het ministerie van LNV hier de komende jaren extra aandacht aan te besteden, en bekijken of en hoe we met andere lidstaten hierin kunnen samenwerken.

Voor evaluatie van deze nota weidevogels is een goede monitoring en ondersteunend onderzoek noodzakelijk. Onderscheid kan gemaakt worden in monitoring en onderzoek voor algemene thema's en monitoring en onderzoek van specifieke doelen in de nota over de vitale weidevogel populaties, biotoop verbetering en predatiebeheer. Evaluatie van de nota vindt zowel tussentijds (eind 2025) plaats als aan het einde van de looptijd (2030). Daarnaast zal de voortgang jaarlijks in het Olterterpoverleg worden besproken.

Algemeen:

- Bij de monitoring en het onderzoek wordt de mate van verstoring zoveel mogelijk beperkt. Hierbij zal bij elk meetnet, methode of onderzoek een afweging tussen de baten van de activiteit en de kosten van verstoring worden gemaakt. Daarnaast zal met alle betrokkenen gekeken worden of de verstoring van weidevogels, door de huidige monitoring of onderzoeksactiviteiten, verminderd kan worden. Bijvoorbeeld door het combineren en afstemmen van activiteiten.
- De provincie Fryslân is medefinancier van het demografisch onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen.
- Er is ruimte voor extra onderzoek en pilots die bijdragen aan de realisatie van vitale weidevogel- populaties. Denk daarbij aan onderzoek naar verdienmodellen, predatiebeheer, kuikenoverleving, voedselbeschikbaarheid, bodemleven en bodemstructuur.

Weidevogelpopulaties

Binnen deze nota weidevogels wordt als doel gesteld de neerwaartse provinciale trends van alle weidevogels om te buigen en daarnaast 10.000 grutto paren in Fryslân te hebben anno 2030. Het streefdoel is per soort een toenemende trend te realiseren die leidt tot een duurzame populatie voor de desbetreffende soort. Monitoring en onderzoek aan populatietrends en broedparen vindt hierbij als volgt plaats:

- Provinciale weidevogeltrends en aantallen grutto broedparen worden in principe gevolgd via het huidige Weidevogelmeetnet Fryslân (Sovon) in combinatie met de Friese combimethode van de BFVW. Gestreefd wordt zoveel mogelijk verschillen in trends inzichtelijk te krijgen per weidevogelsoort in het gangbaar boerenland, bij ANLb beheer, in natuurgebieden en in de drie niveaus van de drietrapsraket (landelijk gebied, kerngebieden, plusgebieden, red.).
- Streven is een te vergelijken monitoring in alle gebieden.

- Naar aanleiding van de aanbevelingen uit de evaluatie van de vorige nota over de herleg van grutto's wordt onderzocht of het provinciale weidevogelmeetnet en de Friese combimethode actualisatie behoeven én of dit mogelijk is.

Naast inzichten in trends en aantallen broedparen is ook specifiek inzicht in de kuikenoverleving en rekrutering in de populatie van belang.

- Op provinciale schaal zal voor grutto's het Broed Territoriaal Succes (BTS) worden geïnventariseerd d.m.v. alarmtellingen waarbij wordt gestreefd naar een jaarlijkse provinciale BTS van minimaal 80%.
- Naast BTS-bepalingen wordt onderzoek gedaan naar andere manieren om meer inzicht te krijgen in kuikenoverleving van de weidevogels.
- Er wordt onderzoek gedaan naar de sleutelfactoren en knelpunten voor kuikenoverleving van de kievit.

Biotoop

Biotoopverbetering is één van de speerpunten van deze nota om de populatietrends van de weidevogels te verbeteren. De doelen verschillen per deelgebied, waarbij we in het landelijk gebied inzetten op de bescherming van nesten en kuikens. In de weidevogelkerngebieden streven we naar aaneengesloten beheerde gebieden van 250 ha. In de weidevogelplusgebieden willen we aaneengesloten beheerde gebieden van 1000 ha, met 300 ha kruidenrijk grasland en hoogwaterpeil, realiseren. De biotoop wordt op de volgende wijze gemonitord:

- Het aantal hectares weidevogelkern -en weidevogelplusgebied wordt bijgehouden.
- Het aantal hectares met beheer dat voldoet aan de eisen van goede biotoop (beheer, openheid en rust) wordt per deelgebied van de drietrapsraket bijgehouden.
- Er vindt een aantal onderzoeken plaats met betrekking tot de biotoop, waaronder het voedselonderzoek voor kuikens door de Rijksuniversiteit Groningen. Eerder onderzoek suggereert een relatie tussen de afnemende conditie van kuikens later in het seizoen én (beperkte) voedselbeschikbaarheid. Vertraging of verbreding van de insectenpiek (voedselaanbod) door minder bemesting en hoger waterpeil zouden de voedselcondities voor de kuikens kunnen verbeteren. Vanuit de provincie wordt er, naast financiële ondersteuning, ook ingezet op beschikbaarheid van insectencamera's in 2022-2023.

Predatie

Naast biotoopverbetering wordt in deze nota predatiebeheer als belangrijke maatregel genoemd de populatietrends van de weidevogels om te buigen. Voor de evaluatie van deze nota zijn zowel inzichten in het aantal predatoren als predatiedruk op de weidevogels en aanvullend onderzoek naar predatie van belang. Predatiedruk wordt dan ook op verschillende wijze gevolgd:

- De aanwezigheid van predatoren zoals de vos en steenmarter wordt gevolgd door middel van wildcamera's en warmtebeeldcamera's. Hierbij wordt binnen het LIFE IP GrassBird Habitats project een protocol voor aantallen predatoren ontwikkeld die mogelijk hiervoor toepasbaar is. Daarnaast wordt de aanwezigheid van (nachtactieve) predatoren in zowel het landelijk gebied als de weidevogelkern- en plusgebieden geregistreerd in het FRS-systeem van de FBE en de app van de BFVW.
- Monitoring en onderzoek van nestpredatiedruk met wildcamera's bij nesten wordt voortgezet en geïntensiveerd in 2022, 2023 en indien nodig langer. De provincie is opdrachtgever en verzorgt de analyse en interpretatie van de resultaten. Collectieven, natuurbeheerders en vrijwilligers helpen mee in de uitvoering. Daarnaast vindt ook hier nog een aantal aanvullende onderzoeken of pilots plaats met ondersteuning van de provincie.

7. Organisatie, uitvoering, financiën

7.1 ORGANISATIE

Bij de het opstellen en het uitvoeren van het beleid zijn naast de Olterterppartners, de RUG, Sovon en de biologische boeren betrokken.

De aanscherping en uitbreiding van het beleid vergt een forse inspanning op het gebied van optimaliseren van beheer en biotoop en predatiebeheer, waarbij samenwerking en deelnamebereidheid centraal staan. De uitvoering van alle inspanningen genoemd in hoofdstuk zes vraagt een gebiedsgerichte benadering samen met de lokaal betrokken partijen. Waarbij het laten zien van aansprekende resultaten en het enthousiasmeren en communiceren van groot belang zijn.

Draagvlak kan worden gecreëerd door goede voorbeelden met betrekking tot inpasbaarheid kruidenrijk grasland en vernatting, onderbouwing verdienmodellen en via bewustwordingscampagnes zoals ‘Grutsk op us Greidefûgels’ en ‘Kuikens in het land, poes in de mand’.

7.2 UITVOERING

In deze nota hebben we het nieuwe beleid voor weidevogels zoveel mogelijk geconcretiseerd zodat het beleid direct operationeel en uitvoerbaar is. Naast de bekende samenwerkingspartners, waar-

onder met name het Olterterpoverleg, kunnen ook Kening, biologische boeren en andere landbouworganisaties uitvoering geven aan onderdelen van deze beleidsnota. Daartoe kunnen ze een beroep doen op projectsubsidies op basis van bestaande provinciale budgetten.

Cruciaal voor de uitvoering van het weidevogelbeleid is het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en het natuurbeheer. Het ANLb en de SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap) zijn belangrijke instrumenten om een substantiële bijdrage te leveren aan de internationale natuurverplichtingen en aan een aantrekkelijk en leefbaar landelijk gebied.

Collectieven voeren het ANLb uit in de meest kansrijke situaties en geven invulling aan internationale verplichtingen op het gebied van biodiversiteit. Hierbij wordt actief samengewerkt met alle partijen in het gebied, zoals natuurbeheerders en vrijwilligers. Afspraken over beheer, inrichting en predatiebeheer worden zo goed mogelijk vastgelegd. Goed voorbeeld hiervan is Fûgelweb.

Voor de uitvoering van de andere acties zie bijlage I.

7.3 FINANCIËN

Beleid, maatregelen en acties uit voorgaande hoofdstukken hebben natuurlijk ook financiële consequenties. De beschikbare financiële middelen zijn grotendeels bestemd voor beheer en inrichting binnen de weidevogelkerngebieden en de weidevogelplusgebieden. Het beheer binnen de weidevogelkerngebieden wordt vrijwel volledig gedekt door de bestaande rijksbijdrage aan het provinciefonds voor het voor (agrarisch) natuurbeheer. Het is belangrijk dat deze jaarlijkse rijksbijdragen van ANLb (€ 9,7 mln.) en SNL (€ 3,3 mln.) worden gecontinueerd en mogelijk verhoogd. Om zo de beheervergoedingen voor ANLb en SNL te kunnen verhogen.

Provinciale middelen

Naast de optimalisatie van inrichting draagt de provincie jaarlijks € 1.55 mln. bij aan vrijwillige weidevogelbescherming, monitoring, biotoopverbetering, weidevogelcompensatie, jaarlijkse weidevogelkennisdag, bewustwordingscampagnes, predatiebeheer, onderzoek verdienmodellen en naar inpasbaarheid van weidevogelbeheer, educatie, ondersteuning van het Olterterpoverleg en predatiebeheer.

- Voor onderzoek en uitvoering van predatiebeheer is voor 2022 en 2023 € 300.000, - extra per jaar beschikbaar.
- Daarnaast heeft de provincie Fryslân, samen met de leadpartners als de Provincie Zuid-Holland en een Duitse deelstaat, eind 2020 twee LIFE IP's binnengehaald. Hierdoor is circa € 3 mln. extra vanuit de EU beschikbaar voor het verbeteren van de biotoop en de ontwikkeling van een model voor het duurzaam behoud van de weidevogelkern-en weidevogelplusgebieden.

Om de beschikbare provinciale middelen zo effectief mogelijk te kunnen inzetten, zijn ze per onderdeel uitwisselbaar, m.u.v. de extra middelen voor predatiebeheer en de LIFE IP's. De provinciale budgetten voor kavelruil, biotoopverbetering, educatie en onderzoek en verdienmodellen vullen we waar mogelijk aan met Europese POP-middelen. Hierdoor hebben we meer financiële ruimte om de weidevogeldoelstelling te realiseren.

- Actie: continuering provinciale middelen van € 1.55 mln. bij het nieuwe coalitieakkoord in 2024.
- Actie: benutten koppelkansen veenweideprogramma en programma's natuur, klimaat en water voor biotoopverbetering.
- Actie: inzetten op fondsenwerving.

Rijks- en Europese middelen

Naast de continuering van de (agrarisch) natuurbeheer, het vergroten en het verbeteren van het areaal beheer alsmede (mogelijke) verhoging van de huidige beheervergoedingen ANLb, is het noodzakelijk dat er extra middelen komen voor het optimaliseren van de inrichting en het duurzaam behoud van de weidevogelgebieden. We hebben het dan over € 30 miljoen aan incidentele middelen voor optimalisatie inrichting en duurzaam behoud van weidevogelgebieden en structurele beheermiddelen van € 10 mln per jaar.

- Actie: binnenhalen Rijks-en Europese middelen van € 30 mln incidenteel voor optimalisatie biotoop en duurzaam behoud weidevogelgebieden en € 10 mln structureel voor beheer via begroting LNV, GLB en programma's zoals LIFE en Horizon.

Benodigde middelen	Provinciale middelen pj (beschikbaar t/m 2023*	Rijk/EU midden (nog niet beschikbaar)	Actie/type budget
Biotoopverbetering/ vernatting (plas-dras, reliëf en hoog waterpeil)	€ 300.000	circa € 10 mln. totaal	Koppelkansen andere beleidsopgaven zoals veenweide, stikstof, klimaat, water, landschap en regio deal. Europese subsidies en fondsenwerving. Subsidieregeling Weidevogelbeheer en niet productieve investeringen
Voorlichting, educatie, etc. weidevogelkennisdag, bewustwordingscampagnes zoals Grutsk en Kuikens in het land, jaarbericht weidevogels, jeugdeducatie IVN, weidevogel kennisportaal en weidevogels kennismakelaar.	€ 250.000,-		Rijksbijdrage verleend voor: weidevogellector, weidevogel kennisportaal en weidevogel kennismakelaar.
Olterterp Overleg	€ 50.000,-		
Ondersteuning BFVW	€ 149.500,-		Budgetsubsidie PS
Monitoring en onderzoek Onderzoek RUG, Kruidenwijzer, verdienmodellen.	€ 300.000,-		Rijksbijdrage verleend: Onderzoek RUG en Kruidenwijzer
Reservering cofinanciering EU-projecten	€ 250.000,-		
Extra beheer Weidevogelpusgebieden		circa € 3 mln per jaar 2022-2027. circa € 10 mln per jaar 2027-2020	Europese GLB-middelen (verschuiving pijler 1 naar pijler 2) en begroting LNV.
Duurzaam behoud weidevogelgebieden (parels)		circa € 20 mln totaal (circa 1000 ha)	Europese subsidies: LIFE, HORIZON en fondsenwerving LIFE IP GrassBirdHabitats en LIFE IP All4Biodiversity reeds verleend.
Predatiebeheer	€ 150.000,- € 300.000,-*		*Extra middelen voor 2022 en 2023 (Kadernota 31 juli 2021)
Vrijwillige Kavelruil weidevogels	€ 50.000,-		Combi met kavelruil landbouw.
Subsidieregeling vliegende hectares	€ 50.000,-		Subsidieregeling

8. Risicoanalyse

8.1 INVLOEDEN

De afname van weidevogels is al meer dan 35 jaar gaande, ondanks alle inspanningen om de stand op peil te houden. Zonder ingrijpende maatregelen zal die missie ook nu niet slagen. Het proces van uitvoering is complex, met name de transitie van de landbouw en het inpassen van weidevogelbeheer binnen de bedrijfsvoering. Ook de realisatie van voldoende hoog waterpeil en kruidenrijk grasland blijvt een uitdaging. Hetzelfe geldt voor predatiebeheer.

Het vergt energie om hiervoor voldoende draagvlak te vinden. Veel zal afhangen van de beschikbaarheid van verdienmodellen, bewustwording en intrinsieke motivatie. De groei van de weidevogelstand zal pas worden gerealiseerd, als alle maatregelen zijn uitgevoerd. Wat meerdere jaren in beslag zal nemen.

De eerste jaren moet er dan ook rekening mee worden gehouden, dat de afname van met name de steltlopers nog doorzet. De ontwikkeling van het aantal weidevogels is sowieso van diverse (autonome) factoren afhankelijk, denk alleen al aan de weersinvloeden. Factoren die veelal deels of geheel buiten de invloedszone van deze Nota Weidevogels liggen. Ook het nieuwe beleid biedt dus geen zekerheden. Wel kunnen we op voorhand een aantal risico's voorzien, trachten te verkleinen en rekening houden met eventuele gevolgen.

8.2 RISICO'S EN BEHEERSING

Aantallen weidevogels

Om het aantal van 10.000 broedparen grutto in 2030 te realiseren is een kuikenoverleving van 0,8 vliegvlugge jongen per broedpaar noodzakelijk. We richten ons voor 2025 op minimaal 7500 broedparen grutto.

Als voor de tussenevaluatie in 2025 al blijkt dat maatregelen uit deze nota de achteruitgang van de weidevogels - met meer dat 25% (minder dan 5000 broedparen grutto) in de periode 2021 - 2025 - niet kunnen stoppen, komen Gedeputeerde Staten tussentijds terug bij Provinciale Staten met verdergaande maatregelen. Om dit risico te verkleinen zullen we actief inzetten op alle onderdelen uit deze Nota Weidevogels.

Financiering weidevogelplusgebieden

Als de benodigde middelen voor de realisatie van de weidevogelplusgebieden uit Europese-en Rijksmiddelen niet beschikbaar komen kunnen de weidevogelplusgebieden niet worden gerealiseerd. In dat geval komen Gedeputeerde Staten met een nieuw financieringsvoorstel richting Provinciale Staten.

Om dit risico te verkleinen blijven we ons samen met Duitsland inzetten om Europese middelen binnen te halen, zetten we actief in op fondsenwerving en benutten we de koppelkansen met andere beleidsopgaven.

Financiering ANLb en SNL

Het is cruciaal dat de Europese middelen voor het ANlb en de Rijksmiddelen voor SNL beschikbaar blijven. Als de Europese cofinanciering geheel of gedeeltelijk wegvalt, wordt Fryslân het hardst getroffen van alle provincies vanwege ons grote aandeel agrarisch natuurbeheer (23%) in het landelijk budget.

In het geval dat de ANLb-middelen (deels) wegvallen, beschouwen we dit als een nieuwe situatie. We zullen dan met het Rijk de consequenties bespreken voor het realiseren van de landelijke doelen uit de Vogel en Habitat Richtlijn Als er jaarlijks structureel

minder middelen beschikbaar zijn, zal onze ambitie (doelen) moeten worden bijgesteld. Er zullen dan minder weidevogelkerngebieden voor beheersubsidies in aanmerking komen.

Om dit risico te verkleinen blijven ons landelijk inzetten om de middelen voor weidevogelbeheer te continueren en waar mogelijk te vergroten met als doel extra middelen voor de weidevogelplusgebieden en hogere beheervergoedingen.

Financiering provinciale middelen en interne capaciteit

Het is cruciaal dat bij het nieuwe coalitieakkoord in 2024 de provinciale middelen van van € 1.55 mln. per jaar worden gecontinueerd.

Daarnaast is het van belang dat er voldoende interne capaciteit voor fondsenwerving, monitoring en uitvoering beschikbaar blijft.

Transitie landbouw en verdienmodellen

Voor het behouden van de weidevogels is de transitie van de landbouw naar een 5* natuurinclusieve landbouw met verdienmodellen voor weidevogelvriendelijk boeren van groot belang. Als de transitie niet plaatsvindt of als de biodiversiteit en weidevogels hierin niet goed genoeg mee worden genomen kan de weidevogeldoelstelling niet worden gerealiseerd en zal de weidevogelstand blijven afnemen. Om de transitie te laten slagen, is het belangrijk dat er verdienmodellen beschikbaar komen om deze manier van boeren te financieren.

Om dit risico te verkleinen zullen we in de uitwerking van de Landbouwagenda extra aandacht geven aan de 5* ster van de landbouw en het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen. Daarnaast spannen we ons landelijk in om samen met het Rijk en de marktpartijen nieuwe verdienmodellen te realiseren.

Draagvlak boeren

Wanneer er bij boeren - binnen de weidevogelkern- en plusgebieden- onvoldoende draagvlak is om met weidevogelbeheer aan de slag te gaan, kan dat ertoe leiden dat selectie, inrichting en beheer van deze gebieden onvoldoende van de grond komen.

Om dit risico te verkleinen, gaat de provincie samen met partners in overleg met de (georganiseerde) landbouwpartijen. Vervolgens moet opnieuw worden bekeken welke maatregelen binnen en buiten de kern- en plusgebieden haalbaar en uitvoerbaar zijn.

Inzet vrijwillige weidevogelbescherming

De vrijwillige weidevogelbescherming buiten de kerngebieden zou af kunnen gaan nemen door vergrijzing en/of de afname van het aantal weidevogels. Ook kan de motivatie van vrijwilligers onder druk komen te staan door predatieverliezen.

Om dit risico te verkleinen zal de BFVW, met ondersteuning van de provincie en LIFE IP GrassBirdHabitats, extra inzetten op werving, training en innovatie. Bovendien zal de provincie volop inzetten op het verminderen van de predatiedruk.

Flexibiliteit beheer

Voor de effectiviteit van het weidevogelbeheer is flexibiliteit van groot belang. Alsmede de controle op de doelmatigheid i.p.v. de voorschriften. Door alle mogelijkheden uit het stelsel te benutten, lijkt er winst in flexibiliteit te kunnen worden behaald. Als er binnen het vernieuwde ANLb vanaf 2023 onvoldoende mogelijkheden komen voor flexibel beheer, of als deze mogelijkheden niet volledig worden benut, wordt het realiseren van de weidevogeldoelstelling moeilijker. Ook is de kans groot dat de deelnamebereidheid voor beheerpakketten plasdras en hoog waterpeil afneemt bij te stringente controle.

Om dit risico te verkleinen nemen we actief deel aan de landelijke overleggen over het ANLb en komen we met oplossingsrichtingen. Ook hebben we hierover actief overleg met de collectieven en zullen voorlichting faciliteren over de mogelijkheden van het stelsel als dit nodig mocht blijken te zijn.

Predatiebeheer

Het kan zijn dat de beschikbare maatregelen voor predatiebeheer niet tot het gewenste effect leiden. Dit kan bijvoorbeeld door onvoldoende maatschappelijk draagvlak of onvoldoende wettelijke mogelijkheden voor predatiebestrijding.

Om dit risico te verkleinen communiceren we jaarlijks over de aanpak en de resultaten van predatiebeheer. Ook blijven we met het Rijk in overleg over de noodzaak van predatiebeheer. In dat geval moeten we met alle betrokken partners, en eventueel het Rijk, kijken naar andere maatregelen/oplossingen.

Bijlage I: acties per partner

In deze bijlage zijn de in Hoofdstuk 6.1 van de nota genoemde maatregelen per onderdeel vertaald naar concrete acties per partner. Weidevogelbescherming is immers de verantwoordelijkheid van velen en sterk afhankelijk van samenwerking en afstemming. Dat begint met de gezamenlijk invulling van het provinciale beleid en krijgt zijn vervolg in het gezamenlijk en in samenhang treffen van maatregelen en uitvoeren van acties.

Ad 6.1.1

Landelijke gebied

Provincie:
- Blijft de BFVW ondersteunen en sluit vierjaarlijks een prestatieovereenkomst af met de BFVW over inzet en resultaten van de vrijwillige weidevogelbescherming.
- Faciliteert bewustwordingscampagnes zoals 'Grutsk op us Greidefûgels'.
- Zet in op de vergroening van de melkveehouderij en akkerbouw via de ecoregelingen uit het GLB en de transitie naar natuurinclusief boeren (5* landbouw).
- Faciliteert en werkt samen met partijen zoals de zuivelketen, financiële instellingen en Living Lab Fryslân bij het zoeken van nieuwe bedrijfs- en verdienmodellen.
- Faciliteert agrarisch onderwijs aan Van Hall Larenstein en Aeres m.b.t. natuurinclusief boeren.
- Werkt samen met het Olterterpoverleg een subsidieregeling (vliegende hectares) uit voor het beschermen van nesten en kuikens en zet deze in tijdens het broedseizoen.
- Zet in op samenwerking/afstemming met andere (beleids)opgaven voor de inzet van (extra) maatregelen voor weidevogelbescherming, zoals randenbeheer en vernatting.
- Zet in op het ontwikkelen en promoten van technische hulpmiddelen voor bescherming van nesten en kuikens, zoals drones, GPS en wildredders én faciliteert het gebruik hiervan.
- Faciliteert extra toezicht en handhaving zorgplicht weidevogels door de FUMO.
- Verankert de verbijzondering van de zorgplicht uit de Wet natuurbescherming.

De BFVW:
- Verzorgt de uitvoering en begeleiding van de weidevogelbescherming en -monitoring binnen en buiten de weidevogelkansgebieden op circa 130.000 ha.
- Levert een actieve bijdrage aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogel- bescherming door samenwerking met gebiedspartijen.
- Stimuleert voorbeeldprojecten m.b.t. soortenbescherming.
- Zet in op het ontwikkelen en promoten van technische hulpmiddelen voor bescherming van nesten en kuikens, zoals drones, GPS en wildredders.

Het Olterterpoverleg:
- De leden van het Olterterpoverleg stimuleren de samenwerking en kennisuitwisseling m.b.t. weidevogels tussen alle betrokken partijen.

Collectieven:
Geven invulling aan het systeem met ecoregelingen en richten zich daarmee o.a. op maatregelen die passen bij het weidevogelbeheer.

KBF:
Neemt actief deel aan bewustwordingscampagnes, zoals 'Grutsk op us Greidefûgels', m.b.t. weidevogelbescherming.

LTO:
- Neemt actief deel aan bewustwordingscampagnes zoals ‘Grutsk op us Greidefûgels’ m.b.t. weidevogelvogelbescherming en informeert haar leden hier actief over.
- Vult samen met een aantal andere landbouworganisaties middels een gedragscode de zorgplicht van de Wet natuurbescherming concreet in.

Wetterskip Fryslân:
- Draagt actief bij aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogelbescherming door samenwerking met gebiedspartijen.
- Werkt zo nodig en waar mogelijk mee aan (tijdelijke) verhoging van waterpeilen en aanleg van plasdras en stelt zich proactief op bij eventuele vergunningverlening.
- Werkt zo nodig en waar mogelijk mee aan het creëren van landschappelijke openheid door bomen te kappen, dan wel riet en ruigte te verwijderen op haar grond.
- Neemt actief deel aan bewustwordingscampagnes zoals ‘Grutsk op us Greidefûgels’ m.b.t. weidevogelvogelbescherming als het gaat om vernatting.

Natuurbeheerders:
- Dragen actief bij aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogelbescherming door samenwerking met gebiedspartijen.
- Zetten in op de vergroting van het areaal beweiding met melkvee (+ jongvee) voor de realisatie van geschikt leefgebied voor de kievit.

Ad 6.1.2 en 6.1.3

Weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden

Provincie:
- Stimuleert en faciliteert gebiedsgerichte samenwerking binnen de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden. Zoals de ondersteuning van Fûgelweb.
- Zet in op de vorming van weidevogelplusgebieden, met langjarige beheercontracten, optimalisatie biotoop en verdienmodellen.
- Evalueert jaarlijks met de betrokken partijen de stand van zaken en stuur bij waar nodig.
- Werkt de koppeling met beleidsopgaven als veenweide, CO2-emissiereductie, toekomstbestendig waterbeheer, herstel biodiversiteit en 5-sterrenlandbouw verder uit.
- Ondersteunt, waar mogelijk en wenselijk, onderzoek en experimenten financieel.
- Faciliteert partijen bij het zoeken naar nieuwe bedrijfs- en verdienmodellen.
- Faciliteert het Olterterpoverleg.

De BFVW:
- Verzorgt binnen de weidevogelkansgebieden de uitvoering en begeleiding van de weidevogelmonitoring (beheermonitoring).
- Draagt actief bij aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogelbescherming door samenwerking met gebiedspartijen.

Collectieven:
- Coördineren en dragen zorg voor het ANLb en de realisatie van de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden.
- Collectieven, natuurbeheerders en andere betrokkenen werken samen in een overlegstructuur (bijv. skriezekrite, beheergroep of Fûgelweb) waarbinnen afstemming plaatsvindt over de visie op begrenzing, inrichting en beheer van het gebied van de weidevogelkern-en weidevogelplusgebieden. Ze nemen daarbij de criteria (bijlage III) in acht. De provincie kan daarbij eventueel de regie nemen en/of faciliteren.

- Zorgen samen met de beheerders dat landgebruik wordt afgestemd op weidevogels.
- Zorgen samen met beheerders en andere betrokkenen voor een open landschap en geschikte biotoop voor weidevogels.
- Bekijken samen met gebiedspartijen hoe ze de predatiedruk moeten aanpakken. Indien de biotoop op orde is, kunnen ze in de weidevogelkern- en -plusgebieden verdergaande maatregelen treffen dan hier buiten.
- Zorgen waar nodig voor nieuwe weidevogelpakketten binnen het ANLb.
- Dragen actief bij aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogelbescherming door samenwerking met gebiedspartijen.

Natuurbeheerders:
- Dragen actief bij aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogelbescherming door samenwerking met gebiedspartijen.
- Natuurbeheerders, collectieven en andere betrokkenen werken samen in een overlegstructuur (bijv. skriezekrite, beheergroep of Fûgelweb) waarbinnen afstemming plaatsvindt over de visie op begrenzing, inrichting en beheer van het gebied van de weidevogelkern-en weidevogelplusgebieden. Ze nemen daarbij de criteria (bijlage III) in acht. De provincie kan daarbij eventueel de regie nemen en/of faciliteren.

Wetterskip Fryslân:
- Draagt actief bij aan de gebiedsgerichte aanpak van weidevogelbescherming door samenwerking met gebiedspartijen.
- Werkt zo nodig en waar mogelijk mee aan (tijdelijke) verhoging van waterpeilen, de aanleg van plasdras situaties en stelt zich proactief op bij eventuele vergunningverlening.
- Werkt zo nodig en waar mogelijk mee aan het creëren van landschappelijke openheid door bomen te kappen en riet en ruigte te verwijderen op haar grond.
- De weidevogelopgave wordt meegenomen en -gewogen in initiatieven rond waterbeheer en -berging.

Gemeente Leeuwarden:
- Neemt deel aan het gebiedsproces in Baarderadeel in het kader van de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw. Weidevogelbeheer is een belangrijk onderwerp in dit gebiedsproces.
- Geeft uitvoering aan de in 2017 getekende intentieverklaring weidevogels voor het weidevogelkansgebied ten zuiden van Leeuwarden.
- Draagt zorg voor weidevogelvriendelijke inrichting en beheer van het eiland de Waard.

Gemeenten:
- Nemen deel aan initiatieven met betrekking tot gebiedsgerichte samenwerking en afstemming, zoals Fûgelweb.
- Werken waar mogelijk mee aan behoud en het herstel van openheid in de weidevogelkans- en weidevogelplusgebieden.

Ad. 6.1.4

Predatiebeheer

Provincie:
- Faciliteert, coördineert en analyseert onderzoek en pilots predatiebeheer.
- Faciliteert de bewustwordingscampagne ‘Kuiken in het land, Poes in de mand’.
- Faciliteert het opnemen van het predatieprotocol in het Faunabeheerplan predatoren van de FBE.
- Faciliteert en ondersteunt collectieven en natuurbeheerders bij opstellen en uitvoeren van eventuele maatplannen predatiebeheer voor de uitvoering van predatiebeheer.
- Verleent waar nodig op grond van de Wet natuurbescherming ontheffingen voor predatiebestrijding

op basis van een adequate onderbouwing.
- Onderneemt actie om de uitvoering van wettelijk toegestane vangmiddelen en vangmethoden, zoals de vangkooi voor de zwarte kraai, werkbaar te krijgen.
- Zet zich richting het Rijk in voor uitbreiding van wettelijk toegestane middelen, methoden en soorten.
- Communiceert jaarlijks samen met de collectieven, natuurbeheerders, FBE en BFVW over de inzet en resultaten van het totale predatiebeheer.

Collectieven:
- Analyseren op gebiedsniveau welke predatoren grote invloed hebben in de predatie op weidevogels en vragen, indien nodig, met deze onderbouwing bij de provincie (pilot)ontheffingen aan via de Faunabeheereenheid Fryslân.
- Beperken predatierisico's zoveel mogelijk door het vergroten van openheid, aanleggen van (water) barrières en zorgen voor kruidenrijk grasland wat pas zeer laat gemaaid hoeft te worden en tot laat in het seizoen dekking en voedsel biedt aan kuikens.
- Stemmen de uitvoering van het predatiebeheer af met WBE's en andere gebiedspartijen.
- Faciliteren wettelijk toegestane vang- en hulpmiddelen aan jagers en/of beheerders.
- Nemen deel aan de bewustwordingscampagne 'Kuiken in het land, Poes in de mand'.

BFVW:
- Zet extra in op de monitoring van predatoren via bewustwording en training van de vrijwilligers.
- Levert een hands-on bijdrage aan onderzoeken van partners.
- Staat in nauw contact met Jagersvereniging en WBE's om predatie te voorkomen.
- Neemt deel aan de bewustwordingscampagne 'Kuiken in het land, Poes in de mand'.

Natuurbeheerders:
- Analyseren samen met collectieven, op gebiedsniveau, welke predatoren een grote invloed hebben in de predatie op weidevogels.
- Beperken predatierisico's zoveel mogelijk door het vergroten van openheid, aanleggen van (water) barrières en zorgen voor kruidenrijk grasland wat pas zeer laat gemaaid hoeft te worden en tot laat in het seizoen dekking en voedsel biedt aan kuikens.
- Wanneer bestrijding van predatoren door verstoring, verjaging, vangen en/of doden onvermijdelijk is om een duurzame populatie weidevogels te handhaven werken de natuurbeheerders daar in weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden aan mee. De grondeigenaar behoudt zeggenschap over welke soorten en methoden aan de orde zijn per gebied.
- Nemen deel aan de bewustwordingscampagne 'Kuiken in het land, Poes in de mand'.

FBE:
- Stelt een breed gedragen faunabeheerplan predatoren op.
- Regelt de uitvoering, voor zover die verloopt via de inzet van WBE's en de daarbij aangesloten jachtaktehouders.
- Draagt bij aan de jaarlijkse monitoring en evaluatie van het predatiebeheer.

WBE's:
- Dragen zorg voor de uitvoering van het faunabeheer en bevorderen het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren en de jacht. Dit wordt samen uitgevoerd met en ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders.
- De aangesloten jachtaktehouders voeren maatregelen uit waarvoor een geweer nodig is. De rol van de WBE's is beschreven in artikel 3.14 lid 1 van de Wet natuurbescherming.

Ad 6.1.5

Ruimtelijke afweging en compensatie

Provincie:
- Borgt het ruimtelijke beleid voor de weidevogelkansgebieden en -parels in de Omgevingsverordening Fryslân 2022.
- Evalueert in 2021/2022 het compensatiebeleid.

Gemeenten:
- Houden in ruimtelijke plannen tijdig rekening met het ruimtelijk beleid voor de weidevogelkansgebieden en -parels.
- Zorgen zo nodig voor weidevogelcompensatie door het storten van een bedrag in het provinciale weidevogelcompensatiefonds.
- Hanteren als uitgangspunt geen nieuwe windmolens en zonne-energieparken in weidevogelplusgebieden.

Ad. 6.1.6

Voorlichting, educatie, kennis en samenwerking

Provincie:
- Maakt afspraken met de partijen van het Olterterpoverleg over de werkwijze, promotie en communicatie.
- Organiseert jaarlijks, samen met de partners van het Olterterpoverleg, een weidevogelkennisdag.
- Forse inzet op communicatie. Niet alleen richting stakeholders, maar ook richting de Mienskip. Hiervoor dient met betrokkenen een communicatieplan te worden opgesteld. Belangrijk onderdeel van de communicatie is dat ook ingrepen in het landschap, ter verbetering van de weidevogelbiotoop, duidelijk worden uitgelegd.
- Stelt budget beschikbaar voor de uitrol van samenwerkingverbanden zoals Fûgelweb en initiatieven rondom kennisdeling en -ontsluiting.
- Bevordert dat de BFVW, IVN, NME-steunpunten, de FMF en collectieven lokale kennisinitiatieven rondom weidevogels inventariseren voor jongeren van 0-18 jaar.
- Stimuleert samenwerking tussen onderzoeks- en onderwijsinstellingen, Olterterpoverleg, provincie en Dairy Campus om weidevogelkennis te ontsluiten, o.a. via de landelijke en provinciale kennismakelaar.
- Vraagt het Dairy trainingscentrum cursussen te ontwikkelen die aansluiten bij de kennisbehoefte van de vrijwilligers in het veld. Met als insteek de ecologische criteria die nodig zijn voor de realisatie van vitale weidevogelpopulaties.
- Stimuleert initiatieven voor uitwisseling van kennis die openbaar toegankelijk is.
- Stelt budget beschikbaar voor onderzoek naar mogelijke negatieve effecten van herbiciden, insecticiden en fungiciden op het bodem- en insectenleven door de Rijksuniversiteit Groningen.
- Stelt budget beschikbaar naar inpasbaarheid en draagvlak van kruidenrijk weidevogelgrasland door Van Hall Larenstein en Rijksuniversiteit Groningen.
- Stelt budget beschikbaar voor een doorvertaling naar de praktijk van de onderzoeken van de Rijksuniversiteit Groningen door Van Hall Larenstein in samenwerking met lectoraten van Sustainable Dairy en Kringlooplandbouw. Gekeken wordt hoe inzichten uit het demografische onderzoek ingepast kunnen worden in de weidevogelmozaïeken en de landbouwpraktijk.

Hogeschool Van Hall Larenstein en Aeres (v.h. Nordwin College) :
- Zorgt voor integrale verankering van weidevogelkennis, weidevogelbescherming en -beheer, natuurinclusieve landbouw en inpasbaarheid hiervan in de bedrijfsvoering, in de opleidingen Diermanagement en Dier- en Veehouderij en andere relevante opleidingen. Gezocht wordt naar verbinding

met de mbo-opleidingen in de regio. Ook in gang gezet in kader NIL, i.s.m. Aeres, Terra en Clusius.
- Koppelen studenten vanuit verschillende opleidingen aan weidevogelonderzoek.
- Werken samen met agrarisch collectieven, terreinbeheerders, groene mbo's en hbo's in o.m. het ontwikkelen van cursussen voor ondernemers en andere stakeholders in de weidevogelgebieden.
- Investeren in weidevogelkennis onder docenten via excursies, trainingen en bijscholing. Weidevogeldemobedrijven kunnen hierin een rol spelen.
- Zetten in op het verbinden van ecologische kennis met beleids- en gebiedsprocessen binnnen verschillende agrarische opleidingen, zodat afgestudeerden boeren en beleidsadviseurs kunnen adviseren en ondersteunen.
- Bevorderen kennisuitwisseling m.b.t. weidevogels tussen verschillende opleidingen door studenten (meer) te laten samenwerken aan projecten rondom NIL en weidevogels.
- Stimuleren omslag in curriculum van productielandbouw naar natuurinclusieve landbouw.

Weidevogellectoraat:
- Opzetten en uitvoeren van projecten over de volle breedte van het weidevogelbeheer en natuurinclusieve landbouw, waardoor studenten vanuit verschillende opleidingen bij Van Hall Larenstein actuele kennis opdoen rond thema's als kruidenrijk grasland, insecten en weidevogels en monitoring.

IVN:
- Coördineert en trekt jeugdeducatieprojecten.

Kenniscentrum/makelaar (landelijk en provinciaal):
- De landelijke en provinciale kennismakelaar Boerenlandvogels helpt agrarische collectieven en natuurbeheerders bij kennisvragen door ervaringen uit het veld te bundelen en te delen met achtergrondinformatie, online en tijdens kennisbijeenkomsten.

Collectieven:
- Organiseren jaarlijks evaluatiebijeenkomsten met beheerders, mozaïekregisseurs, nazorgers, jagers en natuurbeheerders per mozaïek.
- Verspreiden kennis m.b.t. weidevogelvriendelijk boeren via nieuwsbrieven, social media en themabijeenkomsten.
- Werken jaarlijks mee aan de organisatie van de weidevogelkennisdag. Deelname aan deze dag wordt intern gepromoot.
- Ontwikkelen kennisuitwisselingsprogramma voor de ANLb-mozaïekregisseurs, met minstens één keer per jaar de gelegenheid praktische zaken uit te wisselen en kennis te delen.

Natuurbeheerders:
- Beheren weidevogelgebieden i.s.m. pachters, eigen personeel en loonwerkers.
- Voeren inventarisaties uit van vogels, vegetatie en incidenteel van bodemkwaliteit en insectenleven.
- Optimaliseren beheer continue volgens het kwaliteitshandboek natuurbeheer.
- Werken samen met andere beheerders in weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden door afstemming van praktische inrichting en beheer zoals in It Fûgelweb.
- Delen kennis met, en leren van, andere beheerders.
- Informeren en enthousiasmeren de (leden) achterban voor weidevogels, de natuur en het landschap dat deze vogels vertegenwoordigen.
- Stimuleren de achterban bij te dragen aan de bescherming van het weidevogellandschap door bijvoorbeeld het verzamelen van waarnemingen, het kopen van weidevogelvriendelijke producten en door bij te dragen aan fondsen voor aankoop, inrichting en beheer van weidevogelgrasland.
- Nemen deel aan organisatie van de Weidevogelkennisdag. Deelname wordt binnen de eigen organisaties gepromoot.
- Brengen de liefde voor het weidevogellandschap over via (weidevogel)excursies en informatie- en educatieactiviteiten, waaronder organisatie Bloemenfeeest (Skrok), jaarlijkse kinder/OERR actie in het Natuurmuseum Fryslân, organisatie 'Thús by de greidefûgels' voor basisschoolleerlingen.

- Plaatsen artikelen en advertenties in husi-aan-huis bladen, op eigen websites en social media met focus op urgentie van weidevogelbeheer en de belangrijke rol van boeren daarin.
- Werken jaarlijks mee aan de organisatie van de weidevogelkennisdag. Deelname aan deze dag wordt intern gepromoot.
- Werken samen met partners uit het Olterterpoverleg bij het bundelen en verspreiden van de jaarlijkse broedresultaten.

BFVW:
- Voorziet eigen achterban via media van actuele informatie rondom weidevogelthema's.
- Werkt samen binnen projektgroep Greidefûgels-edukaasje aan stroomlijning van de huidige initiatieven en het opstarten van nieuwe projecten.
- Stimuleert en ondersteunt vogelwachten m.b.t. jeugdafdelingen.
- Organiseert jaarlijks de Jeugdvogelwachtdag.
- Werkt samen met provinciale en landelijke partners aan bewustwording van het belang van weidevogels en weidevogelvriendelijk beheer onder consumenten en producenten.
- Werkt jaarlijks mee aan de organisatie van de weidevogelkennisdag. Deelname aan deze dag wordt intern gepromoot.

Vogelbescherming Nederland:
- Faciliteert dat de jaarlijks tellingen van jonge grutto's worden gedaan door Sovon in samenwerking met de RUG.

Alle betrokkenen
- Werken intensief samen en wisselen kennis zoveel mogelijk uit.

Ad 6.1.7

Ontwikkeling grondinstrument duurzaam behoud weidevogelparels en kavelruil

Provincie:
- Ontwikkelt grondinstrument voor het duurzaam behoud van weidevogelparels en het creëren van weidevogelplusgebieden, en draagt zorg voor de benodigde middelen.
- Faciliteert en stimuleert vrijwillige kavelruil ten behoeve van weidevogels.

Ad 6.1.8

Monitoring en onderzoek.

Provincie:
- Houdt jaarlijks samen met betrokken partijen de weidevogeltrends en kuikenoverleving nauwgezet bij, met extra aandacht voor effectmeting van beheersmaatregelen in het veld.
- Blijft de BFVW ondersteunen en sluit met hen vierjaarlijks een prestatieovereenkomst af over inzet en resultaten m.b.t weidevogelmonitoring binnen en buiten de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden.
- Zorgt voor continuering van de beleidsmonitoring en trendberekening in Fryslân d.m.v. telplots.
- Regelt wijze van monitoren in de overeenkomst met natuurbeheerders en gebiedscoalities, waarbij dit zo nodig kan worden aangepast. Stimuleert hierbij de uitwisseling van vergelijkbare gegevens.
- Presenteert en faciliteert resultaten van monitoring jaarlijks met de betrokken partijen in een gezamenlijk provinciaal weidevogeljaaroverzicht door BFVW, IFG, SBB, NM, Sovon en KBF/NOJG.
- Benadert het ministerie van Economische Zaken m.b.t. het stimuleren van internationale samenwerking.
- Faciliteert grutto-onderzoek in Zuidwest-Fryslân.
- Verstrekt zo nodig opdrachten tot uitvoering onderzoek naar o.a. effecten van plasdras, knelpunten

in kuikenoverleving kievit, bedrijfs- en verdienmodellen en de invloed van kruidenrijkdom op de agrarische bedrijfsvoering.
- Koppelt uitkomsten van onderzoeken terug aan het onderwijs.
- Evalueert tussentijds (2025) de Nota Weidevogels 2021-2030.
- Regelt vervolgonderzoek terreingebruik door vos, steenmarter en bunzing om predatiedruk onderbouwd te kunnen verlagen.
- Geeft in 2021-2022 opdracht de provinciale staat van instandhouding van beschermde marterachtigen - bunzing, wezel en hermelijn - te onderzoeken en eventueel extra monitoring hiervoor in te zetten. De provincie houdt vinger aan de pols om de balans tussen het voorkomen van predatie en de instandhouding van de beschermde soorten te bewaken.
- Voortzetting beheer steenmarter en uitbreiding hiervan naar weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden waar de steenmarter een belangrijke predator van weidevogelnesten is. Getracht wordt ook voor een aantal locaties een derogatie voor de steenmarter te verlenen.
- Nader onderzoek naar de verslechterde overleving van volwassen grutto's door Rijksuniversiteit Groningen, BFVW en KBF/NOJG. Aandachtspunt is ook predatie op het nest. Als dit een belangrijke oorzaak is, is het aannemelijk dat een verslechtering ook speelt bij de andere steltlopers.
- Registratie predatoren, samen met FBE (FRS). Binnen de LIFE IP GrassBirdhabitats wordt hiervoor een systematiek ontwikkeld.
- Met RUG onderzoeken of er een populatiemodel kuikenoverleving/predatiebeer ontwikkeld kan worden.
- Stimuleert dat BFVW, Sovon, RUG, collectieven en natuurbeheerders op een, voor zover mogelijk, uniforme manier monitoren met zo weinig mogelijk verstoring.

BFVW:
- Stelt cursusaanbod (binnen de kaders van LIFE IP GrasBirdHabitats) op om de kwaliteit van de monitoring door vrijwilligers te borgen, te verhogen en te actualiseren.
- Spant zich in de vrijwilligerspool op peil te houden.
- Zorgt voor de inventarisatiegegevens op de agrarische percelen binnen en buiten de weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden en verzamelt alle gegevens centraal in een GIS-systeem dat met partners uitwisselbaar is.
- Verzorgt berekening kuikenoverleving.
- Spant zich in de Friese combimethode actueel te houden op basis van nieuwe onderzoeksinzichten.
- Verzorgt jaarlijks met Sovon, IFG, het KBF/NOJG, SBB, NM en de provincie Fryslân een provinciaal weidevogeloverzicht met de gezamenlijke monitoringsgegevens.

Natuurbeheerders :
- Onderhouden netwerk van (vrijwillige) vogeltellers die de natuurgebieden monitoren.
- Voeren aanvullende onderzoeken uit naar graslandinsecten en hoe deze in het weidevogelbeheer optimaal mee te nemen.
- Voeren aanvullend onderzoek uit naar bodemindicatoren waarop beheerders beslissingen over inrichting en beheer kunnen baseren.

Rijksuniversiteit Groningen:
- Het Grutto Demografie onderzoek in Zuidwest-Friesland wordt gecontinueerd.
- Het onderzoek wordt uitgebreid met onderzoeksvragen rondom voedsel- beschikbaarheid (insecten), bodemkwaliteit en predatiebeheer.
- De uitkomsten van het onderzoek dragen bij aan de ontwikkeling en bijsturing van het provinciale en landelijke beleid op het gebied van weidevogels, soorten en natuurinclusieve landbouw.

Bijlage II: context (samenvatting)

De provincie Fryslân gaf in het Bestuursakkoord 2019 - 2023 aan de bescherming en ontwikkeling van de Friese natuur één van de belangrijke taken te vinden, evenals de versterking van de biodiversiteit. Met de totstandkoming van het Natuurpact ligt die verantwoordelijkheid ook bij de provincie. Daarnaast nam ze in het Bestuursakkoord op dat het aantal weidevogels moet toenemen. Ze blijft dan ook middelen inzetten voor genoemde opgaven en meer specifiek voor de weidevogels, conform onderliggende nota.

De provincie Fryslân zet bij opgaven in het landelijk gebied in op integrale beleidsvoering en -uitvoering. Niet alleen om opgaven gezamenlijk en in samenhang aan te kunnen pakken, maar ook om met minder middelen meer te bereiken (koppelkansen benutten).

De weidevogelopgave leent zich daar bij uitstek voor, aangezien het vele raakvlakken heeft met bijvoorbeeld de transitie waar de landbouw voor staat, het veenweide vraagstuk, het herstel van biodiversiteit, landschapskwaliteit en bodemstructuur én natuurlijk ook de klimaatopgave in de vorm van droogtebestrijding, waterberging en het beperken van de stikstof en CO2-uitstoot. Zaken die sterk samenhangen met het weidevogelvraagstuk. De aanwezigheid van weidevogels, en hun broedsucces, zegt immers veel, zo niet alles, over de staat van het landelijk gebied. Ze hebben hierin een duidelijke signaalfunctie.

Deze bijlage is een samenvatting van H3. van de nota waarin de context en kaders worden geschetst waarbinnen deze nota zich beweegt én welke kansen opgaven bieden voor een gezamenlijk(e) strategie, aanpak en inzet van maatregelen en middelen.

3.1 INTERNATIONAAL

Vogel- en habitatrichtlijn

Het natuur- en daarmee ook het weidevogelbeleid wordt voor een belangrijk deel bepaald door Europese richtlijnen, zoals de vogel- en habitatrichtlijn en N2000.

Op grond van artikel 4 lid 4 van de Europese Vogelrichtlijn moeten lidstaten in agrarische gebieden voldoende leefgebied beschermen en behouden voor trekvogels als de grutto. Ook is het opzettelijk doden van weidevogels, het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten en eieren en het storen van vogels, met name tijdens de broedperiode, verboden.
Uitdaging is om weidevogelbeheer te integreren in een duurzame en rendabele agrarische bedrijfsvoering.

Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden (N2000-gebieden)zijn onderdeel van het Europese natuurnetwerk. Ze zijn belangrijk voor de instandhouding van specifieke (vogel)soorten en habitats. Daarbij staat de Instandhouding van soorten of habitats waarvoor deze gebieden zijn aangewezen voorop. De weidevogel is geen doelsoort voor Natura 2000-gebieden, wat niet betekent dat ze niet belangrijk zijn voor weidevogels als broed- en foerageergebieden. Overigens is een aantal kritische weidevogels, zoals de kemphaan en watersnip, wel opgenomen als N2000 doelsoort. In een aantal N2000-gebieden zijn voor de grutto instandhoudingsdoelstellingen voor niet-broedvogels én als soort opgenomen.

De overlap tussen N2000-gebieden en weidevogelkansgebieden in Fryslân is beperkt (zie kaart 2). Bij overlap van N2000-gebieden en weidevogelkansgebieden kunnen zich verschillende situaties voordoen. In veel gevallen zullen de N2000 doelen goed samengaan met de bescherming van weidevogels. Inrichting en beheer van een weidevogelkerngebied versterken in dat geval de N2000 doelen. Voorbeeld is het treffen van extra maatregelen in of rondom een N2000-gebied, zoals een hoger waterpeil of aangepaste bemesting. Zo kan het combineren van beheer in De Alde Feanen, De Deelen en het Fries merengebied zowel voor weidevogels als voor de N2000 doelen een plus opleveren.

In de Witte en Zwarte Brekken, Oudegaaster Brekken, Fluessen, Van Oords Merken, Sneekermeer c.a., De Alde Feanen en de Deelen kunnen de N2000 doelen ook conflicteren met weidevogels. Dit speelt vooral als het natuurtype moeras het eindbeeld is. In dat geval wordt gezocht naar een goed beheerbare inrichting, zonder opgaande elementen. Als dat onmogelijk blijkt, gaan de doelen uit de N2000 beheerplannen vóór realisatie van weidevogelkern- en plusgebieden. In dat geval zijn er geen, of beperkte, mogelijkheden voor realisatie van een weidevogelkerngebied. Als het hierdoor onmogelijk is een brongebied te realiseren, wordt een andere locatie gezocht.

Nodig:
- Naleving van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) door lidstaat Nederland.
- Samenwerking tussen alle landen op flyway in het beschermen van weidevogels tijdens de trek en overwintering.
- Opstellen internationaal beschermingsplan aanvullend op het Multi- en Single Species Action Plan en landelijke regie op uitvoering hiervan.
- Afstemmen en zoeken naar koppelkansen N2000 en weidevogeldoelstelling, maatwerk per gebied

Green Deal en GLB
Het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) - en de middelen die daaruit voortvloeien - bepaalt indirect de koers én financiering van het weidevogelbeleid. Zo bestaan bijvoorbeeld de ANLb middelen grotendeels uit Europese financiering. Een deel van de subsidies komt beschikbaar via ecoregelingen. Zowel de vergroening van de landbouw als ecodiensten kunnen bijdragen aan het vergroten van de weidevogepopulatie en het verbeteren van de opgroeihabitat.

Nodig:
- Dat de openstellingsbesluiten voor natuur, landschap en biodiversiteit zo worden ingericht dat ze een bijdrage leveren aan de habitat van weidevogels.
- Ecoregelingen die zo zijn vormgegeven dat ze bijdragen aan kruidenrijke randen, braak en vernatting.
- Vergroten van het draagvlak onder agrariërs, onder andere door het vergroten van hun verdienvermogen door het belonen van maatschappelijke diensten waaronder weidevogelbeheer.

Europese regelingen
Voor het optimaliseren van de weidevogelbiotoop en het behoud van weidevogel- kerngebieden en -parels*, door middel van aankoop en afwaardering, wordt ingezet op het binnenhalen van Europese subsidies zoals LIFE en Horizon (zie H 7.3).

3.2 NATIONAAL

Conform het afgesloten Natuurpact (2013) zijn provincies verantwoordelijk voor het weidevogelbeheer,

---

* Een weidevogelparel is een vlakvormig element van tenminste 5 ha met een weidevogeldichtheid van minstens 25 broedparen grutto waarvan de beheerseenheid voor tenminste 10% (0,5 ha) bestaat uit plasdras in de periode tussen 1 maart en 1 mei waarna het langzaam droogvalt en begroeid raakt. Het overige deel van de beheerseenheid bestaat uit kruidenrijk grasland dat pas na 15 juni gemaaid of beweid mag worden. Het plasdras gedeelte mag na 1 juli gemaaid of beweid worden.

zowel binnen als buiten Natuurnetwerk Nederland. De rol van de provincie als gebiedsregisseur is daarmee versterkt.

Programma Natuur

Juli 2020 presenteerden Rijk en provincies de hoofdlijnen van het Programma Natuur. Met als doel het realiseren van robuuste, veerkrachtige natuur die tegen een stootje kan.

Nodig:

- Gedegen samenwerking tussen Rijk, provincies én maatschappelijke partners, zoals waterschappen, gemeenten, natuurbeheerders, agrariërs en andere grondeigenaren.

ANLb

Het Rijk blijft middelen beschikbaar stellen voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). De subsidie wordt mede gefinancierd door Europa. Dit stelt voorwaarden aan de uitvoering van het ANLb (EU-conforme uitvoering).

Nodig:

- Continuering en uitbreiding middelen ANLb voor weidevogels.
- Doelgerichtheid en meer flexibiliteit in uitvoering, ook voor bemesting en bestrijding ridderzuring.
- Controle RVO meer richten op effect voor weidevogels.
- Sturen op doelen i.p.v. pakketten.
- Grote robuuste gebieden van aaneengesloten beheer.

Natuurnetwerk Nederland

Aan natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) heeft de provincie natuurdoelen toegekend die bepalend zijn voor inrichting en beheer van de gebieden. Als deze goed samen kunnen gaan met weidevogelbescherming, is de weidevogeldoelstelling medebepalend.

Nodig:

- Continuering en uitbreiding middelen Natuurpact voor ANLb en voor realisatie en beheer van natuurgebieden binnen en buiten NNN.

Aanvalsplan Grutto

Eind 2020 boden Pieter Winsemius, de Friese Milieufederatie, It Fryske Gea (initiatiefgroep Aanvalsplan Grutto, red.), de weidevogelprovincies, BoerenNatuur en groene organisaties toenmalig minister Schouten het landelijke ‘Aanvalsplan Grutto’ aan voor verdere, gezamenlijke uitwerking. De aanbevelingen zijn meegenomen in deze beleidsnota.

Nodig:

- Draagvlak landbouw voor inpassing weidevogelbeheer in bedrijfsvoering.
- Verdienmodellen voor extensief/ weidevogelvriendelijke boeren.
- Circa € 10 mln. per jaar voor structureel beheer bovenop de huidige middelen ANLb.
- Actief predatorenbeheer.

Erfgoeddeal

Dit is een samenwerking van Rijk, IPO, VNG en maatschappelijke organisaties om erfgoed van meerwaarde te laten zijn voor de huidige grote ruimtelijke opgaven. Eén daarvan is verduurzaming, waarbij ook de natuurinclusieve landbouw onderwerp is. Provincie Fryslân werkt aan een project waarin erfgoed in de vorm van het cultuurhistorische waardevol greppelland een bijdrage kan leveren aan het reduceren van CO-2 uitstoot, het bestrijden van verdroging en natuurinclusieve landbouw, waaronder het weidevogelbeheer. Bij honorering door de stuurgroep draagt het Rijk 50% van de projectkosten.

Nodig:

- Een uitgewerkt provinciaal projectplan
- Provinciale cofinanciering van circa € 1.125.000,-

3.3 PROVINCIAAL

Inspanningsverplichting

Op basis van (inter)nationale wet- en regelgeving heeft de provincie Fryslân de inspanningsverplichting om weidevogelsoorten te beschermen. Op grond van de
Wet natuurbescherming (art. 1.12 lid 1 sub a) moeten Gedeputeerde Staten maatregelen treffen om de weidevogelsoorten in stand te houden, dan wel te herstellen.

Omgevingsvisie

Het biodiversiteits- en weidevogelvraagstuk komt uitvoerig aan bod in de najaar 2020 vastgestelde, provinciale omgevingsvisie 'Om de kwaliteit fan de romte'. De provincie wil de biodiversiteit onder herstellen door het verbeteren van de kwaliteit van en samenhang tussen leefgebieden en het versterken van de verbinding tussen landbouw, economie en natuur. Doelen die ook van toepassing zijn op het weidevogelbeleid. Ook is belangrijk dat de de waarden van landschap en cultuurhistorie zijn geborgd (basis op orde) en dat bij ontwikkelingen wordt gewerkt volgens de principes van de Omgevingsvisie. In de Verordening Romte is dit opgenomen. Deze borging en principes zijn ook van toepassing op weidevogelgebieden.

Nodig:

- Bescherming van nesten en kuikens tijdens werkzaamheden in het landelijk gebied.
- Verbod om bij het verjagen van ganzen in ANlb-gebieden weidevogels te verstoren.
- Bij de (her)inrichting van weidevogelgebieden rekening houden met de kernkwaliteiten van het landschapstype en werken volgens de principes van de Omgevingsvisie.

Agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân

Provinciale ambitie is het biodiversiteitsverlies - inclusief verlies aan weidevogels - in Fryslân om te buigen naar duurzaam herstel. De kwaliteit van bodem, water en landschap verbetert daardoor, zo ook de omstandigheden voor de weidevogels.

De op 26 mei 2021 vastgestelde 'Agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân' biedt handvatten waarmee overheden, natuur- en landschapsorganisaties en agrariërs beleid op dit terrein, alsook activiteiten en middelen beter kunnen programmeren en op elkaar afstemmen.

Nodig:

- Het benutten van koppelkansen voor biodiversiteitsherstel en weidevogelbescherming. Zoals ecologisch maaibeheer door gemeenten, meer biodiversiteit op erven, ecologisch berm- en slootbeheer.

Bestuursakkoord 2019 -2023

Het Bestuursakkoord 2019 -2023 vermeldt dat het aantal weidevogels in de weidevogelkerngebieden moet toenemen.

Nodig:

- Verankering van de doelstelling m.b.t. toename van de weidevogelpopulatie in het volgende bestuursakkoord en borging benodigde financiering.

Nota Faunabeleid Fryslân

De Nota Faunabeleid Fryslân, die op 26 mei 2021 is vastgesteld door Provinciale Staten, geeft de beleidskaders voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van faunabeheer. De beleidsnota biedt de ruimte voor een nadere uitwerking van schadebestrijding ten behoeve van weidevogels (zie o.a. H8 van deze nota).

Nodig:

- Het volledig benutten van de mogelijkheden van de Wnb door de provincie om de predatiedruk te verminderen.

Landbouw

Op 22 september 2021 is de Landbouwagenda 2021-2030 door Provinciale Staten vastgesteld. De provincie Fryslân ambieert een vijfsterren landbouw, waarbij de vijfde ster een groene/circulaire ster is. Belangrijk is het ontwikkelen van nieuwe, houdbare verdienmodellen voor de sector. Het leveren van maatschappelijke diensten, zoals weidevogel-, natuur- en landschapsbeheer, dient volwaardig en structureel te worden vergoed.

Nodig:

- Opname weidevogelopgave in de uitwerking van de Landbouwagenda
- Weidevogelvriendelijk boeren gaat deel uitmaken van de 5* landbouw.
- Vol houdbare verdienmodellen voor weidevogelvriendelijk boeren.
- Subsidiemogelijkheden voor aanpassing stallen en mestbeleid, mogelijkheden voor bovengronds uitrijden drijfmest.
- Invulling zorgplicht weidevogels door de sector.
- Koppeling en aanpassing Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en de daaruit voortvloeiende KPI's.
- Veenweideprogramma 2021-2030
- Mei 2021 werd het Veenweideprogramma 2021 - 2030 door Provinciale Staten en bestuurders van Wetterskip Fryslân vastgesteld. Doel van het programma, dat in goede samenwerking met Wetterskip Fryslân is opgesteld, is het verminderen van de negatieve effecten van bodemdaling, uitstoot van broeikasgassen en het bieden van een duurzame toekomst aan de landbouw in het veenweidegebied.

Nodig:

- Weidevogelopgave meenemen in uitvoering Veenweideprogramma.
- Beheermaatregelen uit het Innovatieprogramma Feangreide toepassen in weidevogelbeheer: o.a zomerplasdras en flexibel peilbeheer.
- Inzetten op koppelkansen veenweide en weidevogels bij het opzetten van waterpeilen en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen in het veenweidegebied.

Programma Landschap

Landbouw, productie van duurzame energie, wonen en recreatie vragen steeds meer ruimte en aandacht. Samen met andere betrokken partijen moet dit Programma Landschap ervoor zorgen dat het Friese landschap mooi en herkenbaar blijft.

Het Programma Landschap, dat in het najaar van 2022 start, bouwt voort op de uitgangspunten uit de Omgevingsvisie en de thematische structuurvisie 'Grutsk op 'e Romte'. Binnen het programma is het behoud van cultuurhistorisch waardevol landschap van belang. Ook dienen alle ontwikkelingen landschapinclusief te zijn, waarbij het bestaande landschap als uitgangspunt dient en richting geeft aan eventuele ontwikkeling. De inrichting van weidevogelgebieden dient te passen bij de landschaptypen ter plaatse. Gronden met reliëf, waaronder greppelland en kruinige percelen, worden in de top 10 in 'Grutsk op 'e Romte' als structuren van provinciaal belang bestempeld. In dit voorbeeld lopen de belangen van weidevogels en landschap gelijk op en versterken elkaar door bijvoorbeeld het herstel van historische landschapspatronen. In dergelijke gevallen kunnen subsidies voor diverse doelen efficiënt gecombineerd worden. Soms moeten er ook keuzes worden gemaakt. Dit vraagt om maatwerk op basis van een gedegen onderbouwing. Een landschapsbeheerplan per gebied kan hierin voorzien.

Nodig:

- Weidevogelopgave meenemen in het programma Landschap.
- Waar mogelijk inzetten op koppelkansen landschap en weidevogels met betrekking tot behoud van openheid en greppelland.

- Bij (her)inrichting van weidevogelgebieden rekening houden met de kernkwaliteiten van het landschapstype en werken volgens de principes van de Omgevingsvisie
- Geen nieuwe windmolens en zonne energieparken in weidevogelplusgebieden.

Klimaatadaptatie

Door het veranderende klimaat neemt de kans op zwaardere buien en meer wateroverlast toe. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met periodes van droogte. Waterschappen geven uitwerking aan plannen om water meer ruimte te geven (tijdelijke waterberging) en bovenstrooms langer vast te houden om te komen tot een klimaatrobuust watersysteem. Dit biedt mogelijk kansen voor weidevogelbeheer.

Nodig:

- De weidevogelopgaven meenemen en laten meewegen in initiatieven rond waterbeheer en berging.

Fryslân Greidefûgellân

December 2019 boden de Friese weidevogelorganisaties, verenigd in het Olterterpoverleg, gedeputeerde Douwe Hoogland het streefbeeld 'Fryslân Greidefûgellân' aan. Ze pleiten voor handhaving van een brede, provinciale bescherming van weidevogels én versterking van de meest kansrijke gebieden tot robuuste weidevogelgebieden.

Het Olterterpoverleg roept de provincie op dit streefbeeld richting 2030, samen met hen, uit te werken en daarbij na te gaan welke extra inspanningen nodig zijn, wat daarvan de kosten zijn en hoe die gedekt kunnen worden. Dit is onderdeel van deze nota.

KRW/Waterpeilen

Het Wetterskip Fryslân is het bevoegd gezag voor het instellen van waterpeilen. Ze streeft daarbij naar robuuste, toekomstgerichte watersystemen en minder verschillende peilvakken. Voor weidevogels wordt nu nog vaak gewerkt met kleine peilvakken, waar het waterbeheer is afgestemd op de weidevogels. De uitdaging is hogere peilen voor weidevogels te combineren met grotere peilvakken en minder versnippering van peilgebieden waar dat mogelijk is.

Nodig:

- Zodanig afstemmen van waterpeil in weidevogelkern- en plusgebieden zodat ze als brongebied kunnen fungeren. Hierbij is flexibiliteit van belang.
- Hoger waterpeil in agrarische gebieden alleen effectief i.c.m. uitgesteld maaibeheer en/of kruidenrijk grasland.

Ganzenbeleid

Het gaat niet goed met de weidevogels en (te) goed met de ganzen. Weidevogels hebben gevarieerde en bloemrijke graslanden nodig. De hoog productieve graslanden zijn juist geschikt voor ganzen. Zorgpunt is dat verjaging van ganzen tot verstoring van weidevogels kan leiden.

Nodig:

- Geen verjaging van ganzen in en rondom de weidevogelkern- en plusgebieden.

Bijlage III: criteria voor selectie en ontwikkeling van weidevogelkerngebieden

Een weidevogelkerngebied (WVKG) dient minimaal aan de onderstaande criteria te voldoen.

In uitzonderlijke situaties, zoals het lokaal voorkomen van zeer hoge concentraties weidevogels, is het soms niet mogelijk om aan alle ecologische criteria te voldoen. In deze gevallen kan bij uitzondering worden afgeweken van de ecologische criteria. Hiervoor dient de aanvrager een gemotiveerde afwijking te overleggen waaruit blijkt dat het kerngebied als brongebied fungeert. Dit kan onder andere door aan te tonen dat het gemiddeld Bruto Territoriaal Succes van de grutto minimaal 70% bedraagt.

Onderdeel	Verklaring	Basisniveau*	Streefdoel
1. Weidevogeldichtheid		· ≥10 broedparen Grutto/100 ha, of · ≥50 broedparen steltlopers/100 ha, of . ≥30 broedparen kritische soorten/100 ha · te bepalen m.b.v. breed gedragen monitoringsproto col	· tenminste 25 broedparen grutto/100 ha · te bepalen m.b.v. breed gedragen monitoringsprotocol
2. Netwerkpopulatiestructuur	netwerk van in clus ters broedende weidevogels	broedclusters binnen weidevogelkerngebieden liggen maximaal 2 km uit elkaar	broedclusters binnen weidevogelkerngebieden liggen maximaal 2 km uit elkaar
3. Reproductie			BTS ten minste 70% (gemiddeld over laatste 3 jaar)
4. Minimumomvang weidevogelkerngebied	weidevogelkerngebied is het geheel van reservaten en gebieden met agrarisch weidevogelbeheer. De samenhangende oppervlakte betreft de gebieden in beheer, inclusief legselbeheer.	250 ha samenhangend i.e. · beheerde groepen van percelen niet verder dan 300 m uiteen, · geen barrières voor weidevogel kuikens (zie toelichting)	250 ha samenhangend i.e. · beheerde groepen van percelen niet verder dan 300 m uiteen, · geen barrières voor weidevogel kuikens (zie toelichting)

Onderdeel	Verklaring	Basisniveau*	Streefdoel
5. Waterpeil + plasdras	· -mv = slootpeil beneden het maaiveld · plasdras dient verspreid over en aansluitend aan de broedlocaties te liggen	gedurende broedseizoen voor tenminste 20% van de oppervlakte agrarisch natuurbeheer: · veen 20-25 cm –mv · klei-op-veen 20-35 cm –mv · klei 20-40 cm -mv · of greppelplasdras · tenminste 0,5 ha plasdras per iedere 100 ha gedurende het broedseizoen (een deel tot 1 augustus) · kuikenland aangrenzend	In de overige 80% van de oppervlakte agrarisch natuurbeheer: · veen 25-35 cm –mv · klei-op-veen 35-60 cm –mv · klei 50-75 cm –mv · tenminste 1 ha plasdras per iedere 100 ha gedurende het broedseizoen (een deel tot 1 augustus) · alle kuikenland aangrenzend
6. Pollige, korte vegetaties	pollige, korte vegetaties fungeren als kuikenland voor kievit, tureluur, scholekster.	· pollige, kort vegetaties aanwezig, · op boerenland dmv beweiding	· pollige, korte vegetaties aanwezig op ca. eenderde van oppervlakte · op boerenland d.m.v. beweiding
7. Oppervlakte en ruimtelijke samenhang kuikenland	· kuikenland voor grutto is: kruidenrijk weidevogelgrasland, uitgesteld maaien 1 juni-1 juli, voorweiden met rustperiode, extensief weiden,kuikenvluchtstroken, percelen met zomer stalvoedering · kuikenland voor kievit, tureluur en scholekster is vooral beweid grasland	· op het boerenland tenminste 1,4 ha per gruttobroedpaar, waarvan mnimaal 0,7 ha kruidenrijk · beheer daar leggen waar de vogels zitten · 100% binnen bereik van jonge grutto-kuikens volgens Beheer op Maat	· op het boerenland tenminste 1,4 ha per gruttobroedpaar, waarvan minimaal 1 ha kruidenrijk · per kerngebied tenminste één blokvan 250 ha aan eengesloten kruidenrijk grasland · buiten dit grote blok liggen verspreid en samenhangend kleinere blokken kuikenland (zie toelichting) functie van kuiken land versterken door aangrenzend plasdras aan te leggen

Onderdeel	Verklaring	Basisniveau*	Streefdoel
8. Ligging ten opzichte van storingsbronnen	ligging van beheerd land ten opzichte van storingsbronnen in het landschap	· tenminste 50% van de beheerde oppervlakte situeren buitenverstoringsafstand van storingsbronnen (zie toelichting)	· alle beheer situeren buiten verstoringsafstand van storingsbronnen (zie toelichting)
9. Bemesting	kuikenland dient in verband met het stimuleren van het bodemleven alleen met vaste mest bemest te worden	· maximaal 100 kg N per ha per jaar uit vaste mest (ca 20 ton) op maaidatum land	· 10-20 ton vaste mest per ha per jaar op hele oppervlakte · max. 6 ton vaste mest per ha per 3 jr. op hoogproductief kuikenland
10. Fosfaatgehalte bodem	wordt aangeduid met het P-Al-getal	P-Al-getal <27 op maaidatumland en extensieve beweiding	P-Al-getal <27 op maaidatumland en extensieve beweiding
11. Zuurgraad	wordt aangeduid als pH	pH ≥4,8	pH 4,8-5,5
12. Nestbescherming		zie richtlijnen nazorg BFVW	zie richtlijnen nazorg BFVW
13. Predatiebeheer		zie protocol predatiebeheer	zie protocol predatiebeheer
14. Mozaïekregie	mozaïekregie is aansturing van be heerders door een mozaïekregisseur voor overleving van nesten en kuikens	mozaïekregisseur voldoet aan functieprofiel	mozaïekregisseur voldoet aan functieprofiel

Toelichting criteria voor selectie en ontwikkeling weidevogelkerngebieden (WVKG) De nummers corresponderen met de nummers in de tabel.

Basisniveau en streefdoel
Het basisniveau is een vereiste waaraan vanaf het begin voldaan moet worden, willen we een gebied als WVKG kwalificeren. Het streefdoel is de kwaliteit waarop het verbeterproces gericht moet zijn.

Afwijking van basisniveau en streefdoel
Afwijking van het basisniveau is mogelijk als in een gebied aantoonbaar voldoende reproductie wordt gerealiseerd of op basis van een onafhankelijk ecologisch advies. Voor voldoende reproductie om een grutto- of tureluurpopulatie op peil te houden is een BTS van minimaal 70% nodig. Een gebied met een BTS dat gemiddeld over drie jaar 70% of meer is, heeft kennelijk voldoende habitatkwaliteit ook al wordt

niet aan het basisniveau of streefdoel voldaan. Dan kan van het betreffende basisniveau of streefdoel worden afgeweken. Dat is ook denkbaar als door bijzondere omstandigheden niet aan het basisniveau of het BTS kan worden voldaan, zoals bijzonder koude of natte voorjaren of een tijdelijk hoge predatiedruk. Voor afwijking is dan een onafhankelijk ecologisch advies nodig.

1. Weidevogeldichtheid
Het basisniveau is een minimale gruttodichtheid van 10 broedparen per 100 ha. Het provinciale weidevogeldoel is tenminste 10.000 broedparen grutto op ca 40.000 ha weidevogelkerngebied. Dit impliceert een gemiddelde gruttodichtheid van tenminste 25 broedparen per 100 ha. Dit betekent niet dat die dichtheid overal gerealiseerd moet worden, maar het moet wel als streefdoel gelden. Ook omdat het afgemeten aan de dichtheden bij succesvol agrarisch mozaïekbeheer en in goede reservaten een haalbare dichtheid is.

2. Netwerkpopulatiestructuur
Weidevogels komen steeds vaker geconcentreerd, in clusters bij elkaar broedend, voor waarbij tussenliggende gebieden ontvolkt raken. Dit verschijnsel wordt duidelijker naarmate de totale populatie afneemt. De vogels lijken de beste gebieden op te zoeken. Het geheel van broedclusters wordt een netwerkpopulatie genoemd - onderscheidend van een populatie met een continue verspreiding - zonder dat daar gaten in vallen en clustering optreedt. Om voldoende genetische uitwisseling te garanderen en de populatie vitaal te houden, dient voldoende uitwisseling van volwassen of jonge vogels op te treden. Uit recent onderzoek is gebleken dat een belangrijk deel van oude vogels die van broedgebied wisselen, of jonge vogels die vanaf de geboorteplaats een plek zoeken om voor het eerst te broeden, dat binnen een afstand van ca. 2 km van de vorige broedplaats of de geboorteplaats doen. Voor een gezonde netwerkpopulatie wordt daarom als vuistregel gehanteerd dat de broedclusters niet verder dan 2 km van elkaar verwijderd mogen liggen.

3. Reproductie
Omdat het basisniveau ten doel heeft populaties tenminste in stand te houden, mag verwacht worden dat tenminste aan het eind van de contractperiode (doorgaans 6 jaar) daarvoor de benodigde reproductie gerealiseerd wordt (BTS tenminste 70%). Het lijkt niet reëel om het als basisniveau te hanteren, maar kan als streefdoel gelden voor het eind van de eerste beheerperiode (en vervolgbeheer).

4. Minimumomvang weidevogelkerngebied
Voor de minimumomvang telt de totale, aaneengesloten oppervlakte van reservaat en agrarisch weidevogelgebied tezamen, het weidevogelkerngebied. Agrarisch weidevogelgebied is de oppervlakte in beheer, inclusief legselbeheer en zwaar beheer. In een gebiedsaanvraag wordt invulling gegeven aan de aaneengeslotenheid van de beheerde oppervlakte. Ecologisch waterdichte criteria zijn maar gedeeltelijk te geven (alleen voor barrièrewerking). Daarom worden gebiedsaanvragen van geval tot geval op aaneengeslotenheid beoordeeld. Daarbij gelden voorlopig de volgende richtlijnen:

- Blokken van beheerde percelen mogen niet meer dan 300 m uit elkaar liggen.
- Er zijn geen barrières voor weidevogelkuikens in de vorm van bebouwing, beplanting, wegen breder dan vijf meter (inclusief berm), watergangen, die op enig punt breder zijn dan 25 m en spoorlijnen, met uitzondering van enkelsporig, niet geëlektrificeerd spoor (dit betreft deels criteria die nu ook gelden voor collectieve beheerplannen).

5. Waterpeil + plasdras
De genoemde peilen betreffen het slootpeil ten opzichte van het maaiveld, de drooglegging. We gaan er vanuit dat binnen weidevogelkerngebieden in reservaten over de hele oppervlakte het optimale peil voor weidevogels wordt gerealiseerd. We gaan er vanuit dat dat in het agrarisch weidevogelgebied (binnen weidevogelkerngebieden) deels gebeurt en zich beperkt tot het weidevogelseizoen. Op tenminste 20% van de oppervlakte met agrarisch natuurbeheer dient een optimaal waterpeil te worden gerealiseerd

volgens het basisniveau. Voor bijvoorbeeld veen gebieden betekent dit, dat voor 20% van het agrarische gebied het waterpeil in de sloot 20-25 cm beneden het land komt te staan (in het weidevogelseizoen tussen 1 februari en 15 juni). Op de laagste gedeelten zal het water dan in de greppels komen te staan. 20% is afgeleid van het oppervlakteaandeel van een melkveebedrijf waarop binnen een gangbare bedrijfsvoering uitgesteld maaien tot na 1 juni (gruttokuikenland) goed inpasbaar is. Door het uitgestelde maailand (gruttokuikenland) te clusteren tot tenminste 10 ha aaneengesloten oppervlakte kan het goed gecombineerd worden met hoog waterpeil. Dit leidt tot grotere waterhuishoudkundige eenheden met zo weinig mogelijk kunstwerken. Wat past in het streven van Wetterskip Fryslân naar robuuste watersystemen. In de veenweidegebieden draagt het bij aan vermindering van de maaivelddaling.

Het streefdoel is om op de overige oppervlakte agrarisch natuurbeheer binnen het weidevogelkerngebied (≤ 80%) ook een hoger peil te realiseren. In bijvoorbeeld veengebieden is dat gedurende het weidevogelseizoen een drooglegging (verschil maaiveld-slootpeil) van 25-35 cm. Het streefdoel is afgeleid van de maximale peilen waarbij in het landelijk onderzoek naar weidevogelkerngebieden nog een positieve ontwikkeling van het aantal grutto's mogelijk bleek, gedifferentieerd per bodemtype.

Als het bovengenoemde oppervlakte-aandeel van 20% optimaal peil niet kan worden gerealiseerd, is greppelplasdras gedurende het weidevogelseizoen (15 febr-1 juli) een alternatief. Met greppelplasdras wordt eenzelfde effect gerealiseerd als met de hoge slootpeilen de bedoeling is (creëren van een vochtige toplaag van de bodem tijdens het broedseizoen). Het vereist wel de aanwezigheid van begreppeld land. De praktische uitwerking (bijvoorbeeld ten opzichte van welk deel van een perceel met ongelijk maaiveld bepaal je de drooglegging? En hoe bepaal je in een gebied de gemiddelde drooglegging?) moet verder plaatsvinden in samenwerking met Wetterskip Fryslân, evenals de bijbehorende watervergunningen. Plasdras dient aangrenzend aan kuikenland aangeboden te worden, omdat veel weidevogels de neiging hebben dicht in de buurt te nestelen en hun jongen er op te laten groeien. Voor een zo groot mogelijk broedsucces is het basisniveau dat er kuikenland direct aangrenzend ligt, liefst zoveel als nodig is voor de gevestigde vogels (eventueel via lastminutebeheer).

Streefdoel moet zijn dat alle kuikenland rondom de plasdras ligt. De plasdras moet verspreid over, en aansluitend op, de broedlocaties liggen. Het basisniveau is minstens 0,5 ha per iedere 100 ha (streefdoel 1 ha).

Een deel van de plas dras dient tot 1 augustus aanwezig te zijn voor de vliegvlugge kuikens in de fladder weken.

6. Pollige, korte vegetaties
Pollige, korte vegetaties kunnen worden gerealiseerd door hoog peil, (greppel)plasdras en beweiding, Beweiding betreft weiden gedurende het broedseizoen. Het aandeel van een derde van de beheerde oppervlakte is een grove maat die is afgeleid van wat bekend is uit vroegere goede weidevogelgebieden. Pollige, korte vegetaties zijn belangrijk als kuikenland voor kievit, tureluur, scholekster en gele kwikstaart. Voor deze functie maakt het niet uit of intensief of extensief wordt beweid.
Gebieden met intensieve en langdurige ganzenbegrazing kunnen niet makkelijk aan deze eis voldoen. Op basis van een onafhankelijk ecologisch advies kan ervan af worden geweken.

7. Oppervlakte en ruimtelijke samenhang kuikenland
Als voor een gruttobroedpaar met jongen 1,4 ha opgroeihabitat (kuikenland) beschikbaar is, hebben ze in principe genoeg ruimte om voldoende jongen vliegvlug te krijgen om de jaarlijkse kans op sterfte van de ouders te compenseren (dit correspondeert met een BTS van tenminste 65%, dat voor een stabiele populatie nodig is).

Omdat kruidenrijk grasland heel belangrijk is als opgroeihabitat van gruttokuikens is een vereiste dat van de 1,4 ha tenminste 0,7 ha kruidenrijk is. Bijvoorbeeld bedekking door kruiden ≥10%, tenminste 10 soorten kruiden en grassen in het perceel. Het streefdoel is dat van de 1,4 ha tenminste 1 ha kruidenrijk is.

Er zijn aanwijzingen dat een gebied tenminste uit 250 ha aaneengesloten kruidenrijk grasland moet bestaan om als brongebied te fungeren (= gebied dat jaarlijks meer jongen produceert dan er ouden sterven). Deze oppervlakte fungeert als streefdoel.

Voor gebieden rondom de aaneengesloten 250 ha suggereert onderzoek dat voor een BTS van tenminste 65% een netwerk nodig is van blokken aaneengesloten kuikenland van tenminste 10 ha groot, die niet verder dan 150 m van elkaar liggen en niet verder dan 2 km van de aaneengesloten 250 ha verwijderd zijn. Dit geldt voorlopig als streefdoel.

Het kuikenland voor grutto is gedefinieerd in de tabel. Het is minder bekend wat goed kuikenland van andere soorten weidevogels is. Wel is bekend dat kieviten, tureluurs, scholeksters en gele kwikstaarten met jongen een sterke voorkeur aan de dag leggen voor beweid land met een pollige, korte vegetatie. Een aandeel pollige, korte vegetatie van ongeveer eenderde van de totale oppervlakte is ingegeven door de functie als kuikenland voor genoemde soorten.

8. Ligging ten opzichte van storingsbronnen
Openheid van het landschap en rust horen tot de belangrijkste kwaliteitskenmerken van goede weidevogelgebieden. Wil het beheerde land zijn functie van rustgebied voor nestelen en opgroeien van de kuikens optimaal vervullen, dan dient het buiten de verstoringsafstanden van verschillende storingsbronnen te liggen die de openheid en rust in het landschap verstoren. Binnen de verstoringsafstand komen broedende weidevogels duidelijk minder voor dan zonder de storingsbron. Zie onderstaande opsomming voor verschillende storingsafstanden voor de verschillende verstoringsafstanden.

Storingsbron Verstoringsafstand (m)*:
Gemeentelijke weg 50, Provinciale weg 100, Autosnelweg 150, Spoorlijn (intercity) 150, Spoorlijn (lokaal) 100, Fietspad 50, Opgaande begroeiing (bos <0,5 ha, houtsingel, bomenrij, boomgroep) 200, Bos (>0,5 ha) 250, Rietland 200, Hoogspanningsleiding 100, Bebouwing (buiten bebouwde kom) 200, Bebouwing (bebouwde kom) 300, Gaswinstation 325, Windturbines 200.

9. Bemesting
Het basisniveau voor bemesting is gericht op optimale omstandigheden voor de voedselvoorziening van volwassen steltlopers (vaste mest voor bodemleven) en steltloperjongen (maximale N-bemesting t.b.v. grotere insecten), beperkt tot de oppervlakte kuikenland.

Drijfmest en kunstmest hebben een toxische respectievelijk verzurend effect op bodemleven en bodem en zijn daarom niet wenselijk. Grotere insecten, het belangrijkste voedsel voor weidevogeljongen, komen voornamelijk voor bij een bemestingsniveau beneden 100 kg N per ha per jaar. De vuistregel van 10-20 ton vaste mest per ha geldt voor land dat al meerdere jaren in extensief gebruik is. Recent, uit intensief gebruik genomen, grasland en sommige klei- en veengrasland is zo productief dat een geringere hoeveelheid bemesting, van bijvoorbeeld maximaal 6 ton per ha per drie jaar, nodig is bleek bijvoorbeeld bij veenweidegrond in Noord-Holland.

10. Fosfaatgehalte bodem
Naast beperking van de stikstofbemesting, is beperking van de fosfaatvoorziening belangrijk om kruiden concurrentievoordeel te geven boven grassen. De fosfaatconcentratie in de bodem wordt uitgedrukt met het P-Al-getal. Voor landbouwkundige productie is een P-Al-getal van 27- 35 gewenst. Deze productie is te hoog voor weidevogelgrasland, maar wat de beste fosfaatvoorziening van weidevogelgrasland is, is onbekend. Daarom geldt voorlopig een streefwaarde onder het landbouwkundig streeftraject van een P-Al-getal <27.

---

* Tabel: Gemiddelde verstoringsafstanden voor verschillende verstoringsbronnen bij vestiging van weidevogels (bron: Bruinzeel & Schotman 2011)

11. Zuurgraad
Een pH ≥4.8 is afgeleid van goede voortplantingscondities voor regenwormen en een zuurgraad waarbij Pitrus minder goed gedijt. Het betreft de pH-KCl.

12. Nestbescherming
In het veldboekje van de BFVW is een instructie voor de nazorg opgenomen. Het navolgen hiervan geldt als basisniveau.

13. Predatiebeheer
Bij het predatiebeheer dient het Protocol predatiebeheer te worden gevolgd. Dit protocol wordt onderschreven door BFVW, BoerenNatuur, KNJV, de provincie en de TBO's.

14. Mozaïekregie
Mozaïekregie is eigenlijk een procedurele kwestie en geen ecologische, maar het succes van ecologische richtlijnen staat of valt met een goede en tijdige toepassing. Hierbij kan een kundige mozaïekregisseur een doorslaggevende rol spelen. De begeleiding van de beheerders door de mozaïekregisseur is vooral gericht op het aanpassen van het graslandbeheer als zich bij het voornemen van maaien of weiden nog nesten of jongen in het perceel bevinden. Door op dat moment maaien of weiden uit te stellen, wordt de kans op succes aanzienlijk vergroot. We noemen dit last-minutebeheer. Ook moet tijdens het hele broedseizoen bekend zijn waar zich nesten en gezinnen met jongen bevinden en is er nauw contact met beheerders nodig. Dit proces van aansturing op basis van nauwkeurige kennis van de stand van het broedseizoen wordt intensieve mozaïekregie genoemd. Doorgaans gebeurt dit door een zogenaamde mozaïekregisseur, ondersteund door vrijwillige weidevogelbeschermers.

Als basisniveau geldt dat de mozaïekregisseur aan het opgestelde functieprofiel voldoet. Het functieprofiel dient opgenomen te worden in de kwaliteitscriteria die in het nieuwe stelsel opgesteld worden voor organisaties voor collectief weidevogelbeheer.

Bijlage IV: begrippenlijst

Agrarische collectieven: De zeven collectieven in Fryslân coördineren de beheeractiviteiten van ruim 2000 Friese boeren die aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer doen. De agrarische collectieven zijn gecertificeerd en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer. De collectieven stemmen het weidevogelbeheer met particuliere- en natuurbeheerders af om zo een samenhangend mozaïek van beheermaatregelen te realiseren.

ANLb: Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is onderdeel van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer is een belangrijk instrument voor het realiseren van de (internationale) natuurdoelen. Veel doelsoorten hebben hun leefgebied in het agrarisch gebied. Via het ANLb worden de leefgebieden voor deze soorten in stand gehouden. Daarnaast kan het ANLb het beheer van natuurgebieden ondersteunen en natuurgebieden met elkaar verbinden.

Bond Friese Vogelwachten (BFVW): Momenteel zijn ruim 100 lokale wachten aangesloten bij de BFVW. De circa 3500 vrijwillige nazorgers zetten zich in voor het behoud en de bescherming van weidevogels. Daarnaast verzorgen de nazorgers de beheermonitoring. De BFVW is een vrijwilligersorganisatie, met een klein professioneel bureau dat zich breed inzet voor de bescherming van vogels en natuur.
Brongebied: Een weidevogelkern- en weidevogelplusgebied kan functioneren als brongebied wanneer er meer weidevogels worden geproduceerd dan nodig is voor compensatie van de sterfte in de lokale populatie.

Bruto Territoriaal Succes (BTS): Het aantal alarmerende ouderparen weidevogels op het moment dat de meeste jongen van een weidevogelsoort vliegvlug worden als percentage van het totaal aantal broedparen. Het is daarmee een grove indicatie van de jongenproductie in een bepaald gebied en de kwaliteit van dat gebied.

Gebiedsaanvraag: De aanvraag inclusief onderbouwing die opgesteld en ingediend wordt door een agrarisch collectief voor het verlenen van een lumpsum subsidie voor weidevogelbeheer gedurende een bepaalde periode in een weidevogelkansgebied.

Gebiedscoalitie: Een samenwerking van agrarische collectieven, natuurbeheerders, vrijwillige weidevogelbeschermers, jagers en andere maatschappelijk betrokken partijen, dat zich richt op het totale weidevogelbeheer in een gebied.

Lumpsum overeenkomst: Een overeenkomst waarbij tegen een vaste prijs een prestatie op het gebied van (agrarisch) natuurbeheer wordt geleverd.

Mozaïekbeheer: Een verzameling afwisselende beheermaatregelen verspreid over een gebied met agrarisch- en natuurbeheer. Doel is om gedurende elk moment in het broedseizoen in de behoefte aan veiligheid en voedsel van weidevogels en kuikens te voorzien.

Natuurnetwerk Nederland (NNN): Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter met elkaar en met het omringende agrarische gebied verbinden (v.h. Ecologische Hoofdstructuur).

Natuurbeheerplan: De natuurbeheerplannen vormen bouwstenen voor de realisatie van het natuur- en landschapsbeleid. Vooral voor de totstandkoming van het Natuurnetwerk Nederland zijn deze plannen belangrijk. In het natuur- beheerplan geeft de provincie de beleidsdoelen en subsidiemogelijkheden weer. De natuurbeheerplannen komen tot stand in een interactief proces met waterschappen, gemeenten, collectieven, natuurbeheerders en betrokken organisaties.

Olterterpoverleg: In Fryslân hebben alle bij de weidevogels betrokken partijen zich verenigd in het Olterterpoverleg: een (informeel) overlegplatform over beheergerelateerde zaken van alle bij weidevogels betrokken partijen in Fryslân. In dit overleg zijn vertegenwoordigd: Bond Friese VogelWachten (BFVW), Wetterskip Fryslân, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV)/Nederlandse Organisatie voor Jacht en Gronbeheer (NOJG), Friese Milieu Federatie (FMF), Hogeschool Van Hall Larenstein (lectoraat Weidevogels), Aeres, Kollektivenberied Fryslân (KBF), LTO Noord en Dairy Campus (weidevogelkennismakelaar).

Plasdras: Een gebied waarvan op tenminste 60% van de oppervlakte het waterpeil gedurende (een deel van) het broedseizoen tussen 5 en 20 cm boven het maaiveld staat en 100% drassig is.

Reproductiesucces: Het aantal vliegvlugge jongen, geproduceerd per territoriumhoudend paar.

SNL: Via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) verlenen de provincies subsidie voor het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden en landschappen.

TBO's: Terreinbeherende organisaties, waaronder It Fryske Gea, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Weidevogelkansgebieden: Gebieden van tenminste 250 ha waar tenminste 10 broedparen grutto per 100 ha (of 50 broedparen steltlopers of 30 broedparen kritische soorten) zitten en die qua openheid en rust grotendeels geschikt zijn. Ze vormen de zoekgebieden waarbinnen weidevogelkern- en weidevogelplusgebieden kunnen worden ontwikkeld.

Weidevogelkerngebieden: Gebieden die bestaan uit groepen van beheerde percelen met een omvang van tenminste 250 ha waarop inrichting en beheer optimaal zijn afgestemd op de weidevogels. Ze bestaan veelal uit percelen met (particulier)natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, compensatiebeheer of combinaties daarvan. Ze liggen binnen weidevogel- kansgebieden.

Weidevogelplusgebieden: De weidevogelplusgebieden worden gevormd uit bestaande weidevogelkerngebieden, waarvan het areaal aan aaneengesloten beheer en oppervlakte wordt vergroot tot tenminste 1.000 ha met een concentratie van minimaal 300 ha kruidenrijk grasland met hoog waterpeil. Binnen dit areaal wordt het bestaande beheer verzwaard; hoog waterpeil, plasdras, beweiding en kruidenrijk weidevogelgrasland.

Weidevogelparels: Een weidevogelparel is een gebied van tenminste 5 hectare met een weidevogeldichtheid van tenminste 25 broedparen grutto waarvan de beheereenheid voor ten minste 10% (0,5 hectare) bestaat uit plasdras in de periode tussen 1 maart en 1 mei waarna het langzaam droogvalt en begroeid raakt. Het overige deel van de beheereenheid bestaat uit kruidenrijk grasland dat pas na 15 juni gemaaid of beweid mag worden. Het plasdras gedeelte mag na 1 juli gemaaid of beweid worden.

Bijlage V: criteria weidevogelkansgebieden

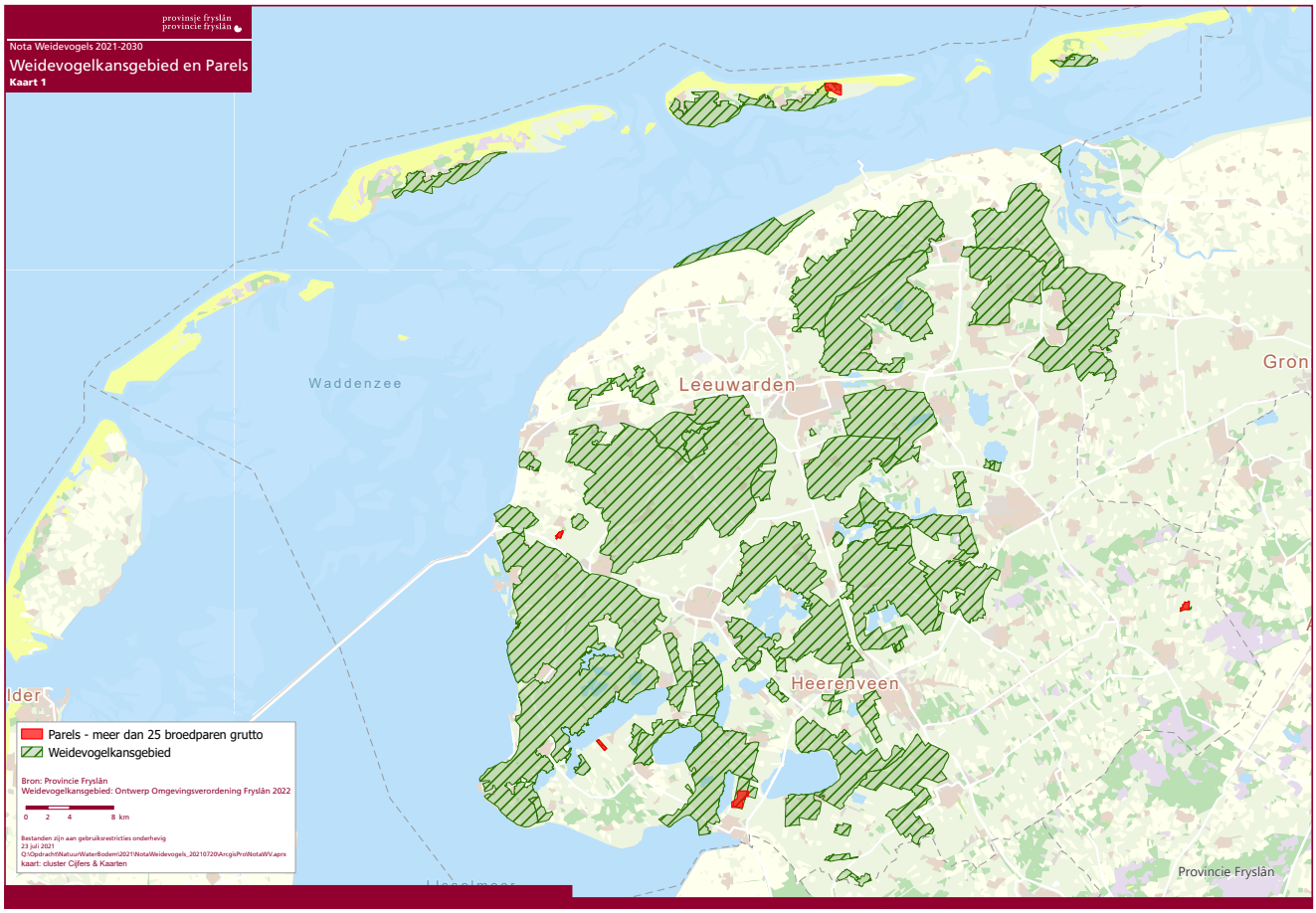

De weidevogelkansgebieden zijn begrensd op basis van de volgende criteria*:

- Dichtheid: min. 10 broedparen grutto per 100 ha of van min. 50 broedparen grutto, tureluur, scholekster en of kievit per 100 ha of van min. 30 broedparen kritische soorten per 100 ha (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs)** op basis van de BFVW stippenkaart
- Ruimtelijke samenhang van verspreidingskernen: hiervoor is een afstand van 2 km gehanteerd.
- Ruimtelijk geschikt qua ligging: verstoringsbronnen zoals snelwegen en spoorlijnen zijn niet of nauwelijks aanwezig en er is de mogelijkheid tot het creëren van een open landschap;
- Minimale oppervlakte: 250 ha***.

---

* Uit het rapport 'Op naar Kerngebieden voor weidevogels in Nederland, 2012' van de Kenniskring weidevogellandschap; het document 'Een sprong vooruit' en het advies van de Olterterppartners.

** Deze dichtheden zijn gelijk aan de dichtheden in het Werkplan Weidevogels.

*** Op basis van landelijk rapport: Op naar kerngebieden voor weidevogels in Nederland, Kenniskring weidevogellandschap, 2011.

Kaart 1: weidevogelkansgebieden en parels

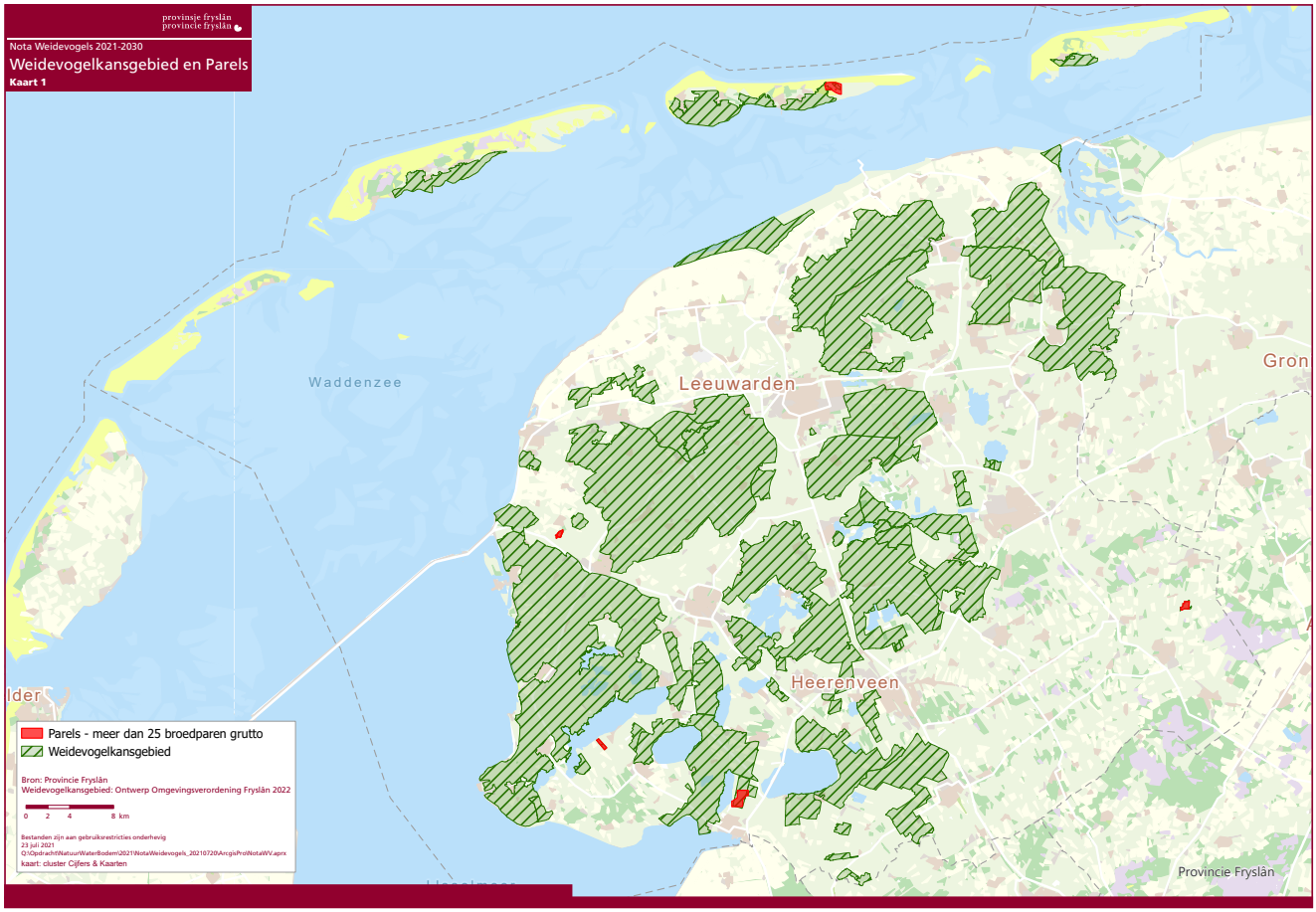

Kaart 2: weidevogelkansgebieden en Natuur

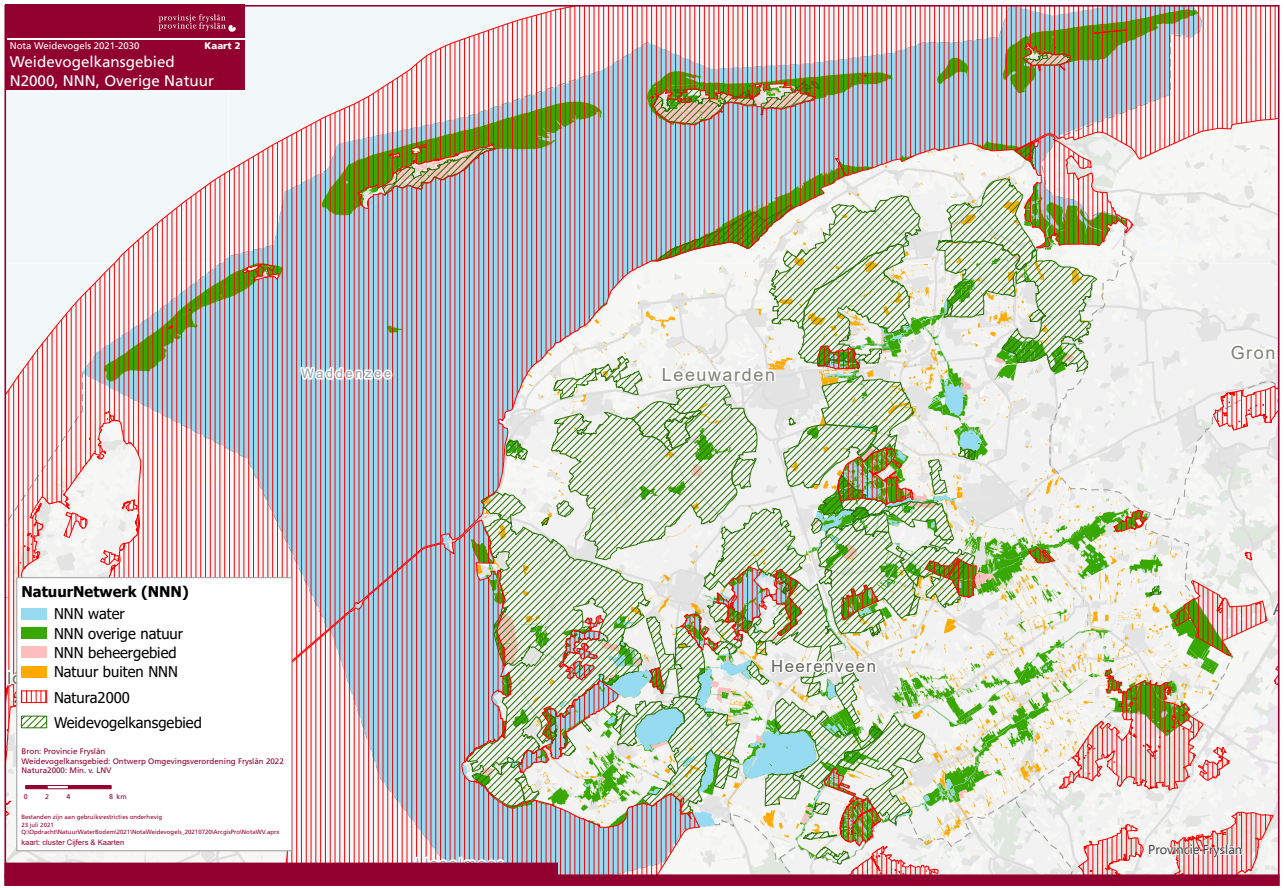
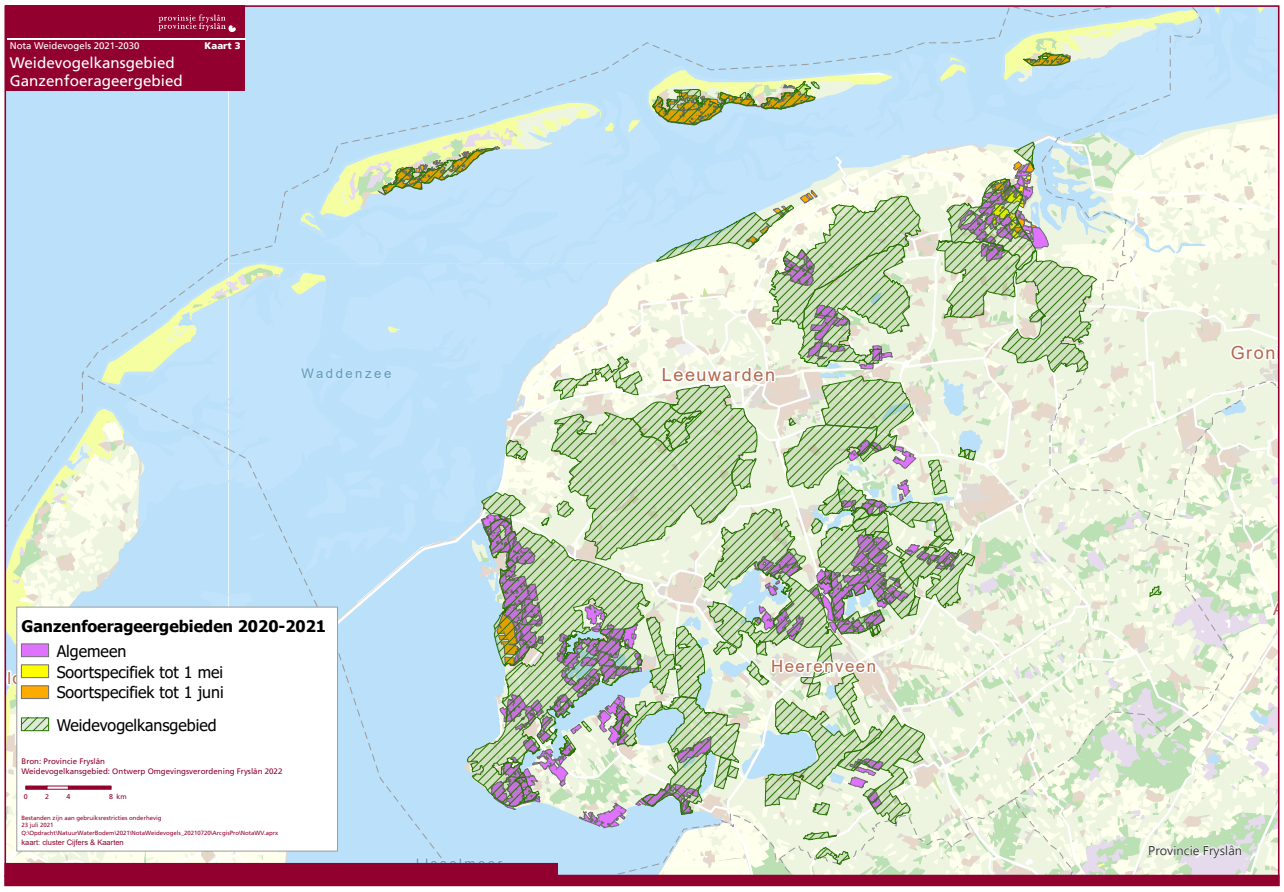
Kaart 3: Weidevogelkansgebieden en Ganzenfoerageergebieden